cijena 10d

broj 11

GIGANT

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

KAKO PISATI SF-PRIČU?

J. i D. Le May:

CLAINE I SOLANDRE

i druge najbolje SF pripovijetke

Sirius 011

SADRŽAJ:

J. i D. Le May:

CLAINE I SOLANDRE

Devet autora – devet priča:

- Isaac Assimov: **Pakleni oganj**
- W. Hilton-Young: **Izbor**
- S. Fowler Wright: **Očito samoubojstvo**
- Lion Miller: **Poznati podaci o Worpovoj reakciji**
- Alan Bloch: **Ljudi su drukčiji**
- Will Stanton: **Barney**
- Lawrence Block: **Zatvor iz kojeg se ne može pobjeći**
- Damon Knight: **Čudesni vukodlak**
- Kurt Vonnegut jr: **Led-devet**

Eric Frank Russell:

POKRETAČKA SNAGA

Arthur C. Clarke:

KAMPANJA

Robert Heinlein:

LASER U E-MOLU

Ray Bradbury:

TRAGAČI

Jules Verne:

GIL BRALTAR

Nenad Rijavec:

IZREKA

Claine i Solandre

J. i D. Le May:

Claine et les Solandres

Preveo *Božidar Stančić*

Iz »Vijesti Istresa i la Craua«

NESTAO PILOT

ISTRES 18. travnja — Najavljuje se dolazak glavnoga komesara Dabarda s dvojicom suradnika. Posjet Šefa Kriminalističke brigade u vezi je s neobjašnjenim nestankom pilota »Aerospatiala«. Da se prisjetimo, jer slučaj bi mogao dobiti međunarodne dimenzije:

Trideset dvogodišnji pilot Yonnel Dacquay, pilot s više od 6000 sati leta. od kojih 2000 na različnim prototipovima »Aerospatiala«, bio je već 14 mjeseci zadužen za pokusni let nadzvučnoga dvomotornoga francuskog mlažnjaka Aerospace LH 2.

Taj pilot-inženjer nije bio slučajno odabran. Smatrao se jednim od najboljih specijalista na svijetu za velike brzine. Nedavno je s glavnim inženjerom Centra za pokusne letove, poznatim Paulom Perraultom, sudjelovao na Svjetskom kongresu za superbrzine.

Dana 11. ovog mjeseca postignut je s LH 2 svjetski brzinski rekord. Pilot i njegov navigator Leo Gardel postigli su brzinu od sedam macha, sedmorostniku brzinu zvuka, na visini od 27.000 metara. Držali su francuski prototip na toj fantastičnoj brzini dva puta po trideset minuta, oborivši rekord od 4,7 macha Amerikanaca Garreta i Robroya iz listopada 1979.

Dan prije toga Mac Donnell se na X40, najozbiljnijem konkurentu Aerospacea LH 2, raspao u letu pri brzini od 5 macha, eksplodirao, zapalio se, pri čemu je poginulo 47 osoba.

Rekordni let odvijao se prema programu. Državni sekretar za aeronautiku Robert Robert-Simon izjavio je:

— Aerospace je za Francusku danas ono što je Concorde bio jučer.

Ne može se poreći da je ta izvanredna letjelica vrhunac napretka i da služi

na čast radnicima, specijalistima, tehničarima, inženjerima i programerima.

Dvomotorni mlažnjak, zapravo četvoromotorni jer je imao dva turbomotora i dva statoreaktora na vodik, bio je u 17.07 sati na pisti u Istresu. U 20,45 Yonnel Dacquay je napustio bazu i doviknuo:

— Dovidenja u ponedjeljak!

Dacquayev susjed iz nebodera u 17. okrugu izjavio je poslije da ga je vidio u subotu poslije podne kako sjeda za upravljač svojega sportskoga minija oko 14,40 sati.

Njegova prijateljica gospođica Veronique Leduc iz ugledne obitelji, djevojka koja želi postati glumicom na televiziji, izjavila je da je Yonnel bio zabrinut i snužden, gotovo bi se reklo tjeskoban.

Patrola je pronašla sportski mini glasovitoga pilota propisno parkiran na raskršću Chevreuil. Kola su ondje bila vjerojatno cijelu noć a da nitko na njih nije obraćao pažnju. Pretraga nije donijela nikakvih sumnjivih rezultata. Sve što se moglo reći bilo je da je pilot nestao između 15 sati u subotu i osam sati u ponedjeljak, kad je nađen njegov mini. Nije pomogla ni pretraga psima.

Vlasti su diskretne u pogledu vijesti o odvijanju istrage. Naš je reporter saznao da je vlada preuzela istragu. Jer, napokon, LH 2 zanima i druge a ne samo nas...

*

Sad nešto što štampa nije saznala.

U vili Matignon predsjednik vlade primio je 20. travnja osobno pismo američkog ambasadora u Francuskoj. Namrštio se čitajući onih nekoliko riječi u pismu. Zatim je razderao pismo i bacio ga u aparat za uništavanje pošte. Šef kabineta pojavio se čim je premijer pozvonio.

— Francois, snađi se kako znaš, ja moram izići na neko vrijeme.

I pola sata kasnije nepoznata kola, koja je vozio gotovo ćelav čovjek s tamnim naočalama, ulazila su u dvorište neke zgrade. Čim su izišli iz kola, neka su se vrata tiho otvorila i zatvorila za dvojicom putnika iz auta. Zatim su u pratnji vodiča, kojega su, čini se, poznavali, prošli nekoliko prostorija, pa nekoliko hodnika, zatim su izišli i ušli u druga kola, za upravljačem kojih se nalazio neki čovjek koji je odmah

pozdravio pridošlice i pojurio kolima.

— Dobar dan, Jacques, dobar dan, Pierre! Iznenađeni ste, zar ne?

— Imate li nekih novosti? — zapita premijer stisnuvši prijateljski pruženu ruku.

— Imam .. vrlo povjerljive, izravno iz Pentagona.

— Kakvih? — zapita ministar unutrašnjih poslova nestrpljivo.

— Otkrili smo da je riječ o zbiljskoj letjelici, ne o halucinacijama ili priviđenjima. Ali njezine karakteristike nisu poznate ovdje na Zemlji. Naši su momci spravama pretražili mjesto na kojemu su nađena kola vašeg čovjeka. Iako je proteklo prilično vremena, našli su neoborive dokaze. Na 47 metara od auta nalazila se letjelica što se služi magnetskom energijom ili ostavlja tragove izmjene polariteta. Tragovi se vide samo pomoću specijalnih naprava, koje su otkrile da je tlo u promjeru od osam metara bilo izloženo takvim zrakama.

— I što zaključuju naši prijatelji iz Washingtona?

— Izvanzemaljski dodir, dakako. No, zbog čega taj momak? Možda ih je on vidio, a izvanzemaljci zaziru od posjetitelja? Analizirat ćemo podatke i vidjet ćemo. Predsjednik smatra da ovaj slučaj mora ostati u tajnosti.

— I mi tako mislimo. Nemamo načina da objasnimo istinu.

— OK. Vrlo malo ljudi je upućeno u tajnu. U Francuskoj samo vas dvojica. Ako bi se kojim slučajem stvar pročula, mi ćemo nijekati, kao što radimo i posljednjih dvadeset godina.

1.

Onaj zbog kojega su se tako tajnovito sastali predsjednik vlade, ministar unutrašnjih poslova i ambasador SAD u to je vrijeme bio u toku putovanja dugog gotovo stotinu svjetlosnih godina, u nacontalu, čudnovatom izviđačkom kuglastom brodu Deverida.

Osim onih prvih minuta kad je ušao u letjelicu, on se nije osjećao kao zarobljenik nego, naprotiv, kao čovjek koji je dobrovoljno priskočio u pomoć prijateljima s drugoga svijeta, koji bi zacijelo bez njegove pomoći bila osuđeni na smrt. U toku nekoliko dana boravka u kugli mogao je ocijeniti njezinu posadu, kao što je posada mogla stvoriti i svoj sud o njemu.

I nije mu se činilo nimalo čudnim što je posljednjega dana putovanja, koje bi svaki Zemljanin smatrao nevjerojatnim, postao svjestan da je doživio veliku promjenu u svom životu. Naime, otmičari su bili dvije žene i on nije mogao tajiti da na budućnost više nije gledao istim okom otkad se u njegovu životu pojavila Claine.

Viloor, koji je također sudjelovao u spašavanju što je po slijedu slučajnosti bilo na granici nestvarnoga, upravljao je brodom. Njegova supruga Orlne bila je slijeva, a Claine, njezina sestra blizanka, s desne strane. Iza njih je bio on, Yonnel Dacquay. Peto je sjedalo ostalo prazno, ali su se u jednoj kabini nacontala na svoj planet vraćala dva tijela. Dva zdrobljena tijela od 37 koje je meteorit izmrcvario na Marsu u djeliću sekunde.

Na uključenom se ekranu počela uobličavati nejasna slika i Yonnel je uskoro razaznao lice i gornji dio tijela mladog čovjeka, očiju razmaknutih prema sljepoočicama, prilično sličnog Vilooru.

— Shvatio je tko smo — objasnila je Claine poluglasno. — Obavijestio je vladara Ruola. I njega ćemo uskoro vidjeti. Govorila sam ti o njemu. On upravlja, vodi i pazi da se poštuje zakon, ali i savjetuje i sudi.

— Na cijelom planetu?

— Da, zaboravio si da nas ima malo.

— Što govori sada?

— Prenosi podatke o približavanju. Za nekoliko sati stižemo i moramo slijediti precizni smjer kretanja kako bismo izbjegli grebene trećeg

pojasa.

— Grebeni u svemiru? — začudi se Yonnel.

— To je naš izraz za opasnost od svih asteroida što u nepravilnoj orbiti lutaju oko Deverisa.

— Zar se nacontalom tako lako manevrira?

— Valja naći najbližu neutralnu točku, pomično mjesto koje ne siječe nijedna orbita.

— Ruol — poluglasno će Viloor uz gestu upozorenja.

Yonnel Dacquay osjeti kako je njegovoj susjedi zadrhtala ruka koju je prijateljski držao za podlakticu.

— Samopouzdan čovjek — promrmljao je on gledajući sa zanimanjem postarijeg čovjeka bademastih očiju, ispitivačkoga i prodornog pogleda, što je prešao preko komandnih mjesta prije nego što se zaustavio na jedinom biću koje se ovdje ne bi smjelo nalaziti: na Zemljaninu Yonnelu Dacquayu.

— Može li nas on vidjeti? — zapita Zemljanin diskretno.

— Dakako, kao što vidiš.

Starac je progovorio nekoliko riječi, zvuk kojih nije dopirao do kabine. Viloor je odmah živahno odgovorio, što je poslužilo kao izlika pilotu da se okrene prema svojoj susjedi, kako bi izbjegao vladarev pogled.

— Kako stupaju u vezu?

— Ruol je u fazi, glas treba mnogo vremena da prijeđe granicu. Telepatija. Slika je već stara, nije sadašnja...

— A ipak se čini da govori...

— I govori, radi snimanja.

— Ja sam izvan toga kruga?

— On tako hoće — Claine će ozbiljno.

— A što kaže?

— Uznemiren je zbog tvoje prisutnosti i Viloor mu je objasnio što se

dogodilo. Pričao mu je o katastrofi na Marsu, o našem strahu, o putovanju, o oluji, o mojoj greški, o tvojoj pomoći... zbog koje je Viloor preživio.

Odjednom se djevojka trgne. Vladarev se pogled zaustavio na njoj. Viloor se prekine i okrene se prema njoj, začuđen i pomalo uznemiren, dok je ona nešto govorila kratkim, sve nejasnijim rečenicama. Vladar nije ni okom trepnuo. Yonnel se zapita što li on misli o njezinom izlaganju. On stavi svoju ruku na njezinu. I tada je Ciaine jasnim i razumljivim glasom izjavila:

— Ako je netko pogriješio, Ruole, onda sam to ja i ne kajem se. Zbog svih onih mrtvih koje treba poštovati, zbog onih koji čekaju i... onih koje volim.

Odgovor ili upadanje u riječ Yonnel nije čuo ili nije shvatio. Nervozni su prsti stisnuli njegove. Vladar je rekao još nekoliko riječi, dugo je promatrao Zemljanina, koji se trudio da ostane miran iako je bio nestrpljiv. A Viloor je smjerno prevodio:

— Ruol te pozdravlja i zahvaljuje ti, Yonnele. Primit će te i porazgovarati s tobom što prije bude moguće.

— Uputi vladaru moje pozdrave. Laska mi njegovo priznanje.

Viloor vjerojatno prenese poruku, nakon čega nestane s ekrana vladareve slike i pojavi se slika neke mlade žene. Ciaine i Orlne se trgnu.

— Moja majka — objasni Ciaine.

— Tvoja majka? Pa ona je mlađa od tebe.

— Nije mlađa, imala je nas dvije u pravo vrijeme.

— Vrlo ste slične — napomene pilot.

— Može li biti drukčije? — pitanjem odgovori djevojka i nasmiješi se.

Yonnel je pokušavao da ne gleda u ekran, jer mu je bilo tegobno zanimanje koje su za njega pokazivali svi oni što su se smjenjivali na ekranu da bi pozdravljali, zapitkivali, žalili ili se jadali. U više je navrata bio siguran da su padale ne osobite prijateljske primjedbe o njemu. Osjetio je neko intimno zadovoljstvo. Na putu ga je progonila pomisao da ide u svijet savršen, pun utješljive blagosti. A već je sada primijetio da postoji različnost stajališta o nekoj određenoj i nevažnoj

stvari, upravo kao i na Zemlji u sličnim okolnostima.

Slijedili su sati ponavljanja informacija o nesreća i o pilotiranju. To je umorilo Zemljanina. Uvijek je to tako poslije dugih i napornih letova. Yonnelova jedina želja bila je da se nađe u svojoj garsonijeri, kraj jedine žene koju je volio više od ijedne druge žene — svoje majke, posvuda prisutne iako već mrtve.

— Astrobaza — najavi Ciaine osorno, našto se pilot prene i usredotoči na ekran.

Letjelica se zaustavi i Yonnel Dacquay opazi kako se skupljaju ljudi. On razočarano uzdahne.

— Shvaćam te — reče Viloor ozbiljno — ali nisi ti sam. Ciaine i moja supruga idu pred nama.

Ciaine je oklijevala i vjerojatno je uputila telepatsku primjedbu, jer je Viloor odmahnuo glavom i odgovorio:

— Ne. Ne treba izazivati. Jučerašnja istina je i današnja. Ide nam u prilog da je poštujemo.

Prešli su spuštenu rampu i Yonnel je morao zatvoriti oči, zaslijepljen oštrim svjetlom Ptaha, Deveridskog sunca, prilično nalik na sunce koje je poznavao. Omami ga miris zraka. On protrlja očne kapke prije nego što je uspio jasno vidjeti dostojanstveno i tiho, u krug poredano mnoštvo, udaljeno nekoliko koraka.

Žene su plakale, muškarci su stajali stisnutih čeljusti, nesposobni za bilo kakvu gestu pozdrava. Sve četvoro kao da je odjednom poput plašta obavio val očaja. Prešli su špalir ljudi obučeni većinom u široka bijela odijela. Pošli su prema nekom povišenom mjestu na kojem su sjedili neki ljudi. Među njima je bio Ruol. Jedna žena skoči s podija i blizanke joj se bace u naručje.

— To je Lemmla, majka — reče Viloor — Vladar ju je poslao. Doveo je i Elekove i Delorove roditelje. Nadajmo se... Yonnele.

— Bojiš li se nečega? — zapita Zemljanin što je diskretnije mogao.

— Da. Ne za tebe nego za... nju. No,... zaboravimo to, pozdravimo vladara. Ruol je mudrac koji zaslužuje povjerenje i poštovanje.

Uputili su se prema starcu koji ih je čekao ne pokazujući ni najmanjeg osjećaja, gledajući bezizražajnim pogledom.

— Ti si prvi čovjek s tvog svijeta koji je stupio na tlo Deverisa. Dobro došao — reče neki glas. Yonnel je pokušao odgonetnuti čiji je to glas, jer vladar jedva da je i otvorio usta.

— Hvala — reče pilot jednostavno, izbjegavajući izvještačene fraze pristojnosti.

— Znat ćemo zapamtiti da bi bez tvoje pomoći katastrofa bila potpuna. Ti si bio kao zraka sunca preko oblaka što su se natmurili nad našim glavama. Običaj naređuje da predstavnik dalekog planeta bude moj osobni gost. No, čini se da ti želiš pri prvom dodiru s Deverisom ostati sa svojim novim prijateljima. Svjesni smo toga i rado ti to dopuštamo.

— Hvala na razumijevanju — promrmlja Yonnel, opčinjen novim sjajem u pogledu vladara Ruola. Nije mu mogao odrediti godine unatoč njegovim sijedim vlasima. Lice mu je bilo glatko, riđe su oči sjajile kao i Viloorove, izražavajući mudrost i volju suverena.

— Popni se k nama — pozove starac.

Viloor ga gurne prema stubama što su vodile na podij, ali pilot se okrene i pogledom potraži svoje drugarice. Vidio ih je s majkom. Kako su slične Claine i njezina majka! — pomisli. Pozove djevojku, na što mu se učini da se ona prestrašila.

— Dođi, Yonnel, ne smijemo ostaviti vladara da čeka. Naći ćemo ih, ne boj se.

Tek što je pilot sjeo na klupičicu kraj Viloora, sučelice vladaru, podij se podigne za nekoliko desetaka centimetara i počne kliziti probijajući se kroz gomilu gledatelja koji su ravnodušno uzmicali, ne pokazujući uznemirujuće znatiželje za čovjeka pridošlog s drugog planeta. Udaljili su se od nacontala, prešli površinu stijena na kojima su bile biljke čeličnosiva lišća. Prilično daleko od nacontala Yonnel je nazirao neprekinutu tamnu liniju. To je bez sumnje bila šuma čije je drveće zaštićivalo život na Deverisu od strahovitih naleta vjetra i bezumnih oblaka.

Neka se vrata zanjišu i otvore, podsjećajući svojom debljinom na zaštitna antiradijacijska vrata, i platforma počne ponirati u otvor.

— Jedan od ulaza u Zvjezdano Utočište, naš glavni planetarni grad — napomene Viloor kad su se vrata već zatvorila.

— Claine mi je objasnila da vas klima prisiljava na život pod zemljom

— obrati se Yonnel Vilooru dok je platforma silazila k rampi usječenoj u stijenu, koja je sjajila poput stakla pod oštrim svjetlom kao na površini.

— Za gradnju gradova izabirali smo mjesta gdje smo mogli uštedjeti sredstva. Zvjezdano Utočište smo izdubili u leći pegmatila u sloju debelom 1000 do 1200 metara. Mreža avenija oko naselja zauzima jedan dio toga opsega i predstavlja desetorokutnu rešetku. Do svakoga dijela dopire prilazna rampa. Zamisli zvijezdu sa deset koncentričnih desetorokuta. U desetom je Krug, sjedište vijeća, gdje prebiva vladar.

— Krupna organizacija. Ali zašto u takvom svijetu?

— Izabrali smo namjerno planet na kojem bi se teško mogli naseliti ljudi, jer tako nećemo izazivati zavist. Barem mi tako mislimo. A za kopanje u stijenama imamo oruđe: plamenike koji razbijaju privlačne sile među atomima.

— A svjetlo?

— To je sunčevo svjetlo, dovedeno s površine i preneseno optičkim vlaknima. Noću akumulatori energije proizvode umjetno svjetlo.

Platforma uđe u dijametralnu aveniju, široku oko pedeset metara u svom središnjem dijelu, predviđenom za promet platformi. Linije ogromnih stupova u prozirnoj masi pegmatita držale su gotičke svodove i osvjetljavajuće kupole. Kraj pješačkih staza drvored razlistanih stabala.

— Izvanredno — promrmlja Zemljanin — Čovjek ne osjeća kao da je ovdje zarobljen. Ali, ako se ne varam, svi ljudi koje srećem imaju izraz tuge i brige na licima. Možda zbog katastrofe »Celonde«.

— Katastrofa svemirskog broda je tragična okolnost, Yonnele. Dobro zapažaš. Ali nije posrijedi nestanak »Celonde«. Naš će te vladar o tome prvi obavijestiti.

— Kamo idemo? — zapita pilot.

— Obojica polazimo pred boravište Tema. On je otac Orlne i Claine, utjecajan član Kruga. Bit ćeš njegov gost. Naš je vladar htio pokazati koliko drži do tebe osobno te prateći.

— Ali, rekao si da se bojiš.

— Bojim se, ali imam i povjerenja u razum.

Podij se zaustavi pred alejom koja se spajala s pješačkom stazom.

— Tem će te primiti — reče Ruol. — Vidjet ćemo se ubrzo, Yonnele Dacquay. Najprije se odmori i smiri, kako bi se mogao nositi s iskušenjima.

Pomalo iznenađen pilot se nakloni na pozdrav i siđe iza Deverida. Kad se letjelica udaljila, Yonnel zapita Viloora:

— Što je htio reći?

— Ono što je rekao. Ali sad valja na to zaboraviti.

Viloor se zaustavi pred nekim mramornim vratima, stavi ruku na rozetu i pričeka. Vrata se otvore kao na nekim nevidljivim šarkama. Na pragu je vesela lica stajala Claineina majka.

— Dobro došao. Dopusti da te odvedem Temu, koji nestrpljivo čeka onoga koji mu je doveo kćeri i sina.

— Molim vas... — odvrati Yonnel.

— Znala sam da imaš neočekivane reakcije. Kći me je upozorila. Ona je impresionirana. Jesi li uznemiren?

— Nisam — odvrati Yonnel jedva suspteužući paniku. — I nisam i jesam — doda zatim, smatrajući da je tako bolje. U sebi se pitao kako je ona mogla stići prije njih. I ona je nosila sarong, kao i Orlne u nacontalu. Opet mu se činilo da je ta žena istih godina kao i Claine.

— Upravo si takav kako su te opisale. Budi prirodan kao i mi. Zaboravi malo svoj svijet. Budi naš gost.

Yonnel je skrivao svoje poglede od sjajnoga pogleda te žene. Hodali su bez žurbe duž predvorja s ukrasima na stropu, dok nisu došli, kako bi se to na Zemlji reklo, do patija. Na sredini toga kvadratnog prostora bio je bazen od mramora, s mnogo zelenila. Stabla su podržavala nadstrešnicu, pod kojom je kraj panja sjedio neki čovjek sa Čekićem i dlijetom u rukama.

Čim je opazio došljake, polako je odložio alat i digao se. Yonnel je vidio riđi ispitivački pogled na licu čovjeka finih crta lica, crne kose, visokih jabučica.

— Tem, čovjek koji mi je pružio radost da rodim blizanke — predstavi ga Lemmla,

— Dobro došao — poželi mu Deverid pažljivo motreći Yonnelovo lice. — Znam da više voliš da se ne spominju razlozi zbog kojih si ovdje. Viloore, kako da izrazim radost što te ponovo vidim, i tugu zbog te grozne katastrofe?

— Bilo je strašno, Tem — prizna Viloor.

— Nemojmo sada o toj nevolji, sad kad su naši rođaci i prijatelji u tuzi. Bit će vremena za to kad odluče Roni i Krug. Zna li on?

— Yonnel zna da smo prekršili zakon i ništa više.

— I ja bih zasigurno tako uradio — potvrdi Tem. — Nisam mogao ostaviti uređaje za vezu i nisam vas mogao dočekati u astrobazi.

— Zar je tako hitno? — zapita Viloor.

— Jest... opasno blizu.

Yonnelovu pažnju privuče šum i on se okrene: ušla je Claine. Prije toga je opazio kako se Temov pogled razvedrio. Claine nije ničim odala da je zamijetila kako se pilot zbunio.

Naklonila se gostima. U isti trenutak pilot je bio privučen krasnim i pomalo ironičnim očima Lemmlinim. Bilo je u tim očima podrugljiva razumijevanja i prijateljstva.

— Moram vas obavijestiti da je Ruol odlučio požuriti obaveznu proceduru, zbog opasnosti što prijeti opstanku Deverisa. Želio bih da se naš gost ovdje osjeća kao kod kuće. Za nas će njegove želje biti manifestacija njegova prijateljstva.

— Hvala, Tem, ti želiš jednostavnost, a i ja također. Ali ti si spomenuo neki proces. Tko će biti pred sudom?

— Moje dvije kćeri, Yonnele, jer su prekršile zakon.

— Ti, čini se, nisi uznemiren.

— Ne prosuduj po izrazu lica, Zemljanine. Ja sam ponosan na njih, ali priznajem da je važan zakon što zabranjuje dodir s ljudima koji nisu na našoj razini. Mi opstojimo da bismo pokušali još više razviti naše spoznaje u ljubavi i poštovanju drugih oblika života. Krug će donijeti presudu.

— Nikad ne bih povjerovao da je moguć takav proces — uzvikne Yonnel sjajnih očiju. — U protivnom, vaša civilizacija, koju vi tako

visoko cijenite, ne vrijedi ništa više nego druge. Mi na Zemlji pokušavamo shvatiti prije nego što osudimo Znam, ja sam stranac, uljez... Ali Claine ako će biti suđenje, bit će i obrane. Tem, ja bih želio biti jedan od branitelja, objasniti sve. Oni nisu vidjeli mrtvo tijelo žene pod stijenom... ne... ne mogu to prihvatiti...

— To je žestoko, pretjerano, Yonnele Dacquay — promrmlja Lemmla. — Morala bih biti sretna kad se ti prihvaćaš obrane mojih kćeri...

— Yonne... ne moraš... protestirala je Claine. — Naš je zakon bezuvjetan.

— Možda sam pogriješio i znat ću preuzeti to na sebe. Ali želim govoriti na procesu ako do njega dođe. Inače ću sam uzeti riječ i morat ćete me ušutkati — reče pilot stisnutih šaka, gledajući čas ozbiljnoga i pažljivoga Tema, Čas smrknutog Viloora, tajnovitu Orlne, nasmiješenu zagonetnu Lemmlu, na čijem se licu nije mogao razaznati ni strah i prosvjed.

Gledao je i Claine, poluotvorenih usana, zavodljivu, divnu, nedodirljivu. Osjeti da se neće moći uključiti bez sudara u svijet tako različan od njegovoga po shvaćanjima i običajima. Ali borit će se. U zlaćanim kristalima što su sjajili iz očiju uperenih u njega mogao je pročitati da ga prihvaćaju kao branitelja unatoč običajima i unatoč Zakonu Deverisa.

Zemljanin ispruži ruku, promotri ih i kimne glavom.

— Znajte da nisam mogao drukčije reagirati. Pretpostavljam da sad moram otići... vi imate tisuću stvari da si kažete. Još ne mogu ući u vaše društvo. Prepuštam vam sreću zajedničkog sastanka. Rado bih se i odmorio.

— Odvest ću te u sobu za naše prijatelje — ponudi se Lemmla.

Yonnel se nasmiješi Claine i opazi da je i ona to učinila, pa pođe za domaćicom. Gledajući njezine bokove i graciozan hod, nije se mogao oteti dojmu da ona nije mogla biti majka blizanki kojima su 24 godine.

— Brzo misliš i još brže donosiš odluke, Yon... nele — predbaci Lemmla blago... — Ne mogu spriječiti svoj mozak da ne registrira tvoje izražavanje. Polaskana sam. Žene su sretne kad im se dive. Iz moga su tijela rođene Orlne i Claine... Jedna od osobitosti Deverida jest da je pomaknuto starenje. Morska voda, sadržaj te vode što se širi u atmosferu zbog čestih i cikličkih kovitlaca oluje, zaustavlja starenje.

Evo, ovdje je tvoja soba...

Lemmla se zaustavi na pragu neke prostorije obložene mahagonijem. U kutu gomila jastuka i krzna. Bio je to očito rad umjetnika koji se igrao drvom, izvlačeći iz njega začuđujuće efekte.

— Tem — reče Lemmla blago.

Zemljanin se trgne. Tek tada shvati.

— Tem je umjetnik — doda Lemmla. — U njegovoj ruci drvo progovara. No, paradoks je u tome što ja ne volim da se sijeku drva.

— Voliš biljke? — zapita pilot.

— Da, vjerojatno je to atavizam. To je duboko u meni.

— I ja volim život biljaka. Uostalom, vaše kćeri su me našle na takvom mjestu.

— Vjeruješ li u utjecaj izvana?

— Nema u tome slučajnosti.

— Nemoj tako. Mi smo braća po rasi. Claine ti je objasnila. Ima nerazumijevanja, ali nema nasilja. No, zapamti da se ne bismo mogli sporazumjeti da nemamo takav duh:

— Jesam li rekao nešto loše?

— Nisi... ali htjela bih da se opustiš, da postaneš jednostavniji, čovječniji, prihvatljiviji. Bojiš se. Možda mene?

— Ne, nego sebe — prizna on, zbunjen tokom njihova razgovora.

— Nemaš se čega bojati. Ja sam nedostižna jer sam Claineina majka i Temova žena. Gotovo sam te zvala istim imenom kao i Ona, Claine. Znala sam odmah da ste našli drukčiju budućnost nego što je bila za svakoga od vas prije toga susreta. Tvoje su mi oči to potvrdile. Ne moraš se bojati.

— Brzo shvaćaš...

— Ti si muškarac, snažan, muževan, žestok. Claine mi je odala čudan oblik iskazivanja tvoje snage; ako događaji zahtijevaju, ti postaješ grub. Ali, ja te zadržavam... neka te vodi tvoj put, tvoj način, za njenu sreću. Bit će to i moja sreća. Odmori se, ovdje imaš obilje vode. Soba

vodi u hodnik preko kojeg ćeš doći u vrt. Ondje se najčešće zadržavamo. Potraži nas ondje kad hoćeš. Nemoj mnogo kasniti. Claine to neće shvatiti.

— Kako da to shvatim? — zapita Yonnel.

— Kažem ti samo da ti ne mogu ponuditi svoje dijete, koje mi više ne pripada, ako ti nisi kadar dovoljno je poželjeti da je osvojiš.

— A proces?

— I ona i Orlne su našle branioca, ako se ne varam.

— Ali običaji zahtijevaju . ..

— Ne mogu svi svjetovi imati identične običaje. Ona ima 24 godine i slobodno odlučuje. Ja i njezin otac prihvaćamo sve. Do viđenja, Yonnele!

Ona se okrene i njezin se sarong otvori, otkrivajući lijepo oblikovane noge. Yonnel je ostao negdje između ugode i straha. Potražio je neko sjedalo. Nije ga našao. Ni vrata nije bilo. Nezadovoljan ode pod tuš. Zatim je poslagao nekoliko jastuka da bi mogao leći. Treba da se sredi. Nalazio se u klopci... ugodnoj klopci. Ali počini li i najmanju grešku, klopka će se zatvoriti i smrviti ga. Neki daleki i nježni glas predbaci mu tu pomisao i sumnju. Ona je voljela da je on smatra ženom a ne djetetom.

Pa onda taj glupi, čudovišni, nevjerojatni proces. Bilo koji primitivan narod dočekao bi svoje preživjele radosno. On treba da definira svoju obranu. Sjetio se jedne djevojčine rečenice:

— Oni mogu odrediti zatočenje, mogu onemogućiti ulazak u brak, zabraniti stvaranje vlastite obitelji...

Nitko mu ništa ne može ako on ostaje kraj nje, pa morao baš i prekršiti zakon Deverida. Dok su mu se sklapale oči, mislio je na zaljubljenu djevojku, na raskršću Chevreuil... na svoj mini-sportski auto.

2.

Yonnel se trgne iz sna svjestan da je netko u sobi. Prepoznao je visoku priliku Viloorovu.

— Jeli li se odmorio? Ruol bi htio razgovarati s tobom.

— Počašćen sam — reče mehanički Zemljanin, pa doda uznemireno: — Zbog čega?

— Želio bi čuti tvoju verziju priče i upoznati te ujedno s nekim stvarima koje moraš znati.

— Ništa zabrinjavajuće, ako sam dobro shvatio?

— Ti si naš gost, čega se imaš bojati?

— Znaš dobro da ne mislim na sebe. Ideš li i ti sa mnom?

— Odvest ću te do Kruga i ostaviti. Ondje su razboriti, jednostavni, inteligentni i pristupačni.

— Volio bih pozdraviti Claine i Orlne...

— Otišle su s Temom i neće se vratiti prije noći. Posjetit će rođake u Laguni, gotovo na sasvim drugoj strani svijeta. Nadam se da će do večeri stići. Otišli su nacontalom.

Pošto je obukao svoje pilotsko plavo odijelo, Yonnell pođe za Deveridom na neku vrstu saonica, što su pošle centralnim putom uključujući se u promet. Prošli su mnoga identična raskršća.

— Evo nas — reče Viloor pokazavši okruglu zgradu na ravnom prostoru, na kraju deset blistavih avenija.

Zemljanin razabere kamene ukrase na kapitelu oko zgrabe bez krovišta, nalik na glavinu ogromnoga kotača što je predstavljalo grad. Nitko ne bi rekao da bi u toj zgradi mogla biti smještena planetarna vlada. Viloor je zaustavio saonice pred predvorjem, portal kojega je s lijeve strane nosila krasna gola žena, a s desne strane goli muškarac.

Pilot je pratio Viloora kroz trijem na stupovima s prirodnim izražajnim slikarijama i skulpturama. Došli su do nekih zatvorenih vrata. Kao kerber ih je čuvao postariji čovjek u bijeloj odjeći s crvenim opasačem.

— Ostavljam te. Bit ću ovdje kad se vratiš. Časni Sudski poslužitelj odvest će te do vladara.

— Nema li ovdje straže?

— Mi smo na Deverisu. Nema razloga za stražu. Do viđenja.

Poslužitelj pokaže pilotu rukom neka pomična vrata.

— Uđi, Yonnele Dacquay — pozove ga iznutra poznati glas.

Ušao je u prostranu polukružnu dvoranu.

— Dođi bliže da te mogu predstaviti Krugu Devensa — ponovo se javi Ruol.

Pilot osjeti kako se u njemu podiže plima srdžbe videći na sedam razina polukruga muškarce i žene u bijeloj odjeći. No, svlada se. Napokon, bio je ovdje stranac, prvi Zemljanin koji je prekoračio prag ovih vrata.

— Yonnele Dacquay — nastavi Vladar — ovdje je Deveridski Krug, skupština što vlada ovim svijetom, koji bi, po našoj želji, morao biti miroljubiv, spokojan, i koji treba da živi u miru s ostalim svijetom dokle nam to život dopusti.

— Dugo smo odmjeravali razloge tvoga dolaska. Očito je da si bio odveden, da su te odvele žene pod dojmom trenutačne panike. Sad si na Deverisu i sam ćeš izabrati vrijeme kad želiš otići. Zahvaljujući tvojoj umješnosti i vičnosti borbe s čudovištima energije, imali smo sreću da ponovo vidimo preživjele.

— Neću ti postavljati pitanja. Poštujem tvoje nazore i misli. O svemu smo obaviješteni. Radije bih ti objasnio život ovoga našeg planeta. Ima nas četiri milijuna, malo u usporedbi sa stanovništvom ostalih planeta. No, dovoljno da budemo sretni, zaštićeni od opakih uvjeta što vladaju pretežno na površini. Imamo prijateljske odnose s ostalim svjetovima koji su na našem stupnju, kao što su Genede, Phydea, Orion, Saptar i drugi.

— Imamo, dakako, i teškoća s drugim nestabilnim, nerazvijenim svjetovima. Znaš da je naš jedini cilj živjeti u miru. Ništa ne tražimo. Raspolažemo znanjima koja su nam omogućila da se oslobodimo robovanja tehnici, i služimo se njome samo radi servisa vrlo jednostavnih strojeva koji opskrbljuju i uzdržavaju naše gradove, građane i svemirske brodove. Naše letjelice već stoljećima služe za

letove u Galaksiji.

— Od vremena do vremena pojedini član Kruga dosegne vrhunac spoznaje. Jednoga dana takvi se isele prema Planetima Trigonea, gdje se bave izvanrednom ulogom Glasnika.

— Ona koja je kriva za taj rizik što te doveo ovamo bit će kažnjena po zakonu. Znam da ti to ne odobravaš i sve više pokazuješ znakove ljutnje. Ti si jak čovjek, Yonnele. Ti si u stanju ukrotiti strahovite strojeve, koji bi te mogli uništiti kad bi načinio i neznatnu grešku... a opet, dječački si prostodušan pred golim tijelom žene. Nisi mogao dopustiti da nocontal bude pronađen, iako strepiš da netko ne pomisli kako sanjariš o njemu.

— Ali pobijedio si... stroj... i svemir, bez sredstava. Smiri se, Yonnele Dacquay, vidimo da si ljutit. Mi smo pokušali otkriti razloge zbog kojih su se sreli čovjek sa Zemlje i blizanke s Deverisa. Učinio si ono što nitko ne bi uspio. Nijedan svemirski brod nije uspio prebroditi magnetske kovitlace osim ovoga koji je doveo preživjele. Ti si odbio da se vratiš. Suprotstavio si se katastrofi svojom voljom, žestinom i spretnošću. Budi strpljiv, Zemljanine, bit ćeš slobodan. — Glas je postajao jači. — Nešto je drugo utjecalo na našu odluku. Deverisu prijeti velika opasnost. Postigli smo našu civilizaciju ne dirajući u živote drugih. Danas nam prijeti svijet nesposoban da obuzda svoju snagu, želeći dostići našu razinu.

— Sve je počelo kad je Somos, tako se zove planet udaljen oko dvije godine svjetlosti, lansirao svoj prvi međuplanetarni brod poslije pet stoljeća bratoubilačkog rata za ujedinjenje. Nakon toga svemirskog broda slijedili su i drugi, ali nijedan nije uspio postići brzinu svjetlosti. Najboljem od njih manjkala je jedna tisućina do te brzine. Mogao je prelaziti svemir, ali nedovoljno za duga putovanja.

— Atavizaan je Somošane natjerao da počnu opremati veliku svemirsku osvajačku flotu prije nego što su bili sigurni hoće li moći osvojiti susjedne svjetove, miroljubivije i nerazvijenije nego što je njihov. Jedna od njihovih letjelica doprla je, na nesreću, u područje Deverisa prije desetak godina i usredotočila svoja promatranja na zonu visokog pritiska oko našega dalekoga grada Lagune.

Naše sunce Ptah omogućava nam kratka klimatska razdoblja Lijepog vremena između faza niskog pritiska, kad nam pojave ciklone ne dopuštaju da izlazimo. Mi iskorištavamo dane visokog pritiska da bismo živjeli izvan gradova i obrali biljne naslage potrebne za regeneraciju naših podzemnihi kultura. Somoski promatrači lako su

otkrili nazočnost ljud OKO grada Lagune. Približili su im se, i ne mogavši s njima komunicirati jer je za to bila potrebna telepatija, uhvatili su tridesetak muškaraca i žena, a poubijali one koji se nisu uspjeli sklonili u Lagunu i nestati.

— Pri tome smo izgubili tri člana Kruga, koje su Somošani uhvatili. Našavši se pred opasnošću, mi smo odlučili da nadziremo taj njihov svijet. Nedavno je naš svemirski brod zadužen za nadzor bio teško oštećen nekim novim oružjem što su ga proizveli Somošani. Oni su opremili i jednu letjelicu, koja je veoma nalikovala na naše svemirske brodove.

— Iz toga smo zaključili da su Somošani na neki način — uspjeli od zarobljenika izmamiti znanstvene i tehničke informacije neophodne za izradu takvih letjelica. To se potvrdilo kad su se dva nova modela svemirskih brodova pojaviia u području satelita Phosa, gdje smo crpli rijetki element što služi kao temelj za naše energetske rezerve. Bez mnogo truda oni su zauzeli uređaje za eksploataciju i ponovo poubijali odnosno zarobili naše ljude.

— Evo, tako je to, i nema sumnje da će oni jednoga dana napasti Deveris, ne zato da bi se ovdje nastanili, jer njih ima na milijarde, nego da bi izvukli iz nas tehničko znanje.

— Deveridske će civilizacije, dakle, nestati, jer mi možemo živjeti samo u miru i nenasilju. Evo, toliko, Yonnele Dacquay. Moći ćeš se vratiti kad dođe svemirski brod koji očekujemo. Primi naše izraze zahvalnosti za žrtvu. Sad možeš govoriti.

Yonnel Dacquay je odmahnuo glavom.

— Slušao sam ne pokušavajući da sve shvatim. Ali imam jednu molbu: volio bih da nitko ne strada zbog mene. Nisam ja to htio. Tko bi mogao željeti da se »Celondi« dogodi katastrofa i da poginu toliki vaši?

— Krug je ustanovio da je Claine kriva. Ali u objašnjenju smo otkrili pobudu za oslobađanje. Jesi li zadovoljan?

— Krug me stavlja u veliko iskušenje — reče Yonnel. U očima mu je gorio metalni sjaj.

— Muški si to podnio, Yonnele Dacquay. Slobodan si.

— Hvala — reče pilot zbunjeno. Tutnjalo mu je u ušima. On opazi nasmiješenoga sudskog poslužitelja i pođe za njim do vrata. Ondje ga

je čekao tjeskobni Viloor.

— Sumnjao sam i prevario sam se — reče mu pilot.

— Zbog Caine? Yonnelel — promrmlja Viloor stisnuvši pilotovu ruku.

— Ti si se, dakle, bojao kao i ja, kao što vidim.

— I više. Treba da se vratimo. Da ohrabrimo Lemmlu.

— I Claine... — reče Yonnel.

— Ona je jača od svih nas. Ako smatraš da je neka djevojka s Deversa dostojna tebe, Zemljanine...

— Kad se vraća? — zapita pilot.

— Za nekoliko sati. Nestrpljiv si, a mučio si je. Nisi joj rekao istinu da je voliš.

— Ja sam Zemljanin i reagiram prema svojoj tradiciji. Nikad nisam volio. Nego, mislim da ima nekih prikrivanih misli u Roulovim riječima.

— Tem će ti to bez sumnje moći objasniti.

Došli su napokon i do kuće. Kad su sišli s platforme, Viloor iznenađeno vikne. Kamena su vrata bila otvorena, Deverid ude.

— Viloore! — vikne Lemmla — Znaš li novosti?

— Znam, sve se završilo dobro. Krug je riješio krivnje...

— Ali Viloore! Dakle, ne znaš? Tem i djevojke... nestali su... i nacontal! — Claineina je majka zgrabila Viloora za ramena.

— Što kažeš? — zapita iznenađeno Yonnel.

— Letjelica u kojoj su bili Tem, djevojke i još četiri osobe nestala je odjednom, izmakla kontroli, a u našoj je atmosferi otkrivena jedna somoska letjelica.

3.

Viloor je odmahivao glavom kao da ne shvaća. Yonnel je najprije došao k sebi.

— Što je bilo, Lemmla? — zapita.

— Bila sam uznemirena za tebe i Claine, pitala sam se što je Krug odlučio. Onda me uzbunio poziv iz Centra. Izgubili su trag naše letjelice a naišli na somosku.

— Zna li se mjesto gdje su nestali?

— Znaju u Centru. Ali zašto?

— Da se zna i vidi — zabrunda pilot. — Ako vaši običaji toliko izričito zabranjuju da se branite da vladar mirno dopušta nastanak Deverida, to ne znači da sam ja podložan tim običajima. Neka se zna da smo ona i ja vezani.

— Što bismo mi mogli učiniti? — zapita Lemmla.

— Ja... Viloore, pa nećeš valjda pasivno cmizdriti kao stara baba, čekajući kao Ruol i ostali da tvoju ženu ubiju ili siluju oni jadnici? Je li Orlne igračka ili dio tebe? Treba brzo djelovati:

— Nemaš me pravo osuđivati — odgovori Viloor mračno.

— Baš me briga što ćeš ti i Deveridi pomisliti o reakcijama jednog Zemljanina, ali znam da bi tvoja supruga i njezina sestra dale život za tebe. Ostani i jadikuj! Osuđuješ ih, a s njima i svoj svijet. Hoću znati i saznt ću gdje su letjelice, kako se jedna od njih može opremiti plamenikom i postoji li ovdje netko dovoljno odvažan da ne želi kapitulirati bez borbe?

— Dosta! — vikne Viloor. — Ništa ne možeš sam. Ne znaš pravila navigacije.

— Ideš, dakle?

Viloor se divlje nasmije i zagrli Lemmlu kao što je obično znao zagrliti Orlne.

— Slušaj, Lemmla, ja ću svjesno, s ovim Zemljaninom, prekršiti zakon. Obojica volimo plod tvoje utrobe. Dogodi li nam se bilo što, sjeti se,

brani nas, budi strpljiva i razborita...

Lemmla ga je zaprepašteno gledala.

— Tko je još bio u letjelici? — zapita Yonnel.

— Lam iz Treće avenije, stari Taros s Ernelleom, mlada Thiorova supruga i Gachnea, Sanvolova djevojka...

— Poći ćemo tim mladićima. Ti ih poznaješ...

— Treba da ih uvjerimo — mračno će Viloor.

— Idemo, ne smijemo dopustiti otmičarima da odmagle! — odvrati Yonnel. — Ostavi isprike. Ja sam jedini kriv i znat ću se braniti.

Pošli su trčeći.

— Ona dvojica mladića bila su vrlo vezana za svoje žene. Sanvol je lud za Gachneom. Budu li reagirali kao ja... jedini zakon koji ćemo poštovati nosit će ime žene...

Thiora su našli kod kuće, s uplakanim roditeljima. Mladić je bio krupan dvadesetogodišnjak. Viloor mu dade znak da izađe načas. Thioru nije trebalo dugo objašnjavati.

— Volim je i to je za mene dovoljan razlog! — složio se mladić.

Ni Sanvol se nije dao dugo nagovarati i začas su sva četvorica bila u kupolastoj zgradi pod astrobazom.

— Potrebni su nam plamenici — reče pilot. — Može li se dogoditi da nacontal bude otet zajedno s putnicima?

— Ne bih rekao — odgovori Viloor. — Jedino ako je u pitanju ogromna letjelica.

— Morali su je, dakle, uništiti?

— Ne vjerujem da bi se usudili — promrmlja Sanvol.

— Ako hoćemo usaditi dovoljno mržnje i volje da pobijedimo, moramo se svega bojati — reče Zemljanim — Ja bih želio da se ništa ozbiljno nije dogodilo, ali ako se nešto dogodilo, treba to stostruko naplatiti.

— Računaj na nas — odvrati Viloor.

— Kako to da ne postoji ekipa pomoći? — začudi se pilot.

— Nikad nismo imali plana obrane ni pomoći. Zar ne znaš da nam je naš način života pružao sigurnost? No, evo nas — reče Viloor.

Stigli su do prvoga od jedanaest nacontala zaklonjenih u podzemlju. Kao i u drugim postrojenjima u Zvjezdanom Utočištu, ni ovdje nije bilo straže ni kontrole. Deveridi koje su sretali nisu na njih obraćali pažnju.

— Plamenici? — zapita pilot.

— Dva su u nacontalu. Thior će uzeti još četiri — odvrati Viloor penjući se u loptastu letjelicu.

— Zašto su ti potrebni plamenici? — zapita Sanvol,

— Za ubijanje, druže — odvrati Yonnel. Mladić je ustuknuo prestrašen.

— Dosta je osjećajnosti, Sanvole — savjetovao ga je Viloor. — Ako treba ubijati da bismo spasili naše prijatelje, ubijat ćemo. Ako treba ubiti da bismo ih osvetili, opet ćemo ubijati.

Thior je pronašao osam plamenika. Malo zatim metalna kugla odvajala se od tla cjevastim liftom.

— Zatraži točno mjesto gdje je nestao nacontal — reče YonneI Dacquay Vilooru, koji je nakon toga prilično dugo raspravljao s Kontrolom prije nego što je ljutito odmahnuo glavom.

— Obavijest smo dobili, ali se odgovorna u kontroli čude što smo tako ustrajni. Ruol je naredio da se nitko ne pojavljuje na površini dok somoska letjelica ne ode.

— Idemo prema određenom mjestu. Ne obaziri se na to — naredi Zemijanin.

— Više ćemo izgleda imati sa psi-detektorom, kojim su te i djevojke našle u gradu . .

Thior je uključio promatračke ekrane i nadzirao okolni svemir. Tako je nacontal imao vremena da izbjegne eventualno zarobljavanje. Kad su prispjeli u području gdje je nestala Temova letjelica, nekoliko minuta bilo im je potrebno dok nisu uhvatili signal-odjek. Yonnel je odjednom postao uzbuđen, a Viloor je za upravljačem napravio nekoliko krugova

kako bi istražio mjesto.

— Evo ga! — vikne odjednom.

Izgubljeni stroj nalazio se nedaleko od ruba šume ogromnih stabala. Četvorica u letjelici dohvatili su plamenike i pristali. Viloor je prvi ušao u nacontal, uključio svjetlo. Prazno. Ulazili su u kabine. Ništa. Telekomunikacije su bile uništene termičkim mlazom.

— Osim komandi, koje su sami uništili, ništa nije oštećeno — reče Yonnel.

— Gledaj! — Viloor pokaže nedirnuti kompjutor i skine l njega neku ceduljicu. Claine... imala je vremena... to je za tebe.

Yonnel pročita: »Somošani nas prisilili da se spustimo. Zrake su neutralizirale antigravitaciju. Neću te nikad zaboraviti, Yone.«

— Možeš li ih slijediti detektorom?

— On nas je i doveo ovamo.

— Pitaj Kontrolu jesu li otkrili letjelicu.

— Hoćeš li napasti?

— Ne. Hoću znati da bih mogao odlučiti.

Odgovor su dobili za desetak minuta. Somoski se brod brzo udaljavao od Deverisa. Sva četvorica u letjelici su se pogledala kao da su poraženi.

— Viloore, možemo li doprijeti do Somosa?

— To nije teško, ali što ćemo ondje?

— Ne znam. Ali ostanemo li ovdje, izgubila smo sve. Somošani znaju da Deveridi nikad ne bi poslali ljude protiv njih pa ni zbog odmazde. Bit će spokojni. Nego, mogu li nas oni otkriti na većoj udaljenosti?

— Vjerojatno. Pa uhvatili su Temovu letjelicu.

— Neka samo pokušaju. Priredit ću im vatromet — odvrati Yonnel. — Ovi plamenici ne moraju služiti samo za kopanje i bušenje stijena.

— Misliš li ti na naše žene i prijatelje?

— Samo na njih i mislim. Zato i pokušavam uraditi ovo. Tko prihvaća? Tko odbija? Idem i sam budem li znao put.

— Čini mi se da svi prihvaćamo — reče Viloor.

— Vodi nas, dakle, ravno na Somos. Kojom brzinom oni jure?

— To ćemo saznati kad ih otkrijemo.

— Bio sam uvjeren da nijedna njihova letjelica ne može dostići brzinu svjetlosti.

— Dosad je bilo tako. Ali ovaj put je kontrola potvrdila da su se pojavili iznenada kao deveridski svemirski brod.

— Onda povećaj brzinu do maksimuma. Bolje je čekati nego prekasno stići.

Uskoro se na ekranima pojavi daleki, lijep, zeleni planet: Somos. Viloor oprezno stavi u pogon aparate za otkrivanje, a zatim odluči da se približi tom zelenom svijetu. Na nagovor Yonnela Dacquaya Viloor usmjeri brod prema prstenu satelita i odande je, šuljajući se, uz vješto manevriranje, uspio otkriti usmjeravajuće signale sa somoske astro-baze.

U trodnevnom je čekanju rasla tjeskoba četvorice u deveridskoj letjelici. Učinili su sve da bi u sebi zatomili paniku ili kolebanje što su se smjenjivali u njima. Onda su napokon detektori označili iznenadno približavanje neke letjelice u svemiru na velikoj udaljenosti. Vratila se nada.

— Usporavaju efektno kao i naši svemirski brodovi — ustanovi Viloor. — Vidiš, Yonnele, uspjeli su izmamiti dovoljno podataka kako bi mogli sagraditi i opremiti svoju međuzvjezdanu navigaciju. To znači da se približava kraj Deverisa.

— Ostavimo to. Mislimo na zarobljenike. Valja doći na Somos prije njih ili u isto vrijeme kad i oni. Trebalo bi, ako se može, ići po njihovu tragu.

— Oni imaju snažne radioelektrične odašiljače...

— Radare, vjerujem — odvrati Yonnel. — Najbolje je smjestiti se iza njihove krme. Možda ne raspolažu detektorima za sveobuhvatno otkrivanje. Budemo li otkriveni, oni moraju znati i što namjeravamo.

— Što i mi sami ne znamo — napomene Sanvoi.

— To ovisi o mnogo čemu, a ponajviše o vašoj odluci — reče Dacquay. — Na svakoga od nas ima po dva plamenika. U svakoj ruci po jedan, to bi moglo i impresionirati.

— Jest, svijetleći bljesak plamenika izaziva grčeve. To zaustavlja i najpokretljivije životinje. Plamenici mogu paralizirati svaku organiziranu obranu u svome dometu, ako se blokira drugi stupanj. On je za ljude.

— Dobar početak organizacije napada — primijeti Yonnel. — Za strojeve i oružje plamenik s maksimalnom snagom, za ljude drugi stupanj. Treba unijeti zabunu među one koji bi nam mogli smetati, koji bi mogli žestoko i brzo djelovati. Valja misliti samo na one koje želimo spasiti.

Dok se svemirski brod polako približavao, Zemljanin je dotjerivao svoj plan i iznosio ga trojici svojih pratilaca.

*

Na astrobazi Cramp na Somosu stotine tisuća ljudi što su došli iz udaljenoga glavnoga grada Antalene natiskali su se iza dvostrukog reda metalnih ograda, čekajući, pogleda uperena u nebo, slavnu posadu Titana, prvoga broda u somoskoj povijesti koji je uspio ostvariti međuzvjezdani let brzinom većom od svjetla. Poruka iz letjelice najavljivala je da voze sa sobom ugledne zarobljenike s Deverisa, kojima su uništili svemirski brod. Masa je jedva suzdržavala svoju čudovišnu nestrpljivost i suludu razdraženost. Na trenutke se čudovišna buka izvijala iz mnoštva i prigušila se sama od sebe u sporom gunđanju.

Oružana Straža, naoružana najnovijim modelima toplinskog oružja — termika, okružila je Konzula, koji je osobno želio čestitati herojima ove prve nadsvjetlosne ekspedicije što se pretvorila u još jednu pobjedu nad Deverisom, oholim i zaglupljenim svijetom, u kojem je važne spoznaje čuvala šačica uglednika, čiji je inat mogao značiti kraj za Somos.

I ruke i detektori bili su usmjereni prema istoj točki u svemiru, gdje je svemirski brod postajao sve većim. Na istočnom tornju za lansiranje jedan svemirski brod je završio utovar i spremao se na uzlijetanje.

Iz stotina tisuća grla prolomi se krik. Titan je bio na vidiku. Loptasti je

brod postajao sve veći, a iza njega se vijorila crvena perjanica ispuštene pogonske energije. Uskoro se brod meko spustio, zabivši u tlo nožice, u snažnom svjetlu reflektora.

Sillang, uspravan u elektrovozilu, stane na čelo niza vozila što su se postavila u borbeni red nasuprot ljestvica što su se spuštale iz letjelice. Umjerena koraka, kao što i prilici prvoj ličnosti u nekom narodu, što broji više od tri milijarde ljudi, Konzul se približi, popravljajući plašt i kacigu.

Na vrhu stuba pojavio se komandant Ceri. Safirna trokraka zvijezda svemirskih snaga zasja pod snažnim svjetlom reflektora. Komandanta pozdrave burni uzvici kad je u pratnji oficira stupio na somosko tlo. Zatim je iz broda izišlo desetak osoba u pregačama i bijeloj odjeći. Dočeka ih rafal urlika, smijeha, uvreda, dobacivanja i prijetnji.

Nekoliko je ljudi iz pratnje blokiralo prolaz tako da su se svi putnici i posada iz svemirskog broda Titan začas našli pred Konzulom.

Konzul je otvorio usta u želji da nešto kaže, ali nije ispustio nikakva glasa. Odjednom se, naime, između posade i letjelice pojavila sjajna lopta, iz koje su odmah iskočile tri spodobe, okružene istoga trenutka nijemim treptajem neizdržive napetosti. Promuklo mumljajući od iznenađenja, od straha i muke, gomila se počne povlačiti u panici, raštrkavši se među postrojenjima baze, probivši se kroz Stražu u nezaustavljivu i mahnitom bijegu.

Sillang se među prvima srušio. I Straža se raspršila, u strahu, gluha na dozive svojih oficira. One koji su zastali da bi shvatili, oborilo je svjetlo plamenika.

Komandant Straže, pravi div, zaklonjen za elektrovozilom — eltrom, nanišanio je svojim toplinskim oružjem na neku spodobu što je trčala prema kugli. Zasljepljujući mlaz je promašio, ali je za manje od jedne sekunde elektrovozilo nestalo u dimu kao i komandant.

— Reflektore! — vikne Yonnel Dacquay povlačeći zatvarač svojega plamenika, koji je još jednom pokazao svoju strahovitu djelotvornost.

Thior podigne ruku prema izvoru svjetla i opali u tri narančasta svjetla. Četvrto je promašio. S plamenikom u svakoj ruci Yonnel se počne povlačiti prema nacontalu, motreći na sve strane kako bi mogao reagirati na sve što se bude micalo. Krici straha iz mnoštva svjedočili su da je gomila u strahu. Golemi oblak crnoga dima prokuljao je iz rupe što je svojim plamenikom načinio Sanvol u trupu Titana.

Zemljanin se okrene u djeliću sekunde, opazi sćućurene spodobe svojih drugova na svakoj strani u svojoj letjelici. Divljom radošću pomisli kako je uspio iznad očekivanja. Udarac koji je toga časa dobio u prsa odbacio ga je unazad. U mrak.

Grozan osjećaj gušenja prene Yonnela Dacquaya iz nesvjestice. Nedostajalo mu je zraka. Kad je otvorio oči, vidio je samo blijedo svjetlo. Pokušao se maknuti. Nije mogao dići ruku. Nesnosno ga je peklo. Prag svijesti i granicu brujanja prijeđe neki blagi glas, neočekivan u tom paklu.

— Yon...

Sjenka mu se činila izvan domašaja. Misli su se plele, nije mogao izdvojiti neku određenu. Da li taj glas želi s njime stupiti u vezu ili je to privid, maštarija zbog bolova? Kad bi imao nekoliko trenutaka vremena... da dođe do daha, da razmisli.. . Samo bol neke užarene oštrice u grudima. Opet je izgubio svijest.

Claine se nagne nad prozirni plastični sanduk i poluglasno ga pozove nekoliko puta, kako bi postao svjestan njezine prisutnosti. Morala je odustati. Poletjela je prema vratima i počela po njima bubnjati šakama. Bez odgovora. Obeshrabrila se i vratila prozirnom sarkofagu, gdje je ležao Yonnel, gdje je umirao Yonnel, premda je iz cijevi na stropu izlazio kisik, a vjerojatno i drugi kemijski proizvodi.

U svojoj obramrlosti činilo joj se da vidi prikaze. Četiri čovjeka nagnuta bez riječi nad duguljastim kovčegom. Jedva je shvatila da se, zapravo, probudila iz nesvjestice, činilo joj se da neka prijetnja lebdi u toj zloslutnoj prostoriji. Nadljudskim naporom pokuša se pridignuti i postaviti između sarkofaga i tih ljudi. Ćelavi starac, nagnut nad plastičnim poklopcem, opazi je i naredi dvojici pratilaca da je podignu i odvedu u kut prostorije premda se opirala. Zatim su ljudi podigli poklopac sarkofaga i ponovo se nagnuli nad ozlijeđenim YonneIom. Claine pokuša riječima.

— Pusti me... On umire mojom krivnjom... moram ostati kraj njega...
— Smiri se i budi strpljiva — odgovori spokojno čovjek.

— On nije Deverid — napomene ona.

— Znamo — promrmlja starac dajući joj očima znak da zašuti.

Krik bola iz sarkofaga izazvao je izraz užasa na djevojčinu licu.

— Budi hrabra — reče čovjek. — Ako preživi, moraš biti zahvalna

Practoru Prellu. Shvatit ćeš da mi ne nanosimo smrt onima koji je siju.

Djevojka je još dospjela reći »Yon« prije nego što se onesvijestila. Ostala je na zemlji, a čovjek koji je bio uz nju pridruži se tada ostaloj trojici oko sarkofaga. Practor je pažljivo pomicao neki jajoliki instrument oko rane na desnoj strani prsa i kiša sjajnih iskara rasprsne se nad oznojenim tijelom.

— Ima izgleda... i sreće... termik ga je pogodio samo dva prsta od srca — reče jedan od pomoćnika.

— To je ponajviše zbog toga što taj čovjek nije Deverid i što je čvrsto građen — odgovori Practor.

— Odakle bi mogao biti?

— Ne znamo... i upravo zbog toga treba ga izliječiti. Pogledaj tlak i bilo, Jonalde... Moramo ukloniti opekline.

Potrajalo je to prilično dugo, a zatim su nestali aparati što su se povremeno pojavljivali iza pregradnih zidova. Practor je još jednom provjerio stanje ozlijeđenoga, dao nekoliko uputa, zaustavio se načas kod onesviještene djevojke i napustio prostoriju.

Tri pomoćnika uredila su ranjenika, namazali ga nekom mašću, skinuli aparat za umjetno disanje, poprskali prostoriju regeneratorskim plinom. Zatim je jedan od njih pogledao Claine i uštrcao joj kromiranim pištoljem injekciju.

*

Yonnel se budio iz dugog sna. Sanjao je kako je njegov LH 2 eksplodirao u zraku, a on je bio izbačen s komandnim modulom. Polako je otvorio oči. Samo sivilo. Polako podigne ruku da bi je vidio. Imao je dojam da ne može pomaknuti udove. Olakšano je uzdahuno. Dolazio je k sebi. Postao je i gladan.

Nije mogao ustanoviti gdje se nalazi. Na ležaju nedaleko od sebe opazi neko tijelo. Očito žensko tijelo. Osjetio je kako mu toplina nadire u obraze. Prisjetio se: nacontal, četvorica prijatelja, Claine...

Claine! — pokuša je tiho dozvati.

Koliko se on sjećao, bio je ranjen, ali sada nije na sebi otkrio nikakve rane. Sjetio se napada. Sad je vjerojatno u letjelici ili na Deverisu... u podzemnom svijetu, a Claine, ga čeka, gola... Osjeti snažnu želju za

njom. Što će oni sami ovdje, u nepoznatoj prostoriji? Bio je sigurno ranjen, sjeća se. Vjerojatno su uspjeli u svojoj misiji, jer Claine ovdje mirno leži, tako topla... Opet osjeti požudu... Pokuša se dignuti. Bio je gol. Kao da se zaista nalaze u nekoj klinici ili na nekom sličnom mjestu. Ne, ne može se ovako gol približiti svojoj budućoj ženi. Uzme plahtu i omota je oko bokova.

Kad se približio Claine, ona se probudila, pogledavši ga kristalno sjajnim raskolačenim očima, najprije zastrašenim, pa zatim punim sreće.

— Yone... to si ti? Dakle, ne sanjam? Sjećaš li se čega? Boli li te rana?

Sjedila je na ležaju, privlačna, poželjna.

Gdje smo, Claine? Ovdje sam s tobom, privlačnom, ja, ranjiv Zemljanin..,

Claine je, čini se, shvatila, jer je odmah uzela plahtu i omotala se.

— Na nekom drugom mjestu i u drugim okolnostima postala bih odmah tvojom ženom. Ovdje smo zarobljenici i ne bih htjela da Somošanima pružimo takav prizor. Sad smo u zatvoru. Čitavu sam vječnost kraj tebe, Yone, bojala sam se, bila sam bespomoćna... Rekli su mi da ćeš se probuditi izliječen. Nisam im vjerovala. Rekla sam da te volim i da ću umrijeti daleko od tebe. Mislim da su shvatili... Ili su možda imali svojih razloga da ti spase život. Znaš da odlično govore naš jezik. Barem oni koje sam vidjela.

Nagnula se prema njemu. Zavodljiva.

— Znaš, Claine — nije se mogao svladati Yonnel — na Zemlji su i ženske usne veliko iskušenje...

— Znam, dugo sam se pitala što bi mogla značiti ta tvoja želja kad si vidio moje tijelo... čudno, ali mislim da je to upravo ono što bih ti mogla pružiti.

Ona takne usne Zemljanina, zatim se izmakne i obuče u svoju plavu uniformu.

— Gdje su ostali? — zapita Yonnel. — Što se dogodilo?

— Svi su uspjeli pobjeći nacontalom zahvaljujući tvojoj odvažnosti. Kad si pao, viknula sam Vilooru neka ne čeka više i priskočila sam k tebi. Pritrčali su i somoski vojnici...

— I sad si zarobljenik, a mogla si biti na sigurnom.

— Da nisam ovdje, ne bih čula kako mi muškarac koga volim kaže da me želi kao ženu. Znaš, čovjek koji te njegovao, Practor, pokazao je začuđujuće liječničko znanje. Naši kirurzi ne bi u tome uspjeli tako brzo.

— To ne znači da nije ludo što si ovdje. Sve sam riskirao da bih te spasio, a ti si ovdje — napomene Yonnel.

— Žena mora ostati uz svog muškarca. I Viloor i dvojica mladića ludi su od srdžbe zbog svojih voljenih. Slijedili bi te na kraj svijeta. Ne znam da li je to dobro ili loše. Drugi neka to ocijene.

— Shvaćam te. Misliš li da ovi ovdje znaju odakle ja dolazim?

— Još ne znaju, iako znaju da nisi Deverid. Pazi, dolaze.

Otvore se vrata i ude neki Somošanin.

— Molim vas, pođite za mnom — reče na deveridskom jeziku. Bio je obučen u tijesno sivo odijelo, sa srebrnom zvjezdicom na crnoj oznaci na prsima. Oružja nije nosio.

— Obuci se — reče Claine pilotu.

— Ne treba — prekine je Somošanin. — Ubrzo ćete dobiti druga odijela.

U jednoj od susjednih prostorija dobili su odijela, tijesno pripijena uz tijelo, veoma slična somoskim.

— Kad se obučete, pritisnite na taster — reče Somošanin i iziđe.

Nakon toga čovjek ih je proveo kroz nekoliko sigurnosnih vrata i dugačkim hodnicima, pa u dizalo koje je vodilo u dvoranu bez namještaja. I napokon udu kroz jedna vrata. U prostoriji ih dočeka jarko svjetlo. Vodič im dade znak neka pođu dalje i nestane.

— Ne mičite se! — naredi neki ozbiljan glas.

Yonnel nije razumio naređenje pa je htio produžiti. Claine ga uhvati za ruku. Nazirali su spodobe sasvim blizu, neprijateljski raspoložene.

— Znatiželjni su odakle si — reče Claine.

Svjetlo se upravilo na njih. Isti se glas ponovo javi.

— Iako se nismo upoznali s Deveridima, poznajemo njihov jezik. To se pokazalo korisnim. Znade li ga i ovaj čovjek, koji očito nije s Deverisa?

— Ne zna — reče Claine, pa prevede pitanje i odgovor Zemljaninu, dodavši usput Yonnelu: — Oni ne mogu znati budemo li razgovarali na tvom jeziku.

— Shvatili smo da ne zna — reče glas. Iako okolnosti nisu osobito sretne, želio bih da znate da smo, uglavnom, sretni što vas možemo ugostiti na Somosu. Učinili smo sve što smo mogli da zaraste njegova rana, koja je mogla biti smrtonosna da naš gost nije tako čvrst i otporan. Voljeli bismo znati tko ste vas dvoje.

— Claine, kći skupštinskog savjetnika Tema. Yonnel, moj suprug.

— Odakle on dolazi da se može vezati s djevojkom iz više klase Deverida?

— Vi sa Somosa ne možete si umišljati da poznajete cijeli svemir — odvrati djevojka. — Ulovite nekoliko naših ljudi i mislite da znate sve o bezbrojnim civilizacijama što nastanjuju galaksiju. Moj muž je rođen na Zemlji, u svijetu udaljenom više od stotinu svjetlosnih godina.

— Prenesi mu da sam ponosan što sam Zemljanin i što volim djevojku s Deverisa — napomene Yormel.

— Takav je ponos karakterističan za ratnike i plaćenike a ne za zarobljenike — primijeti glas umiljatim tonom kad mu je Claine prevela primjedbu.

— Nisam ni ratnik ni plaćenik. Samo sam čovjek koji je odlučio braniti jedino što vrijedi: dom — odvrati Zemljanin.

— Ne shvaćaš, znači, da si visio o niti — reče glas. — Voljeli bismo da ne požalimo što smo te spasili, utoliko više što imamo velikih planova koji bi mogli zanimati ljude odvažne i hrabre kao što si ti.

— Zahvaljujem sposobnom kirurgu, ali ti nemoj zaboraviti splet događaja — reče pilot. — Vi ste sami krivi za ono što se dogodilo. Deveride ništa ne privlači na Somos. Oni žele samo mir, nije im do vaših problema. Vi ste moćni, rekli su mi. Poslužite se, dakle, tom snagom za pozitivne ciljeve. Svemir je dovoljno velik da možete njime prolaziti ne naškodivši nekome.

— Šuplje ideje! — odvrati glas izvještaćenom blagošću. — Smatraš li

ti da nije izazovna činjenica što Deveridi namjeravaju za sebe sačuvati znanost i spoznaje što su postigli? Misliš li da smo tako nerazumni da možemo prihvatiti prijetnju superiornosti jednoga tako bliskog svijeta?

— To nije istina, čovječe bez lica! — vikne Claine zažarenih obraza. — Tko prijeti? Onaj koji ide u osvajanje tuđeg teritorija ili onaj koji to mora podnositi?

— Tako si lijepa kad se naljutiš, Deveritko — odgovori glas prijetećom blagošću. — Čemu sve te bajke? Od zatvorenika s Deverisa doznali smo što smo htjeli o Deverisu. Vi poznajete tajnu međuzvjezdanih putovanja... Mi smo ta saznanja počeli usvajati. Još ćete nas poučiti o izradi navigacionih komandi i o najnovijim metodama metalurške obrade aktinija, zbog kojega gubimo dragocjeno vrijeme. Kojim pravom zadržavate za sebe mogućnost uspostavljanja veze s drugim svjetovima? Mi zahtijevamo da nam omogućite da se služimo tom mogućnošću. Shvatili smo da izbjegavate vezu s tako moćnim i ponosnim narodom kao što je naš. Mi smo vam zato nametnuli vezu. Ići ćemo i dalje, i u tome nas neće spriječiti nekoliko ratnika plaćenika.

— Ne podmeći! — upadne djevojka. — Mi smo sazreli u miru i njegujući najjednostavnije ljudske vrline. Nemamo oružja, nemamo flote, ničega što bi moglo staviti u iskušenje bilo koga. Vi ste još zaslijepljeni navikom predaka da vode bratoubilačke ratove i pretpostavljate da ćete se uzdići osvajanjem... osvajanjem nećete uspjeti.

— Uspjet ćemo, i to uz vašu pomoć. Milom ili silom. Prisiljeni smo tako raditi da bismo sustigli znanost Deverida. Valja nam spasiti tri milijarde ljudskih života na Somosu. Bespomoćni smo pred opasnošću koju smo otkrili. Već dvadeset godina naši astrofizičari znaju da je naša središnja zvijezda Egone došla u kritičnu fazu svoga zvjezdanoga vijeka. Doći će do krupnog poremećaja. Optimisti kažu za tisuću godina, pesimisti smatraju da ne preostaje više od dva stoljeća. Jedino je rješenje emigriranje prema novim svjetovima i preseljenje najljepšeg roda u galaksiji. Zato su nam potrebni brzi brodovi i velike flote radi evakuacije Somosa. »Titan« nam je pokazao da smo zamalo sposobni i za to, uz upute o preradi aktinija i nekoliko dodatnih objašnjenja. To bismo uz vašu pomoć mogli postići. Zar ne bi bilo lijepo, grandiozno i plemenito kad bi vaša civilizacija bila zaslužna za takvo spašavanje! Naša dva svijeta ujedinjena stala bi na čelo najmoćnije flote svemirskih brodova... Mogli bismo stvoriti carstvo, federaciju... No, to je samo sanjarenje sve dok nam vi ne želite

pomoći. Izgubit ćemo desetak godina, možda i više, da bismo stvorili neophodnu flotu, ali domoći ćemo se tajne s Deverisa, iščupat ćemo je, i nakon našeg pohoda ništa neće ostati od vašeg svijeta! To bismo htjeli da znate...

— Zanimljiv je problem njihovog sunca — javio se Yonnel.

— Laž! — reče Claine.

— Treba dobiti na vremenu — odvrati Zemljanim

— »Bezlični«, moj suprug je iznenađen onim što ste otkrili. Htio bi prostudirati to pitanje. On nije vezan našim zakonima.

— Bez sumnje je razboritiji nego vi... i zna svoj interes — odgovori glas blago. — Imate četiri dana da se odlučite. Za to vrijeme moći ćete upoznati naše rezultate, djelotvornost naše tehnologije i veličinu naših ideala. Neće vam uspjeti ponovo onakav gusarski pothvat na astrobazu...

— Uzalud prijetiš, Bezlični... Ako se jednoga dana odlučimo da vam pomognemo, učinit ćemo to dobrovoljno. Ništa nas ne može prisiliti...

— Nemoj biti tako sigurna, Deveritko... Ti si lijepa i tvoj je suprug zaljubljen u tu ljepotu...

Claine se naježila, a pilot je pokušao ostati miran.

— U ova četiri dana mazit ćemo vas kao svoje goste — doda glas.

Somošanin koji ih je doveo odjednom se opet stvori kraj njih i pokaže im vrata. Na pragu su stajali muškarac i žena. Oba para su se neko vrijeme odmjeravala. Yonnel je ustanovio da su mu oboje simpatični. Žena je imala spletenu kosu, pričvršćenu dijamantom. Nosili su tijesna odijela, nalik na njihova, a na grudima crveni privjesak na zlatnom lančiću.

— Danil i njegova Frange, vaši domaćini — predstavi ih čovjek u sivom. — Oni su predstavnici Vlade, iz najvišeg nivoa somoske hijerarhije, i imaju sva ovlaštenja. U prijateljskim ste rukama.

Kad su se zatvorila vrata za čovjekom u sivom, Yonnel se nasmiješio Danilu i obrati se Claine:

— Claine... mislim da ćeš neko vrijeme služiti kao tumač.

— To je, zapravo, prednost. Pazi da ne naslute da možemo saobraćati i

misaono a ne samo riječima — reče živahno djevojka.

— Odvest ćemo vas u naš stan — reče crnooki Danil. — Osjećajte se kao kod kuće. Odmorite se poslije napornih nevolja. Zatim ćemo se držati programa. Vjerujte da smo ponosni što smo upravo mi izabrani za vaše vodiče po Somosu. Sad kad smo vas upoznali, naš je ponos i veći.

U dizalu što se vrtoglavo penjalo Danil doda:

— Molim vas, nemojte činiti ludosti. Bit ćete sasvim slobodni kraj nas... Ali samo uz nas.

— Budi bez brige. Nećemo ti zadavati teškoća — uzdahne Claine.

Po izlasku iz dizala transporter ih ponese do vrha stubišta kojim su sišli. S obje strane defile stražara s termicima. Jedna se vrata otvore i zatvorenici se s neprikrivenom radošću nađu na otvorenom, udišući zrak, doduše težak, ali bolji od onog unutra. Ukrcali su se u veliko vozilo i Danil uhvati za komandnu ručicu.

— To je specijalni eltro — objasni Danil upućujući vozilo pokretnom linijom od crvenog metala. Imaju ga samo VK-visoka klasa. To je i normalno. Valja biti vješt s njima.

— Što u tome ima osobita? — zapita Yonnel preko Claine.

— Brzina. Drugi ne mogu prijeći 40 kilometara na sat, a ovaj više od 100. Na elektriku. Sve je na Somosu električno. Ceste, na primjer. Jednostavnom indukcijom se pokreću komandne kugle.

— Zašto kugle?

— Najjednostavniji su organi za transmisiju. Okreću se bez trenja u odbojnom polju.

— Ne vjerujem da je to jednostavnije od kotača — prokomentira Zemljanin.

— Ovdje se kotač ne upotrebljava već više od tisuću godina — odvrati Danil ozbiljno.

Yonnel se obazre i pogleda blok zgrada iz kojih su izišli. Neugodno se ga dojmila čvrsta piramidalna struktura goleme zgrade što se dizala više od stotinu metara, bez vidljivih otvora. Eltro je povećavao brzinu na ravnoj cesti, slijedeći crvenu pokretnu traku u sredini ceste i

mimoilazeći neprekidni red identičnih jajolikih vozila što nisu smjeli premašiti 40 kilometara na sat. Sa svake strane avenije podjednake poredane metalne piramide.

— Kako to da te zgrade nemaju otvora? I čemu taj piramidalni oblik? — zainteresira se YonneI.

— Mi smo u srcu Antalene, svemirskoga glavnoga grada. Taj je blok rezerviran za VK (Visoku klasu) u vladinoj službi. Ispravno je da oni budu zaštićeni od svakoga napada.

— Pa nije ratno stanje — umiješa se Claine u razgovor.

— Rizik sukoba može se ublažiti samo ako se razborito predvidi. Bogata nacija kao što smo mi može biti cilj pohlepmh i zavidnih. Vladina straža je dostatno naoružana da se odupre napadu vječnih nezadovoljnika koji općenito odbacuju društvo, napredak, znanost, a ne pružaju ništa zauzvrat. Treba priznati da nismo sami u svemiru.

— Valjda nećete reći da vam ove neobične zgrade služe da biste se obranili od Deverisa?

— Ništa nije nemoguće. Postoji Deveris, a postoje i drugi svjetovi čije su letjelice možda već u pohodu protiv nas. Ne možemo misliti na zaštitu kad padnu bombe, kad bukne plamen rata ili nas pogode smrtonosne zrake.

— Koliko je stara zgrada u kojoj smo se nalazili?

— Oko dvije stotine godina.

— Sumnjam da ste tada znali da na Deverisu ima ljudi — primjeti Zemljanin.

— Varaš se. Već tisuću godina naši znanstvenici proučavaju svemir i iz svojih su proučavanja znali izvući mnoge zaključke. Jednoga dana bili bismo prisiljeni braniti se od napada. Morali smo urazumiti narod Gerelle prije nego što oni nasrnu na nas. Od početka svemirske ere bojali smo se najgoreg. No, poslije ujedinjenja, razumnost naših konzula dovela je do stabilne vlade. Nismo se morali bojati ničega iznutra i mogli smo usredotočiti napore na obranu od vanjskih prijetnji. Ove piramide imaju četverostruke zidove, temelje duboko u zemlji i nerazrušive su. Pogledaj i aktivnu obranu.

Somošanin pokaže skupinu od tri polukugle načičkane cijevima nalik na čudovišne topove.

— To je jedna od jedinica za obranu Antalene. Nijedno živo biće ne može odoljeti termičkom šoku moćnih projektora što probijaju oklop od nekoliko stotina metara. Jedinice su u stalnoj pripravnosti. Misliš li da bilo čiji napad može uspjeti?

— Odgovori mu — napomene pilot djevojci — da sve ovisi o vrsti napada, Ja ovdje vidim samo uzaludno rasipanje ljudskog potencijala da bi se pod pritiskom držao ogroman ratni stroj protiv imaginarnog neprijatelja... ukoliko to nije samo radi pripreme za osvajanje.

Danil se ironično nasmiješi, ali ne nastavi razgovor. Eltro je prestizao dva reda jajolikih vozila. U svakom je vozilu bila obitelj sasvim nalik na Zemljane.

Stigli su na raskršće, koje je vjerojatno nametnula konfiguracija tla. Danil pritisne neku tipku na komandnoj ploči i odmah se zaustavi promet na cesti koja je presijecala njihovu, pa Eltro bez zaustavljanja prijeđe raskršće. Sad su umjesto piramida niknule zgrade od tridesetak katova, u kojima su se mogli nazreti stanovi nalik na zemaljske. Stambene su se zgrade nizale tako nekoliko kilometara, integrirane u šumovit predio, dok neka rijeka nije prekinula iznenada taj niz. Preko vode se svio most od bijele kovine.

— Prekrasno — reče Yonnel. — Ipak imam dojam da se ne služite kamenom i cementom.

— U davna vremena klesari su pripremali blokove kamenja koje su radnici slagali. Zatim se kombinirao kamen s kovinom. Prešli smo taj stadij. Sad smo majstori metalurgije. Somos je bogat mineralima svih vrsta. Iz naših peći što se služe gravitacijskom energijom kuljaju milijuni tona različnih legura što su nam potrebne da bismo učvrstili svoju moć. Naše talionice i željezare, naši se strojevi nikad neće zaustaviti, poboljšavat će našu obranu, podižući životni standard svih klasa. Pokazat ću ti kako lijevamo metalnu stazu za ceste. Ništa ne može zamijeniti kovinu.

— Imaš pravo. Ali shvatio sam da želite od Deverida izmamiti neku tajnu visoke metalurgije...

— Znaš i sam da aktinij nije stabilan element. Potrebno nam je upoznati proces finalnog postupka. Ne možemo više čekati. Naš je svijet osuđen. Smatram da je normalno poduzeti sve da bi se spasilo što se može. Smatram da je potrebna uzajamna pomoć ljudi iz različna svijeta.

— Mi vjerojatno imamo različna shvaćanja, Danile — odgovori Yonnel

hladno. — Koliko se sjećam, svako prolaženje somoske letjelice kroz područje Deverisa popraćeno je otmicom. To nema veze s međusobnom pomoći.

— Bili smo prisiljeni da se branimo dok nismo ni znali da se planet zove Deveris i da je nastanjen.

— Nije istina! — uzvikne Claine bijesno. — Da poznaš uvjete života na Deverisu, ne bi mogao izvaliti takvu glupost! Prva je somoska letjelica u naš svijet došla bez sumnje slučajno i napala ljude bez obrane. Bilo je to tako podlo učinjeno da smo se pitali imamo li posla s ljudima ili životinjama. Ako mislite da ste onom akcijom i ovim zarobljavanjem postigli pobjedu, onda niste dostojni živjeti us svemirskoj civilizaciji.

— Sama si odgovorna za uvrede — reče Danil mračno. Frange se očito neugodno osjećala.

— Možda je posrijedi nesporazum — napomene Yonnel. — Tko zna do kakvih su zaključaka došli somoski znanstvenici?

— Kao što kažeš, ne možemo vjerovati u takve priče sve dok bolje ne upoznamo Deveris — ironično će Danil.

Eltro se počne penjati uz brijeg do vrha šumovitog brežuljka.

— Kako vam se sviđa naš glavni grad? — upita Frange, koja dosad nije otvorila usta.

— Mi živimo pod zemljom i ne možemo davati sudove, ali Yon bi mogao dati svoje mišljenje — odvrati Claine.

— Položaj je povoljan, krajolik je lijep, grad nije ružniji od grada na Zemlji kad bi se mogao zaboraviti strašan izgled piramida i kupola. One narušavaju sklad ove velike kotline, vjerojatno vulkanskog porijekla, i nekako potiču na nasilje.

— Događaji od proteklih dana. i vaša prisutnost kao da opravdavaju njihovu prisutnost — reče hladno Danil.

— Zaboravljaš da smo došli ovamo da bismo spasili tri žene, dva starca i Claineina oca, koji je upravljao nenaoružanom letjelicom kad su ih zarobili vaši hrabri ratnici s moćnim naoružanjem.

— Grozim se pred tom ironijom — reče suho Danil.

— A ja se grozim od laži i kukavičluka, da ne govorim o ratu, koji je bio i bit će velika sramota. Ta priča je izlika kojom se služe oni što traže opravdanje pred svojim narodom za pripremu neopravdane agresije.

— U to nas nećeš uvjeriti arogantnošću. Ne bih želio da se neprekidno vrijeđamo — odvrati Danil. — Vi ste naši gosti.

— Bez obzira na vašu gostoljubivost, bit ćemo najmirniji kad se vratimo na Deveris — napomene Yonnel.

— To ovisi samo o vama. Željeli bismo da prihvatite ponudu i da ne ponesete sa sobom neugodna sjećanja na boravak ovdje.

Na sljemenu brda Danil iznenada zaustavi eltro. Na lijevoj strani sterao se proplanak s nizom kupola okrenutih prema nebu.

— Stanica za otkrivanje i odbijanje — objasni Frange. — One otkrivaju sve što leti nebom na stotinu kilometara i rezultat su najnovijih pronalazaka iz područja elektromagnetizma. Brežuljci su načičkani takvim stanicama.

— Claine — ovi ljudi pretjeruju — obrati se Yonnel djevojci. — Zao mi je što im ne mogu izravno reći što mislim. Reci toj djevojci da me ne zanima njihov ratni arsenal.

— Mi ne prosuđujemo civilizaciju prema broju i snazi oružja kojom ona raspolaže — nadoveže Claine na Yonnelovu primjedbu.

— Mi smatramo da život valja živjeti na drugi način, da on to zaslužuje. Ništa nas ne privlači u borbu... u neprekidnu bitku... što podsjeća da je i čovjek iz prvobitne zajednice često imao krvoločnih instinkata i da je civilizirani čovjek ostao strašan pljačkaš. Nitko ne može očekivati da će doseći našu razinu uz takve nedostatke što sramote čovječanstvo.

— Podsjeti ga na to da njihovo topništvo nije naudilo našem nacontalu — dopuni je Yonnel.

— Naša se astrobaza nalazi izvan perimetara Antalene i ima svoj vlastiti obrambeni pojas — pokuša objasniti Danil. — Vi ste iskoristili pometnju što ju je izazvao povratak »Titana«. To je odsad nemoguće... a svladat ćemo i vaše ustručavanje da omogućite i drugim civilizacijama dostizanje vaše razine.

— Zapreka su vaše osvajačke namjere — izjavi Claine Žestoko.

— Kad se nečiji ratni potencijal uključi u rat, — doda Yonnel — postoji opasnost da i drugi neki svijet poželi da se osveti ili da osvoji osvajače. Tada napadi dobivaju nepredvidive oblike i obrana postaje smiješna.

— Ti govoriš kao ratni komandant — vikne Danil.

— Ja samo objašnjavam logični slijed činjenica. Ratnički će se narod zamisliti nad razrješavanjem teškoća nečije obrane i uspjet će. Ljudska je povijest prepuna ljudi koji su smatrali da su njihove zidine, rovovi, oklopi i utvrde nepremostivi. A svi bez razlike bili su opkoljeni, pregaženi i potučeni. Nisam plaćenik i svom silom se zalažem za nenasilje Deverida. Ipak, ne toliko da ne bih vratio nanesene udarce.

— Tako bismo mogli beskonačno raspravljati — reče Danil nezadovoljno.

Eltro skrene nadesno i uđe u kromiranu aleju između dviju njegovanih živica i pomoli se na travom obraštenom brežuljku. Ondje je stajala duga pozlaćena vikendica s prozirnom fasadom.

— Stigli smo — reče Frange umiljato. — Osjećajte se kao kod kuće.

Ušli su u predvorje sa stupovima koji su služili kao oslonac za dvije zanimljive biljke penjačice, što su se okrenule i ispružile prema došljacima svoje velike zatvorene cvjetove.

— To su Cali i Simla — doda mlada žena milujući cvijet, podnožje kojega se uzdigne začuđujuće živahno da bi moglo dodirnuti ženino lice. Cvjetne se latice otvore otkrivši crveni perijant suptilna ali omamljujućeg mirisa.

— Krasne su i čudne — primijeti iznenađena Claine. — Poznaješ li ih ti na Zemlji, Yonnele? — obrati se ona pilotu gledajući glavičasti cvijet što se polako okretao i uzdizao prema njoj.

— Ne... nepentesi se mogu kretati na mjestu... ali ne kao ove.

— Ove su biljke veoma rijetke. Zovemo ih solandre — napomene Frange. Legenda tvrdi da su se pojavile na Somosu istovremeno kad i ljudi i da su bile u stanju čitati misli. Ne možemo se. na žalost, uvjeriti u to. Imaju međutim, svojih prednosti i mogu prepoznati neprijateljski raspoložene ljude...

Claine i Yonnel se brzo pogledaju. Pilot je shvatio što ona namjerava. Djevojka je pružila ruku da bi pomilovala zatvoreni cvijet što je titrao

pred njezinim licem. Vjenčić se odmah otvori, a zatim se počinju dizati i ostale stabljike i okruživati djevojku s Deverisa. Crvene latice pri tome su se otvarale.

— Prekrasno i čudnovato — promrmlja Claine. Frange se ukočila u panici.

— Kako te mogla prihvatiti a da te i ne pozna? — zapita Sornošanka.

— Bića koja smatramo nižim znaju bolje nego čovjek ocijeniti tko ih voli — zamišljeno će Yonnel. — Reci to ovom mladom stvorenju, tako sigurnom u sebe.

— I jesam — reče Claine dok su joj se biljke pokušavale približiti.

— Ima li solandra na Deverisu? — zapita Danil.

— Nema. Tamošnje su biljke različne, kako bi mogle izdržati klimatske uvjete koji nam ne dopuštaju da živimo na površini.

— A ipak su te primile kao nikoga dosad osim mene — progunđa Frange. — To se ne podudara s onim što sam mislila. Uvijek su mi bile vjerne... I nikad ne pogriješe.

— Koliko su stare? — zapita Yonnel,

— Ne znam... Donijeli su ih oni što su sagradili ovu kuću. Živjele su u nekim somoskim šumama. Ponekad se pitam ne znaju li one sve o meni. Kad sam bila mala, pričala sam s njima... Sad su one ostale iste, ja sam se promijenila. No, hajde da se smjestimo — živne mlada žena. — Učinit ćemo sve da vas zadovoljimo.

Idućih nekoliko minuta prošlo je u razgledavanju udobnih prostorija, koje je Frange umješno opisivala. Činilo se da su se dvije žene na kraju razgledavanja zbližile. No, Danil je ostao ukočen i suzdržljiv.

— Evo, to bi bilo sve — reče naposljetku Frange. — Sad vas ostavljamo same. Mnogo ste toga proživjeli. Sad u miru porazgovorite o svemu, razmijenite dojmove. Vidjet ćemo se.

— Zaboravite teškoće što su vas dovele na Somos — doda Danil. — O tome ćemo razgovarati kad prođe neko vrijeme, kao i o uvjetima napuštanja Somosa. Nadam se da ćemo se razumjeti.

— Zašto ne? — odvrati Yonnel s hladnim smiješkom.

4.

Kad su se zatvorila obložena vrata, Yonnel je ostao neko vrijeme spuštene glave. Prenuo ga je misaoni poziv djevojke.

— Mi smo pod nadzorom — napomene on.

— Znam... ali nije psi-veza.

— Hrabra si.

— Nisam. Nikad nisam znala mrziti. Žao mi je što je sve oko nas sumnja, kao da je Deveris ratničko carstvo. Ali, Yone, ne nalikuješ mi na supruga što se napokon našao sam sa svojom ženom poslije strašnih sati.

Kad ju je pogledao, Yonnel je opazio na njezinom licu mješavinu straha, tjeskobe i želje koju je s mukom skrivala. Nešto ga je privuklo k njoj.

— Imaš pravo, Claine — reče Zemljanin zagrlivši je. — Ali bilo bi ljepše gnijezdo na Deverisu.

— Poludjet ću, zašto čekaš? Nisam od kamena — reče Claine.

Na takve riječi nije potrebno odgovarati. Barem ne riječima.

Dok se poslije odmarao, Claine opet uđe s njim u misaonu vezu.

— Ljubav, Yone, želim je živjeti. Treba da nađemo neko rješenje za ovu situaciju.

— I naći ćemo ga — odvrati Yonnel.

— Možda... ovaj iznenadan doživljaj s tim zanimljivim solandrama. One saobraćaju... kao i mi, i ne pripadaju ovome svijetu. One su podrijetlom s posve različnog planeta, odakle je njihova vrsta prenesena. Muči ih što ne mogu saobraćati sa Somošanima. Shvatile su što nam se dogodilo, i Cali, ona koja je sa mnom prva stupila u dodir, savjetovala mi je neka budem oprezna jer je okolina neprijateljski raspoložena. Smatraju nas osvajačima svemira. U toku su značajne pripreme da bi se mobilizirao duh naroda. Solandre hvataju vrlo daleke misaone emisije. U stalnoj su međusobnoj vezi s drugim istorodnim biljkama i sa svim što se zbiva izvan ovoga svijeta. Sigurne su da je Viloor umakao iz Egonova sustava.

— Odlično. Treba se okoristiti tim neočekivanim saveznicima. Mogle bi nam poslužiti kao primopredajnik.

— Mogla bih tražiti da stupe u vezu s nacontalom. Ali ne sada.

— Što misliš o Danilu i njegovoj ženi?

— Iskreni su. Zbunjuju ih naši odgovori. Ali oni ne mogu shvatiti da bi se njihovi rukovodioci mogli osramotiti urotivši se protiv mira.

— Što traže od nas? — zapita pilot.

— Ono što je zahtijevao »Bezlični«. Da budemo glasnogovornik pred našim Krugom radi dobivanja neophodnih informacija, koje bi im omogućile poboljšanje tehnike i uspostavljanje moći. U krizi su. Spremaju jedno ili više osvajanja. Dati im ono što traže, značilo bi otvoriti im galaksiju.

— Mogli bismo ih zavarati.

— Ja neću.

— Niti zato da bi mogla preživjeti, da bi mogla voljeti? — zapita je Yonnel i zagrli je čvršće.

— Ne bih mogla živjeti bez ljubavi, ali ni bez deveridske stvarnosti.

— A misliš li da bi se ovi mladi ljudi dali uvjeriti?

— Ne znam. Frange se uzbudila ustanovivši đa nas solandre prihvaćaju pri prvom dodiru. To ne odgovara onome što su im rekli o nama.

— Nismo, znači, bez mogućnosti obrane? — zapita Yonnel.

— Jest. Dragocjena je činjenica što ti ne znaš njihov jezik, jer oni ne mogu shvatiti da mi razgovaramo misaono.

Valjalo je ipak misliti na zbiljske stvari, na osnovne potrebe. Ogladnjeli su. Pošli su u kupaonicu i nakon toga obukli odijela poput somoskih, sa crnim amblemom, na kojem je stajala trokraka zvijezda optočena rubinima.

— Vidiš li? — zapita Claine. — U odijelima su nas izjednačili s visokom klasom. Pođimo k našim domaćinima.

Danil i Frange su ih čekali.

— Drago nam je što ste se odmorili — reče Danil naklonivši se pred Claine.

— Vjerojatno ste gladni — napomene Frange.

— Priznajemo da nas je glad izvukla iz našega ugodnoga gnijezda — potvrdi Claine.

— Činimo sve to da biste zaboravili da smo mi osvajači ogrezli u krvi — ironično će Danil. — Da vidimo hoće li vam prijati somoski obrok.

Prošli su kroz predvorje u kojem je Yonnel zamijetio mnoge predmete čije podrijetlo i svrhu nije znao. Stol u blagovaonici bio je okrugao i nepokriven, kombiniran s kovinom, pa se mogao vidjeti umjetnički rezbarski rad.

— Dog! — pozove Danil. Nekakva se pregrada makne i u sobu stupi čovjekoliki stroj gurajući kolica s tanjurima i čašama od kovine.

— To je naš poslužitelj Dog. Svaki iz VK ima pravo na takvog robota. Oni ne govore, ali razumiju.

— Primijetio sam da su roboti uvijek čovjekoliki — napomene Yonnel.

— Nismo razmišljali o tome — odgovori Danil. — Nego, koliko znamo, Deveridi ne jedu meso. Evo zato voća i povrća. Možda gost sa Zemlje ima drugih želja?

— Nemam — solidarizirao se pilot s Claine. Obrok je bio gotov za nekoliko minuta. Somošani su poslije jela pili vodu i digli se odmah od stola.

— Da čujemo somoske prijedloge — javi se tada Yonnel Dacquay.

— Predviđen je posjet nekim ostvarenjima naših inženjera, kako bismo vam pokazali našu snagu — odvrati Danil. — Nego slušajte, Frange i ja željeli bismo znati da li je svijet kojem ti, Yonnele, pripadaš isti kao i Deveris kad ste svoju krv pomiješali ženidbom.

— Možda, ali nije važno — odgovori Yonnel. — Ja bih htio točno znati zašto smo zadržani ovdje i zašto je oteta posada nacontala.

— Oteti su poslije borbe — suho će Somošanin.

— Posada nacontala nije se mogla boriti golim rukama.

— To je tvoja verzija . ..

— To je naprosto istina. Deveris odbija svaku silu. Bez moje intervencije nitko ne bi ni pokušao spasiti otete...

— Shvatili smo to i zato smo te njegovali umjesto da te osudimo — hladno će Somošanin. — Ti bi mogao biti plaćenik... ratni komandant... Vlada ti je sve otkrila kad si se pojavio pred njom. Samo VK znaju istinu da je Somos osuđen i da imamo vrlo malo vremena. Valja evakuirati više od tri milijarde ljudi pošto pronađemo pogodni planet. Dužni ste nam pomoći.

— No, pretpostavi da tvoje Sunce nije osuđeno na propast nego da je to prolazna kriza. Što bi bilo tada? Da li bi Deveris nešto dugovao Somosu?

— Dakako da ne bi — odgovori Frange. — Ostala bi nužnost povezivanja radi napretka i poboljšanja života naroda...

— A ako ti mi dokažemo da je ta obavijest o Egonu lažna, što bi rekao? — žustro će Claine.

— Kako lažna? Opservatoriji na Somosu ne zaostaju za deveridskim. Podmećeš našim rukovodiocima monstruozne ideje. To što je konzul izjavio na žalost je istina. Pokušavamo sve da bismo izbjegli našu sudbinu.

— Žao mi je što ne dijelim tvoje mišljenje — odvrati suho Claine. — Egon je samo dvije svjetlosne godine udaljen od Deverisa i mi znamo sve o njemu. Pronađite drugu izliku.

— U što nas to želiš uvjeriti? — zapita Frange?

— Flota letjelica može poslužiti i za evakuaciju i za osvajanje. Takvi instrumenti u rukama beskrupuloznih bića mogu biti veoma opasni za miroljubive narode u galaksiji. Da bismo uvjerili naše vlasti, moramo imati dokaze. Što misliš o tome da ih pribaviš u opservatoriju, Danil?

— Drugim riječima, svaki od nas na Somosu laže, od Konzula do najskromnijeg Somošanina, gorko će Danil.

— Prazne riječi — odvrati Yonnel. — Ne ovisi budućnost planeta o fantastičnim izjavama. Ili su vaši astronomi nesposobni, ili netko laže na visokoj razini. Želiš li podnijeti dokaze, potraži ih ili neka ti ih donesu. Ali mislim da bi bilo bolje kad bi se ti usudio postaviti pitanje: ima li zbilja makinacije?

— Loše smo počeli. Trebalo je da približimo stajališta, a mi idemo

suprotnim putom. To je neshvatljivo. Nisam se mogao prevariti; vi niste bili neprijateljski raspoloženi kad ste došli. Solandre to posvjedočuju.

— Jednostavno potraži istinu diskretnim i ozbiljnim ispitivanjem — predloži Yonnel.

— Slučaj je toliko ozbiljan da je samo naš najveći opservatorij upućen u istraživanje. Drugi se ne smiju miješati.

— I to tebi nije bilo čudno?

— Zašto? Konzul je razborito zaključio da bi otkrivanje opasnosti izazvalo paniku. Samo VK su upućeni da malo pomalo djeluju u masama izlažući ideju o svemirskom putovanju.

— Imaš, dakle, mogućnosti.

— Imam, ali ne želim ispasti smiješan i izložiti se kazni ako Konzul to dozna. U Vladu se ne smije sumnjati. Ne na mojoj razini. No, ostavimo to za sada. Zatražio sam pulsar i čujem da se približava. Polazimo u centar za proizvodnju kovina.

— Nemoj se nadati da ćemo promijeniti mišljenje — upozori ga Claine.

— Toga se počinjem bojati — promrmlja Frange.

Začuje se grmljavina i treperenje zraka. Na tratinu sleti stroj sa čudnim račvastim krilima.

— Evo pulsara. Idemo.

Ušli su u letjelicu rasklopnim stubama i sjeli. Polet je bio žestok i neugodan. Let nije dugo trajao. Buka je bila snažna, a slijetanje isto tako neugodno kao i uzlet. Kad su se iskrcali na metalnu platformu, u ušima im je brujilo.

— To je jedinica broj 6 od 62 tvornice na Somosu — najavi Danil nagnuvši se preko pregrade više od tisuću metara nad kompleksom željezare.

Yonnel je ugledao metalne cijevi ogromnog promjera. Nešto dalje na brdu došli su do prve kocke sa stranicama od dvjesta metara, zatim četiri istovetna bloka stijena povezana cjevovodima različnog promjera. Na kraju su kanali poprimali oblik oklopa velikih

svemirskih brodova.

— Strojevi traže rudu i vode je do električnih peći. Na kraju procesa oblikovanje se provodi lijevanjem i samozavarivanjem. Ovo su prvi elementi oklopa.

— Zanimljivo — reče Yonnel. — Troši mnogo energije, ali ne zagađuje zrak. Ne vidim dima.

— Otpaci i šljaka ubacuju se u zemlju.

— Dobro rješenje. Inače, mi imamo i većih kompleksa.

— Znači, nisi impresioniran? — zapita Danil.

— Nimalo. Na Deverisu nema toga, ali na Zemlji imamo i previše. U kojoj ste fazi?

— Potrebno nam je samo da opremimo letjelice antigravitacijskim i pokretajućim blokovima. Još se nadamo da će nam Deveris dati upute kako bismo mogli riješiti sadašnje teškoće.

Utrošili smo deset godina da saberemo sve što nam je potrebno za pokretanje »Titana«. Deset godina za jedan svemirski brod, a trebamo ih tisuće. I preostaju nam samo dva stoljeća.

— Uvjeren sam da ćeš naći načina da nam podneseš dokaze za svoje tvrdnje.

— Vraćamo se u pulsar — odvrati Danil ozbiljno.

Brazdali su somoskim nebom sve do noći, obilazeći mjesta i pogone da bi se uvjerili u stvaralačke uspjehe ovog nesumnjivo od važnog i radinog naroda. Mogli su se neograničeno diviti energetskim tornjevima, što su hvatali elektrone s Egona i opskrbljivali ogromne ćelije za skladištenje. Yonnel Dacquay je bez okolišanja priznao da se iz toga mogu izvući prilične pouke i da bi trebalo omogućiti sporazum između civilizacija na istoj razini radi uključenja u uvaženo društvo industrijaliziranoga svijeta.

Posjetili su i impozantno središte proizvodnje teškoga oružja. Stotine strojeva nalik na njihov pulsar, ali naoružanih i oklopljenih, činilo je materijalnu osnovu strategije pokreta. Yonnel je shvatio da imaju oružja nalik na snažne i moćne lasere, osobito uz pomoć odašiljača visokonaponskog magnetskog polja, konstruiranih specijalno radi borbe protiv antigravitacijskih letjelica.

Kad je pala noć, vratili su se u stan Somošana Danila i Frange. Najprije kupanje radi opuštanja, zatim razgovor u dnevnoj sobi. Danil će prvi postaviti pitanje što ga je već dugo peklo:

— Ovo što ste vidjeli samo je jedan dio naših uspjeha. Što mislite o tome?

— Moram te razočarati, Danile — odvrati pilot. — Ono što si nam pokazao ne nadmašuje uobičajeno ostvarenje ljudske rase koja se smatra civiliziranom. Vi ste u industrijskom razvoju i morate trošiti da biste mogli proizvoditi, pa i planirati druge oblike potrošnje kad planetarno tržište bude zasićeno. Circulus vitiosus. To će vas iscrpsti prije nego će vas uništiti vaše sunce. Ono što smo vidjeli usmjereno je prema ratu. A jedva ste se izvukli iz međunacijskog rata...

— Nije na tebi da sudiš o tome... Ima li tvoj svijet svt« ovo što si vidio na Somosu?

— I to, i mnogo druge opreme — slaže Zemljanim

— Deveridi to ne priznaju.

— Na Deverisu ima četiri milijuna stanovnika. Što bi oni s tolikom opremom?

— Da izgrade barem flotu astronefa...

— Oni imaju samo četiri svemirska broda i nekoliko stotina nacontala, sve prema jednom modelu, kao izvidnice — javi se Claine. — Naša koncepcija života je drukčija, mi provodimo vrijeme njegujući umjetnost, promatrajući, istražujući. Svemir je tako širok. Idemo od otkrića do otkrića... ali u miru. Klima u kojoj živimo zaštitila nas je od lakomosti sve dok nisu počeli somoski upadi.

— Slušajući te, rekao bih da Deveris nema ni vojske, ni naoružanja, ni ratnika... primijeti Danil. — Jasno ti je da u to ne mogu povjerovati. — Zatim je pokazao na Yonnela. — A on? On je ratnik, plaćenik.

— Nije — nasmije se Claine. — To je čovjek kojega volim..

— Pitam se, Danile, što bi ti učinio da ti otmu Frange? — zapita Yonnel.

Mladić odmahne glavom.

— Ne mogu shvatiti. Vi niste lažljive!...

— Deveridi mrze laž... — napomene Claine. — Naši neće zbog nekoliko letjelica biti krivi za smrt svih ostalih... Ne događa se svaki dan da žene s Deverisa moraju braniti život nakon otmice...

— Ništa se ne odvija po planu — promrmlja Frange. — Htjela bih doći do istine. O našim razgovorima ovisi rat ili mir, i ne shvaćam zbog čega naši gosti, makar iz drukčijeg svijeta, ne bi imali povjerenja u nas.

— Mi smo uvjereni da ste iskreni — reče Claine. — Ali da li su iskreni i oni koji vas vode?

— Dosta — prekine Danil. — Ne mogu dopustiti da se stavlja u pitanje moralni osjećaj Somošana, pogotovo Vlade. Frange, naši su gosti umorni... Ti i Claine pođite u vrt i prošećite. Nas dvojica ćemo moći porazgovoriti...

— Reci mu, Claine, da ja ne znam njihov jezik...

Danil je shvatio i kimnuo glavom. Žene su otišle. Nastala je tišina, koja se nije prekidala sve dok se nisu iz vrta pojavile obje žene. Frange pođe k Danilu, a Claine se obrati Zemljanmu.

— Naši su prijatelji, Yone sigurni u svoje poštenje i ispravnost. Za niih, kao i za sve iz visoke klase, Deveris je naoružan i u stanju je uništiti Somos prvom prilikom. Oni su uvjereni da predstoji kataklizma. Željela sam uvjeriti Frange da te tvrdnje ne stoje. Ili solandre nemaju moći koje im Frange pridaje ili postoji opća urota i protiv Somosa i protiv Deverisa. Frange mi je povjerila da je nećakinja Konzula, njihove najviše ličnosti, a oni da su zastupnici Vlade.

— Mogli su poslati neku delegaciju, ambasadore ili slično a ne poduzimati otmice — odvrati Yonnel.

— I ja sam joj to rekla, ali ona ne mijenja mišljenje unatoč solandrama. Ti si za njih plaćeni gerilac. To ti je i spasilo život. Vladi si zanimljiv zbog hrabrosti. I Danil i Frange poznaju samo istinu koju je destilirao Konzulat. Konzulat ili Vlada predstavlja određeni broj visokih rukovodilaca što čuvaju tajnu i lansiraju određenu željenu obavijest. Solandre upućuju na to da su naši domaćini iskreni i pošteni. Treba da uvjerimo i Danila da je neopravdan strah u pogledu Egona.

— Ona je povjerovala? — zapita Yonnel.

— Sumnja i boji se. Teško može povjerovati u takvu urotu, naizgled

besmislenu.

— Da pokušamo. — Zemljanin je radoznalo pogledao Danila, koji je bio mračan i zaokupljen razgovorom sa ženom.

— Danile — počne pilot — ne mogu govoriti u ime Deverisa. Samo me razum potiče na to da te zamolim da razmisliš. Ali taj razum mi kaže da će ti Deveridi pomoći ako je istina da će Egone, vaše sunce, uništiti svoju okolicu.

— Napokon razborita riječ! — uzvikne mladić.

— No, to nije u mojoj moći...

— Oženio si se ženom iz visokoga deveridskog društva i smatrao sam da imaš utjecaja na rukovodioce Deverisa.

— Žao mi je što te ne mogu uvjeriti, ali Deveris ima četiri milijuna nenaoružanih ljudi...

— ... čiji napredak tehnike ugrožava milijarde bića na nižoj razini — upadne Danil. — Tvoj novi dom u stanju je uništiti nas u jednom napadu. Zato se pokušavamo djelotvorno obraniti, a to je skupo. Na žalost, ne može se promijeniti karakter ljudi ni tok zvijezda, a čini se da je i jedno i drugo protiv nas. Dopuštam da ne raspolažete dovoljnom industrijskom snagom za proizvodnju dovoljne količine aktinija za opremu flote, ali mogli biste nam povjeriti tajnu metalurške obrade... i upravljačkih ploča za galaktičku plovidbu.

— Ponavljam: ako je Egone zaista ugrožen, uvjeren sam da ćeš sve to bez teškoća i dobiti.

— Zbog čega sumnjaš i u naše znanstvenike, koji su ti dokazali značajno iskustvo, i u naše rukovodioce, mudre među mudrima.

— Griješiti je ljudski. Rukovodiocu tvoga ranga neće biti teško donijeti neoborive dokaze... Odvedi nas na neki opservatorij i pokaži nam kako ste došli do toga podatka.

— Ti nisi astronom, koliko znam.

— Tko ti kaže? — nasmiješi se Zemljanin. — Što ti znaš o meni? Ja sam inženjer i dovoljno sam upoznat s astrofizikom...

— Ipak, ne možeš u opservatorij — reče Danil.

— Pođi sam i donesi mi dokaze. Traži spektrograme, varijacije u

sadržaju helija u posljednjih desetak godina... To će biti dobra indikacija o promjeni stanja G 5...

— Što ti to znači? — zapita Somošanin.

— Nije važno... možda je to ovdje različno, a moralo bi biti i dodirnih točaka. Hoćeš li mi donijeti te elemente? One koji su u rukama Vlade. Zacijelo nisu ondje bez konzultacija s astronomima.

— Lakše mi je zatražiti od opservatorija nego od Vlade —počne Danil. Na licu mu se urezala sumnja.

— Pođi, dakle.

— Ti sumnjaš u Konzula — promrmlja Frange, blijeda.

— Od njega treba tražiti dokaze. Uvjerena sam da bi ih dao. Ako ih Danil ne može dobiti, ja ću ih sama tražiti. Konzul je moj ujak. On me odgajao.

— Možda Konzul nije htio dati podatke visokoj klasi da ne bi otežao stanje nelagode — reče Yonell — ali mi možemo uvjeriti deveridski Krug samo neoborivim dokazima.

— Budu li astronomi htjeli govoriti — promrmlja Danil nekako uznemireno.

— Ti si visoka klasa i zastupnik Vlade, zašto sumnjaš? — začudi se Zemljanin.

— Sutra odlazim Regu Anatalu, direktoru ospervatorija. Poznajem ga, ali nisam se usudio s njime razgovarati o Egonu jer je to državna tajna. On će mi dati neophodne dokaze ili će me uputiti na Vladu, odnosno intervenirat će kod Vlade. Ali daješ li mi riječ da ćete ti i supruga učiniti sve što je moguće da biste uvjerili vlasti na Deverisu da nam je potrebna pomoć?

— Dajem ti riječ — odvrati Yonnel. — I ne tražim vašu zauzvrat. Siguran sam da ste pošteni.

— Ostanimo na tome danas — upadne Claine. — Danas si donio hrabru odluku, Danile. Ona će razriješiti dramu... Ti, Frange, znaš da ne lažemo.

— Znam — odvrati Frange. — Zato se i bojim.

— Prespavajmo to — nastavi Claine. — Umorni smo.

— Morao sam riskirati — uzdahne Yonnel kad su ostali sami. — Ti me nisi odvraćala.

— Ne moraš se bojati — reče Claine priljubivši se uz toplo Yonnelovo tijelo. — Sigurna sam da njihovu suncu ne prijeti nagla promjena. Sad se oni pitaju i boje se.

— Začudila me mješavina snage i slabosti tih ljudi. Podjela na zatvorene kaste uvijek izlučuje otrov. Ako rukovodioci nešto spremaju, to će izvesti brižljivo.

— Frange mi je saopćila da Konzul uživa neograničeno povjerenje visoke klase, jer oni su okosnica somoskog društva. No. Samo kao Konzul a ne kao ličnost. On sam izabire članove Vlade između visoke klase.

— Iznad njih, je, dakle, neprobojan sloj, Vlada. Propaganda je dobro smišljena i opasna jer može zaslijepiti najmoćnije. Nije čudno bude li se narod digao protiv Deverisa. Vlada zacijelo raspolaže sredstvima javnoga komuniciranja razvijenim kao na Zemlji i malo je potrebno da se istinita vijest pretvori u lažnu vijest.

— Frange mi kaže da nije nikada imala prijateljica svoga uzrasta. Odgajali su je u zatvorenom krugu klase, pod nadzorom Sillanga, otkako su joj umrli roditelji. I Danil pripada višoj klasi, pa su se mogli vjenčati. On trpi otkad sumnja.

— Što će se dogoditi kad taj mladić shvati da je prevaren, i on i svi iz visoke klase? Slušaj, zašto ne bismo prihvatili njihovu igru? Dobili bismo na vremenu, vratili se na Deveris i poduzeli sve za obranu.

— Misliš: obećati a ne održati? — zapita u čudu Claine.

— Zašto ne? Obećanje dano pod prisilom ne mora se održati.

— Nema toga na Deverisu — odvrati Claine. — Ne slažem se.

— Nemoj kompliciratí stvar. Mogu govoriti u svoje ime...

— Misliš li da su glupi? Inteligentni su i opasni.

— Ovi, mladi? — zapita Yonnel.

— Ne. Oni koji vode igru. Nemoj se zavaravati. Jedno od nas će ostati ovdje kao talac.

— Hajde, nije još dotle došlo.

— Dok smo zajedno, ja se nadam — reče Claine zagrlivši Zemljanina. YonneI je osjetio da se ona boji i čvršće je stisne, ne bi li u ljubavnom grču donio zaborav.

Zaglušujuća grmljavina probudi ih i oni skoče. Buka je postala jača, a zatim se izgubila.

— Pulsar — primijeti Zemljanin. — Čini mi se da Danil polazi na ostvarivanje naših savjeta. Kad počne sebi postavljati pitanja, na nama je da ga usmjeravamo tako da shvati kako je u njegovu interesu da postane naš saveznik.

— Što bi značilo: dva bračna para protiv cijeloga planeta —napomene Claine priljubivši se uz pilota.

— Moramo biti razboriti — reče Zemljanin. — Reagirati što je bolje moguće. I duševno i fizički. Možda bismo mogli povećati izglede razgovarajući s Frange dok nema Danila.

Claine je mogla pročitati volju i žestinu u tim očima, u kojima je bilo ljubavi za nju. Ona mu pruži usne i izvuče se naglo iz kreveta.

*

— Danil je otišao — objasni Frange stojeći u trijemu dok su je doticale solandre otvorenim cvjetovima. — Otišao je po dokaze koje ste željeli.

— To zaista želim — reče Claine i nagne se da bi dotakla cvijet, koji se naglo zatvori, ali se zatim okrene prema njoj.

— Što bi se moglo dogoditi, Frange — primijeti Yonnel —ukoliko su naše sumnje opravdane?

— Nemam pojma. Konzul je sasvim ispravan, a okružen je najsposobnijima. Takva spletka ne bi se mogla izvesti bez njegova znanja. To je, dakle, nemoguće. No, uznemirena sam jer vi tvrdite da Egone ne pokazuje nikakva traga neprirodnog starenja. A kad biste lagali, ni Cali ni Simla ne bi otrpjele vašu prisutnost... No, i vi možete biti prevareni ili ne morate biti upućeni...

Daleka grmljavina njavljivala je dolazak pulsara. Kad je pulsar dotakao tlo, Danil je izišao.

— On zna — mračno promrmlja Claine.

— Kako znaš? — zanimalo je pilota.

— Cali ga je slijedila i obavještavala me.

Danil je prišao ženi, obgrlio je i gledao ih neko vrijeme bez riječi. Zatim umorno kimne glavom i pozove ih u dnevnu sobu.

— Imao si pravo, Zemljanine, i ti Claine. Grusno smo prevareni. Reg Anatal, direktor opservatorija, nije mi ništa tajio...

Frange je nastojala zadržati suze. Danil je koračao amo-tamo po sobi.

— Primio me srdačno. Pitao sam ga hoće li uskoro Egone eksplodirati, jer su navodno u Vladi već nestrpljivi. Nasmijao se i pokazao mi spektrograme koji su poslužili za krivotvorenje dokumenata. »Ako hoćeš, povećat ćemo sadržaj helija da bismo ubrzali proces starenja. No, to neće spriječiti Egona da sjaji još nekoliko milijardi godina«, rekao je. Nije mi bilo teško ulaziti dalje u igru i ustanoviti da bi falsifikati, koje je brižljivo filtrirala Propagandna služba Vlade, bili šok koji se ne bi svidio Visokoj klasi. Ponovio mi je više puta da se boji jedino da na neki način istina ne dođe do ušiju Visoke klase prije nego što sve bude gotovo, kad nema više odstupanja. Tada bi se krivnja svalila na instrumente. Moram napomenuti da se on ne slaže potpuno s Vladom o tome da se služimo zarobljenicima da bismo pokušali izmamiti pomoć od Deverisa. Pretpostavlja da astronomi tvoga svijeta, Claine, nisu glupi. Ali Vlada je uvjerena u rezultate ucjene, čime bi se izbjegao rat i skupo osvajanje. Reg Anatal otkrio mi je i da je bio zainteresiran onim što je saznao od prvih zarobljenika iz prve somoške ekspedicije. Činilo se da vi raspolažete spoznajama o svemiru izvan domašaja naše sadašnje nauke. Žao mu je što će somoška astronomija izgubiti na ugledu manipulirajući tako istinom zbog političke propagande, ali, kaže, to je za dobro Somosa. Evo, dakle: Vlada vara i varala je Visoku klasu i sve klase pripravljajući Somos na osvajanje svemirskoga carstva nepravim putom i nečasno .. Nas dvoje, Frange, treba da biramo između vjerolomstva i nečasnosti.

— Dakle, moj ujak Sillang vodi igru — sikne Frange zajapurena lica i stisnutih šaka. Oštar sjaj njezinih plavih očiju iznenadio je i Claine i Yonnela.

— Sjećaš li se, Danile — Frange će promuklo. — Moja majka i moj otac umrli su u isto vrijeme kao i osamnaestorica Visoke klase... pri iskušavanju pulsara koji je nestao nadlijetajući Atlantsko more... Nikad nitko nije shvatio zašto je nestao pulsar upravo u doba kad se morao birati novi Konzul.

— Molim te! — naredi Danil dižući ruke.

— Imala sam tada devet godina — nije prestajala Frange — i sjećam se točno samo da sam se dan prije toga igrala na livadi, naglo sam se okrenula i pala. Netko me pridigao, ali uganula sam zglob. Premda je to Sillang zahtijevao, majka me nije htjela poslati u Coropan... Poslije ovoga što si danas saznao sumnjaš li još da je Sillang spreman na sve da bi dopro do vrha?

— Frange, smiri se, molim te! — vikne Danil, na što se ona digne.

— Ne, ništa me više neće spriječiti da smatram Sillanga čudovištem, otrovnom zvijeri koja mora biti osuđena ne samo zbog onoga što smjera nego i za zločine u prošlosti...

— Kako možeš biti sigurna... saberi se...

— Platit će za sve, ne znam još kako ni da li imamo izgleda da uspijemo, ali spremna sam pokušati... ako treba! Da dokažem njegovu krivnju!

— Prema ovome zaključujem da smatrate kako krivnja nije na našoj strani — umiješa se Yonnel.

— To je očito — ljutito odvrati Frange.

— Ne možemo se miješati u somoške stvari, ali željeli bismo natrag na Deveris — nastavi Yonnel. — Ja sam spreman igrati igru koja se od nas zahtijeva. Neće biti prvi put da varalica ostane prevaren. Prihvatit ćemo zahtjev da prenesemo poruku...

— Yone... zaboravljaš da pomalo pripadaš Deverisu — blago mu prigovori Claine. — Naša tradicija ne dopušta kompromis takve vrsti.

— Nije Deveris u pitanju. Riječ daje Zemljanin, Čovjek što potječe odande.

— Nije važno — naljuti se Claine.

— Ne ljuti se, Claine — prekine je Danil ispruženih ruku. — Yonnel shvaća da je njegova ideja neprihvatljiva. Samo će jedan od vas dvoje biti opunomoćenik, i to ćeš, vjerojatno, biti ti, Zemljanine. Žena koju voliš ostat će na Somosu kao talac, jer pripada klasi vlastodržaca s Deverisa i jer ste pokazali međusobnu privrženost.

— Pretpostavljao sam tako nešto — promrmlja pilot. — Ali sada kad ste se uvjerili da smo imali pravo, zar se ne bi ništa moglo učiniti?

— Imamo jedva tri dana — spomene Somošanin.

— Treba željeti pobjedu da bi se uspjelo — reče Yonnel.

— Mislim da imam rješenje.

— Da čujemo — reče Danil, a Claine brzo pripomene Yonnelu:

— Pazi što govoriš, Yone...

— Treba da se o nekim stvarima dogovorim s Claineom —primijeti Zemljanin.

— Dobro, i mi se moramo malo oporaviti — odvrati Danil.

— Claine — počne Yonnel — možemo li imati povjerenja u njih?

— Možemo. Solandre se ne varaju. Cali je ostala u vezi s njim dok je bio u opservatoriju.

— Možemo li pomoću njih pozvati Viloora?

— Pomišljala sam i na to, ali sve dosad biljke nisu uspostavile vezu. Možda zbog magnetskoga omotača što obavija nacontal.

— Letjelica je neprestano u blizini.

— Neprekidno je u sustavu. Simla prima od vremena do vremena zrake psi-detektora uperene u nas.

— Valjalo bi uspostaviti vezu s Viloorom na neki drugi način... vjerujem da takav postoji. Netko mi je govorio o tome... ti... ili Ruol. Trigone, Glasnici.

Mlada žena stisne oči.

— Ne, Yone, radi ljubavi, radi budućnosti, radi našeg života, ja to neću učiniti. Neću zvati Glasnike, nemam prava...

— Ali, kažem ti da su u pitanju naši životi... i oni na Deverisu.

— Ali ne mogu spašavati budućnost izdajom.

— To je besmisleno — naljuti se on. — To je samoubojstvo!

— Možda postoji koje drugo rješenje...

— Nemamo vremena — odvrati Yonnel nervozno. — Važno je spasiti

Deveris.

— Ne po ovu cijenu.

— Claine... veza s Viloorom treba da bude uspostavljena. Zatim ćemo razmišljati o tome kako da odvratimo zaštitu Antalene kako bi se nacontal mogao približiti.

— Naši su životi neznantna stvar prema duhu civilizacije stvarane tisućugodišnjom tradicijom, poštovanjem zakona, čašću — odvrati Claine blagošću punom straha, predosjećajući njegovu ljutnju.

— Dosta, Claine! To su samo fraze! Mi smo u klopci i ja se kanim izvući. Ako mi ne želiš pomoći, radit ću sam, kao Zemljanin. Stalo mi je samo do tvoga života, do tebe, tvoje ljubavi i budućnosti. Tvoja civilizacija ne zavređuje da živi više nego druge, jer oni koji u njoj uživaju ne znaju braniti njene vrijednosti. Grozim se rata, ali branit ću svoje kao što životinja brani svoje... pandžama i zubima.

— Ja neću izdati Deveris, Yone. Vjerujem u vrline svoje civilizacije. Zamišljala sam kako ćemo biti sretni.. prevarila sam se.

— Ne vidim ništa od onog što ti toliko cijeniš, ali cijenim svoju kožu — žestoko će Yonnel, sjajnih očiju.

— Jedno od toga je telepatska veza i ti nemaš prava da je razglasiš — odvrati Claine.

— Baš me briga! — eksplodira pilot tako da su se Somošani trgnuli. — Razmisli, Claine, posljednji put. U tvojim je rukama logična mogućnost da nas izvučeš...

— Ne — reče ona mirno, zemljana lica.

— Utoliko gore. Pronađi argumente kakve hoćeš, ali ja znam što ću uraditi! Ne znaš što je u stanju učiniti Dacquay kad mu je svega dosta!

Pun srdžbe Yonnel iziđe i uđe u trijem, uputi se prema kamenoj klupi i obujmi rukama glavu. Neko vrijeme nije mogao suzdržati srdžbu. Zar je zaista takav jaz između civiliza¬ija da Claine, inteligentna, zaljubljena, žrtvuje mitu njihovu budućnost, svoj život, opstanak njezina svijeta? Postalo mu je jasno da ljutnjom stavlja na kocku cilj koji je želio postići. Pokuša se usredotočiti na potpuno opuštanje... kraj puta može biti i na Somosu i bilo gdje na Zemlji...

Kako se opuštao, tako je padao u drijemež. Tada osjeti dodir na

ramenu. Nije se u početku obazirao na to. Zatim je osjetio miris biljke, bića nesposobnoga da se miče vlastitim udovima, zarobljenika svijeta u kojem ne bi željelo umrijeti. Uskoro je postao svjestan da je to Simla i dječjom čednošću pokuša stupiti s njom u vezu. Bez zvuka, bez kretnje, ništa nije moglo odati vezu.

— Snažan si, Yonnele... došljak iz različnoga dalekog svijeta, bojiš se i tražiš pomoć — počne biljka.

— Sve je istina osim što nisam jak — prizna pilot zatvorenih očiju.

— Tvoja žena trpi zbog tebe i zamjera ti duboko.

— Nije važno. Želim je spasiti... kao i ovo dvoje mladih, i upozoriti Deveris na opasnost. A zatim... vidjet ćemo. Ne mogu se nositi sa cijelim svijetom. Mrzim nasilje i rat. ..

— Ti si jak, Yonnele, iz drukčijeg svijeta — ponovi biljka približivši drugi cvijet njegovu licu. — Ovoga časa ljudi koji su spremni dati život za istu stvar kruže u svemiru i ne mogu se približiti. Bit će uništeni i znaju to.

— Znači, nacontal je još u Egonovu sustavu?

— Jest, i zadržava neku vrstu zraka uperenu u ženu koju voliš.

— Možeš li uspostaviti vezu s posadom?

— Pokušavamo bezuspješno... Cali izbacuje psihosonde bez uspjeha. Primamo njihove misli, ali ne možemo ih prenijeti.

— Što da radimo?

— Valja se poslužiti vezom jačom nego što smo mi.

— Na koga misliš?

— Znaš na koga. Glasnici su prešli fazu naše inteligencije. Oni su u stanju uspostaviti vezu bilo kada. Poznajemo ih, kat¬kad nam ulijevaju nadu... otkad si ti stigao vjerujemo da za nas postoji rješenje.

— Sve ću učiniti, Simla...

— Želim da uspiješ, a i mi bismo bile sigurne da ćemo naći svijet... solandri.

— Mogu li ti pomoći?

— Sam ne možeš, ali uz pomoć tehničkih mogućnosti Deverisa možeš.

— Slušaj, Simla, ovoga trenutka ne mogu mnogo, ali trudit ću se da učinim sve što mogu da bih vas sjedinio.

— Znam ali prekršit ćeš zabranu Deverisa.

— Ja nisam Deverid... Ako to može spasiti Claine i njezin svijet, molim te da stupiš u dodir s jednim od Glasnika, da ga obavijestiš i zatražiš pomoć. On će shvatiti da ja želim spasiti život onih koje volim i svoj, jer sam samo čovjek.

— Ja sam jedan od Glasnika — iznenadi Yonnela neka misao što ga obuzme tako da je zadrhtao.

— Simla . ..

— Simla ne može odgovoriti umjesto mene. Čuli smo što želiš. U određenom trenutku stići će ti pomoć prijatelja. Nisi borac, kažeš, ali ćeš morati čak i život riskirati da bi ispunio zadatak. Cijena će biti srazmjerna tvojoj želji da uspiješ...

— Spreman sam prihvatiti... ali želim spasiti svoju ženu, učiniti najbolje za druge, održati riječ koju sam dao Simli...

— Nije riječ o tome, Yonnele Dacquaya. Ti si sam i ostat ćeš možda sam. Valja se boriti protiv užasnih namjera ovoga dijela Galaksije .. Teška zadaća... bez sigurnih izgleda .. ti si jak, ali ti si smrtnik...

— Pokušat ću — reče Yonnel — ne bojim se rizika kad vrijedi riskirati.

— Misliš li da su to zavrijedila dva nerazborita svijeta?

— Ja sam ne značim ništa...

— I spreman si izgubiti ono što voliš?

— Nisam, jer želim je spasiti...

— Nije u pitanju njezin život nego vaša veza...

— Sigurno ili opet rizik?

— Logični rizik.

— Prihvaćam.

— Dobro, Yonnele Dacquayu. Otvori duh i pamti...

5.

Dnevna soba učini mu se mračnom kad je ušao. Sretne se i s tjeskobnim pogledom svoje žene.

— Slušaj me pažljivo — reče promuklo i okrene se prema Clainei.

— Yone... da nisi možda postigao ono što si želio? — reče ona i ne gledajući ga.

— Želim samo jedno: ljubav žene koju volim i za koju se moram boriti. Postoji samo jedan izlaz. Viloor i naši prijatelji čekaju znak da zaštita blizu Antalene bude neutralizirana. Danil vjerojatno poznaje način kako da se uspije u tome.

— Priznajem da ne znam — odgovori mladi Somošanin zbunjeno.

— Pretpostavljam da bismo se mogli poslužiti jednim od usavršenijih oruđa koje ste pobrali kraj mene poslije onoga sukoba kraj »Titana«...

— Ne znam ništa o tome oružju...

— Nije to oružje nego oruđe... odsiječe suho Claine.

— Ne znam točno gdje se nalazi. Stari Mader je zadužen da ga proučava. Radio je i na onom koje smo pokupili prije deset godina. Prema njima je projektiran sadašnji projektor, djelotvoran na kratke udaljenosti... Uspijem li prevariti Madera...

— Treba da uspiješ, Danile. Vidio sam vaš centar za iskušavanje oružja... Pa, eto, niste baš superiorni u naoružanju, recimo da kažem ja...

— Jest — shvatila je Frange — i mi vas vodimo u drugi centar, zar ne?

— Tako je. Ali trebalo bi se domoći plamenika.

— Plamenici su nalik na termike. Možda bih ih mogao zamijeniti. Ne možemo prihvatiti ono što sprema Vlada. Upotrijebit ću sve svoje snage da to spriječim.

— Izvrsno! Poći ćemo, dakle, zajedno! Kada? — zapita Yonnel. — Imamo još dan i pol.

— Jest, vrijeme je protiv nas.

— Plamenici su nam potrebni što prije.

— Dobro, ali kako ćeš neutralizirati projektore? — zapita zainteresirani Somošanin.

— Ima više načina. Dovoljno je presjeći izvor napajanja.

— Otkud to znaš? — trgne se Danil.

— Oružju je potrebna izvanredna snaga... Pokazali ste nam nekoliko geotermičkih centrala. Shvatio sam da jedna ili više njih služe kao obrambena rezerva.

— Dakako — reče Danil. — Petnaest antalenskih akumulatora napaja se iz specijalne centrale, neuništive jer su nekoliko stotina metara pod zemljom.

— Postoji priključna kazemata na površini...

— I to znaš? — iznenađeno će Somošanin.

— Jest, ali ne znam kako da dođem do središta za raspodjelu, za napajanje niskim temperaturama.

— Nemoguće je razoriti zaštitni omotač.

— Našim je oruđem moguće.

— Danile — prosvjedovala je Frange — ne možemo ostaviti Antalenu bez obrane čak ako se i ne slažemo s Vladom.

— Kakvoga se neprijatelja možete bojati? — zapita Yonnel. — Nacontal ne prijeti vašoj sigurnosti. Deveris nema oružja.

— Ne razumijem vaš jezik, Zemljanine — reče Frange — ali sam po vašim licima vidjela da se međusobno ne slažete. Mogu povjerovati da je Deveris miroljubiv, ali sumnja ostaje u pogledu tebe. Snažan si, silovit, različan...

— Što Danil misli o tome? — zapita pilot.

— To što je učinila Vlada gore je od onoga u što sumnjaš — odgovori neizravno mladi Somošanin. — Visoka klasa nije zavrijedila laž koja bi dovela do tragedije.

— Frange — reče Zemljanin — ako hoćeš da Visoka klasa stekne čast, moraš se boriti sa mnom protiv Vlade...

— Ima prilično nejasnih točaka u tvom ponašanju, Zemljanine — odvrati mlada žena ustavši. — Ti tvrdiš da možeš obavijestiti svoje prijatelje, a nemaš ništa vidljiva pri sebi čime bi to postigao. Imaš točne obavijesti o našim vojnim tajnama, koje ne zna ni većina Visoke klase. A uhvaćen si... Somošanka sam, a ne znam tko si ti i što se skriva iza svoje vanjštine...

— Ah, tu smo, dakle? Zašto ne? — promrmlja Yonne! Dacquay i zgrabi Frange za ruku. — Ti ostani! — dobaci Danilu.

— Što kaniš? — vikne Somošanka.

— Dođi! — reče Yonnel i odvuče Frange do kamene klupe.

Claine je bila ustala, ali i sjela, praćena uznemirenim očima Danilovim. Frange je ostala nepomična, gledajući u prazno, čekajući da joj Zemljanin objasni tajnu svoje prisutnosti... A Yonnel je strpljivo čekao da prvi cvjetovi dodirnu njegovo lice da bi ih mogao pozvati u pomoć.

— Simla — ne možemo ništa bez nje, a ja ne mogu slomiti otpor ove žene... Da li ju je moguće uvjeriti?

— Jest... ako nam dođe pomoć izvana, jer nije ona nadarenija od ostalih Somošana... Budi strpljiv. Somos je protkan nitima iščekujućih misli. Na tebi je znak.

Yonnel blago stisne Frangeinu ruku. Žena se okrene k njemu lica puna straha. Odjednom se trgne. Yonnel okrene pogled i opazi Danila, pa ga umiri rukom. Topli, duševni unutrašnji glas prenosio joj je misli. Kad je glas ušutio, Frange se blago pomakne, digne se i kao mjesečar pođe u dnevnu sobu. Ondje je dočeka Danil, Claine spusti čelo. Uđe i Yonnel, miran i siguran u sebe. Čuo je isprekidane Frangeine riječi i Danilova pitanja, ali nije razumio. Pogleda Claine.

— Hoćeš li mi prevesti? — zatraži ozbiljno.

— Opet si uspio... sad se ja pitam tko si ti, Zemljanine, i zašto sam ja odgovorna za tvoju prisutnost... ovdje... sada.

— Bože moj! — promrmlja on — uzmi jednostavno da te volim i da si ti u središtu svega što se priprema, pa makar nama upravljali moćniji i inteligentniji od nas.

— To je zabranjeno — odvrati ona, ne prihvaćajući zbilju.

— Ne mogu te sada uvjeravati... nema vremena. Pomogni mi koliko možeš... Volim te, Claine.

Ona ga pogleda i zatvori oči. On to shvati kao pristanak.

— Na čemu smo, Frange? — zapita ona bezbojnim glasom mladu ženu.

— Sad znam. Daleko smo od vas, Deverida. Praznina je vrtoglava. Da znaš da možeš računati na jedno biće koje će učiniti sve da se stvari pozitivno razviju. Možda će izgubiti, ali će se usuditi... Nikakva sila u Svemiru ne može utjecati na pojedinosti u budućnosti. Sad znam da niste predstavljali i da ne predstavljate opasnost. To je Yonnel htio čuti.

— Sad si zadovoljan, Zemljanine — promrmlja Claine. — Otkrio si što nisi smio...

— Claine — javi se Frange — onaj je glas bio tako ljubak, opojan, topao, prožeo me svu... Moraš priznati... vas dvoje imate veliku sreću što ste prihvaćeni...

— Yone — uznemiri se Claine — to, dakle, nisu bile solandre... ?

— Ali one su poslužile kao veza. Poruka je potekla... — Poruka? Tebi kao Zemljanima... pa Frangei?

— Pretpostavljam.

— Ne shvaćam — uzdahnula je Claine.

— Kad biste mi objasnili... — javi se Danil zbunjen.

— Bilo bi predugo, prijatelju — odvrati Yonnel. — Sad treba prijeći u akciju. Mi smo saveznici. Treba izmisliti izliku da bi se došlo do plamenika. Valjda nećemo ispuniti svoju dužnost bježeći sa Somosa i ostavljajući ovaj svijet u rukama kriminalaca... ?

— Što bi ti? — zapita ga Claine.

— Somoško društvo je piramida kojoj su Visoka klasa najviši kat... Na tom je katu kuća... sad nagrizena pokvarenošću: Vlada. Još nije zatrovala druge klase, ali bi i to s vremenom... ako se je ne spriječi...

— I ti to kaniš uspjeti, sam? — zapita polako zlatooka Claine dižući

se.

— Jest. Usudit ću se i uspjeti, ali ne sam. Prije svega s vama. pa s Visokom klasom. Srušit ćemo Vladu. Uz pomoć dokaza objasnit ćemo razloge rušenja... Ima načina.

— Vlada se kompletno sastaje samo u piramidi gdje ste se vi nalazili. Mjesto je dobro čuvano... — reče Danil stisnuta grla.

— Tome se i nadam. Računam s neprikosnovenošću tvrđave, kako se vijest o nestanku Vlade ne bi prebrzo raširila, da se izbjegne panika i bezvlađe.

— Misliš, dakle, na fizičko uništenje... ? — šapne Claine iznenađeno.

— Na to — odvrati suho Yonnel. — Ni Viloor, ni Tihor, ni Sanvol nisu oklijevali kad je trebalo izabrati između života svojih dragih i otmičara. Nema milosti za Vladu. Radit ćemo brzo.

— Deveris mrzi nasilje...

— Deveris mora preživjeti, tako sam shvatio iz poruke.

— Govoriš kao da si siguran da ćeš uspjeti.

— Jesam... i treba da budem da bih uspio. Evo, bit će to ovako... — i počne objašnjavati. — Kad polazimo? — zapita odjednom, malo zatim.

— Visex će nas obavijestiti — reče Danil blijed ali odlučan.

Yonnel pogleda drugove i pomisli kako su mladi Samošani definitivno prihvatili sav rizik plana. Nema odstupanja. U Claine se pak osjećao napor koji ju je mogao skršiti. Vidljivo se trgla na brujanje.

— Visex — najavi Danil okrenuvši glavu prema aparatu.

Upali se ekran Visexa i pokaže se okruglo lice.

— Vlada završava svoju plenarnu sjednicu i najavljuje delegatima da će predočiti rezultate razgovora s našim gostima za jedan sat.

— Bit ćemo tamo, Senecta — kratko će Danil.

Poslije ponovnoga brujanja slike nestane i Yonnel duboko uzdahne.

— Samo da ništa ne zaboravimo — reče sjedajući kraj Danila.

*

Piramida mu se učinila na smrt opasna, zgureno čudovište spremno da ga proždere.

Pred purpurnom zvijezdom putovi i vrata su se odmah otvarali i oni su morali čekati samo pred ulazom u polukružnu dvoranu. Dočekao ih je oficir Straže, ozbiljna lica, promatrajući odjeću zarobljenika. Dao im je znak da se strpe, pogledavajući električnu ploču na zidu. Kad se pojavilo žuto svjetlo, dao je znak rukom prema zidu. Metalni pravokutnik se makne i Yonnel je imao vremena da stisne ruku svoje žene.

— Neka se posjetioci smjeste između zastupnika — naredi oficir prije nego što je oslobodio put.

Yonnel je opet osjetio čudan dojam stupajući u tu zatvorenu dvoranu, u kojoj kondicionirani zrak nije imao nikakva mirisa. Sve ovisi o brzini njihove akcije. Dvojica protiv jednoga svijeta — pomisli.

— Zauzmite mjesta sučelice Vladi — zamoli Konzul Sillang glasom koji su Yonnel i Claine odmah prepoznali kao glas Bezličnoga. Danil i Frange hladnokrvno su zauzeli mjesto prema planu.

— Moram čestitati predstavnicima što su tako dobro shvatili važnost svoga delikatnog zadatka — počeo je Konzul sa svoje stolice smještene na vrhu. — Mi pripadamo poznatoj civiliziranoj rasi. Naši će posjetitelji, unatoč bolima koje su podnijeli, biti zadovoljni kad ustanove da smo odustali od onoga prvobitnog zahtjeva. Odlučili smo da prijedloge Deverisu odnese jedno od vas. Jesi li zadovoljna našom gostoljubivošću, Claine s Deverisa?

— Bit ću zadovoljna kad stignem u svoj grad, k svojima — odvrati mlada žena.

— Uvjereni smo da su predstavnici učinili sve da bi gosti osjetili srdačnost. Željeli bismo znati i što čovjek s dalekog svijeta, koji nismo mogli utvrditi i koji se naziva Zemljom, misli o ostvarenjima naše znanosti... njegov će dojam biti odlučujući u našim planovima.

— Reći ću vam — odvrati Yonnel proračunatom sporošću. Bio je to dogovoreni znak.

Frangeina se ruka prirodnom kretnjom okrenula prema njegovoj, na zlatnom naslonu pojavio se plamenik. Nitko nije bio u stanju reći tko je prvi potegao za okidač. Bljesnulo je, u rafalima, neizdrživo svjetlo,

blokirajući trenutačno živčani sustav. Tijela pogođenih bila su paralizirana. Yonnel je stisnutih zuba mijenjao ventile i upravo opet htio pritisnuti okidač kad se Claine obiesi za njegovu ruku.

— Ne, Yone! — zamoli ga.

On se žestoko pokuša otresti, a kad mu to ne uspije, prilijepi joj lijevom rukom snažnu zaušnicu tako da je pala. Zatim je brzim pritiscima stvorio veliku maglu.

— Sad je na tebi red, Frange — naredi.

— Claine ne ide — promrmlja mlada žena.

— Guraj je, udari je, ali pođite obje na ta prokleta vrata i zatraži otvaranje kad ti naredim.

Zatim je nastavio svoj posao ubijanja. Potom, davši znak Danilu, pođe do žena. Claine je teturala, naslonjena na zid.

— Drži se, sad je u tvojim rukama život tvoj i milijuna drugih bića...

Podigne je i pridrži rukom. Daniel prođe prvi i iziđe u hodnik. Oficir Straže bio je iznenađen. Hodnik je bio prazan.

— Žalim — reče Danil kao za sebe i pritisne okidač. Claine zajeca.

— Vozilo... nadajmo se da je sve u redu — reče Yonnel. Bez smetnji su prošli automatska vrata i dospjeli u trijem. Nekoliko pripadnika Straže pažljivo ih je gledalo, ali Danilovo samopouzdanje i Frangein osmijeh bili su najbolja propusnica.

Čim su ušli u eltro, Danil ga potjera svom brzinom.

— Na prvom smo kanalu — reče zatim — nadajmo se da neće biti prekinuta struja kad se digne uzbuna . .. Pažnja, stižemo! — nastavi Danil malo kasnije. — Sad smo na odvojku. Sve je mirno, valja čekati. Nadam se da će tvoje oružje biti djelotvorno.

— Ne boj se — odvrati Yonnel provjeravajući plamenik.

— Na lijevoj strani... vidiš li,... tamna gomila?

— Uspori — reče pilot i počne pritiskati otponac.

— Sad je na tebi red — reče Danilu. — Mi smo samo pripravili teren.

— To je strašno! — zadihano će Frange. — Ne znam tko si ti... Čak te se boji i tvoja žena! Tako sam zamišljala plaćenike... kako siju smrt. Tko te poslao?

— Bolje bi bilo da pitaš zašto je komandant »Titana« smatrao da je slavno oboriti nenaoružanu letjelicu i zarobiti posadu. No, to je već prošlost. Evo nas... Na tebi i na Danilu je da nastavite započeto.

Sišli su s eltroa.

— Claine, obavijesti solandre ukoliko još ne znaju što se dogodilo. Vrati se odmah. Potrebna si mi kao tumač — napomene Yonnel.

Ona ne odgovori već okrene glavu. Yonnel je vidio kako se uputila prema solandrama. Zatim ju je nestrpljivo zapitao.

— Dakle?

— Viloor dolazi... Ali da li je razborito tražiti od njega da dođe sada, kad ne znamo što se događa?

— Neka čeka.

Vidio je da ona oklijeva. Ali nije bilo vremena za milosti.

— Hoćeš li poslati poziv, Danile? — zapita mladića kad se Claine vratila od solandra.

— Sve je spremno...

Za sedam minuta čuli su neometanu informaciju na prvenstvenom Vladinom kanalu, radi emitiranja ograničenog na najviše razine Visoke klase.

Frange se trgla pri početku emitiranja Visexa.

— Došlo je vrijeme da se ta ludost zaustavi — izjavio je svijetlokosi pripadnik Visoke klase što se pojavio na ekranu.

— Možeš računati sa znanstvenicima ovoga svijeta, Danile od Artalene. Poslat ćemo ti predstavnike Vlade. Hrabro.

— Herk Galobal! — uzdahne Danil. Ruke su mu podrhtavale. — Jedan od najvećih znanstvenika Somosa, ugledni fizičar. Poštovan zbog svojega otvorenog izlaganja. Na ekranu se pojavi drugo lige.

— Zahtijevamo sjednicu Skupštine. Ovo što se dogodilo je nedopustivo

i treba to dokazati. Naši drugovi su već na putu.

Pazite, delegati, da izađete s argumentima ako tvrdite da je počinjena veleizdaja.

— Imat ćeš sve dokaze, Plovale — odgovori Danil.

— Mi ćemo to procijeniti.

Yonnel odahne kad su počeli dolaziti pulsari.

— Evo Rega Anatala i istomišljenika koje je poslao Herk Galobal — primijeti Danil. — Upravo na vrijeme. Dolaze eltroi i Ploval.

U zbrci koja je nastala Yonnel je u jednom trenutku pomislio da se njegovi mladi saveznici neće izvući. Znanstvenici i ostali pripadnici Visoke klase često su zapadali u burnu raspravu. Nevjerica Visoke klase pretvorila se u uvrede, mržnju i razjarenost. Claine nije dospjela prevoditi sve razmjene misli. Pilot nije mogao skrenuti tok. Zato naredi djevojci neka izađe i uspostavi vezu sa solandrama. Valjalo je čekati do noći, u nadi da ih ništa neće omesti u ukrcavanju na nacontal. On sam se udalji i pode u šetnju parkom, razmišljajući.

Prenula ga je buka što je dolazila iz grada i postajala sve jača i bliža. Yonnel se vrati u kuću i opazi kako su se pripadnici Visoke klase zbili u trijemu gledajući prema Antaleni. Odande su dopirali krici, pozivi, emisije Visexa. Mnogi su članovi Visoke klase uskočili u svoje eltroe i otišli. Ostala je šačica ljudi oko Danila, pred Visexom.

Iznenada se pojavi Frange, sjajna lica. Opazila je Zemljanina i dala mu znak. Claine također priđe.

— Bili smo u škripcu kad je Ploval stigao. Ali na našu sreću, Herk Galobal je radio brzo. Danil nije morao intervenirati. Podneseni su nepobitni dokazi. Čuli ste uzbunu. Predstavnici Visoke klase iz Skupštine došli su na svoja mjesta. Trebat će vremena, strpljivosti i volje da se zaborave greške...

— Mladi ste i snažni...

— Tko si ti, Yonnele? — zapita iznenada Frange.

— Već sam ti rekao — odvrati on pogledavši Claine.

— Nemoguće... tvoja žena te se boji... ne reagiraš kao Somošanin, još manje kao Deverid. Tvoj je svijet vjerojatno vrlo opasan.

— Na pogrešnom si putu — reče Zemljanin. — Claine, možeš li joj objasniti... ?

— Ne mogu — odgovori mlada žena — jer i sama sumnjam. Ali ti ne možeš biti odgovoran za ono što se dogodilo na Marsu, na Zemlji... pa za putovanja... Ne znam što da mislim.

— Reci joj da mrzim rat, ali da još više mrzim one koji su odgovorni za nečovječnost.

— Ne bi mogao biti takav da ne nosiš klicu, Yonnele — odvrati Somošanka. — Odlazite noćas?

— Jest, nacontal čeka.

— Nećemo te zaboraviti, Yonnele, sigurna sam da će te i Claine shvatiti. Vjerujem da ćemo se sresti kad se uspostavi mir.

— Ja ću se vratiti prije. Imam ovdje neki zadatak.

— Kakav? — iznenađeno će Frange.

— O tom potom. Hajde, pođi k Danilu, potrebna si mu. Ne uznemiravaj se za nas.

*

Povratak bi morao proći u radosti, ali je on za Yonnela značio moru. Vilooru i drugovima bilo je potrebno nekoliko trenutaka pa da shvate kako Yonnela i njihovu deveridsku sestru dijeli nepremostiv zid. No, Viloor nije postavljao pitanja i nije pokušavao prekinuti ljušturu ravnodušnosti i gorčinu pilotovu. Yonnel je to iskoristio za odmor.

Claine je bila neodređena, pričajući mirno čudnu i strašnu pustolovinu, izbjegavajući aluzije na neke obrate koje nije odobravala.

Stigli su na Deveris upravo kad je vladala ciklička oluja. Viloor je morao upotrijebiti sve svoje umijeće kako bi uspio ući u mračan ventil.

*

Sjena na osvijetljenom pravokutniku se opet pomakne i Yonnel se pridigne na bok.

— Viloor? — zapita oklijevajući.

— Ne. Tem. — Jesi li se odmorio?

— Ne znam — odvrati pilot, nejasno svjestan da nešto nije u redu.

— Bismo li mogli malo porazgovoriti? — zapita Deverid

— Zašto ne? — uzdahne Yonnel ogledajući se po sumračnoj prostoriji. — Samo da se sredim. Spavao sam...

— Čovjek ne treba da se sam sučeljava s kušnjama jednoga naroda — primijeti Tem. — Čekamo te.

Clainein otac zaista ga je čekao u patiju i kimnuo je glavom kad ga je vidio obučenoga u istu odjeću koju je nosio na Deverisu.

— Nekolicina nas se sastala — primijeti Tem suzdržano.

— Saznali smo mnogo o tvojim doživljajima, ali mislimo da ih treba čuti iz tvojih usta.

Ušli su u neku prostoriju od sadre, gdje je bilo nekoliko muškaraca i žena. Nečija su lica bila iznenađena, nečija prijateljska, nečija ozbiljna.

— Da li me se sjećaš? — zapita neki ozbiljni glas, od kojega se Zemljanin trgnuo.

— Monarh Ruol. Izvini što te nisam odmah prepoznao.

— Htio sam se umiješati medu svjetinu kako bi ti shvatio da ono o čemu će se govoriti ostaje u obitelji koju si prihvatio na Deverisu. Imam na početku samo jedno pitanje: ti nisi sam mogao planirati i ostvariti spašavanje dvaju svjetova. Ne okrivljavam ni tvoju hrabrost, ni tvoju volju, ni tvoju ljubav za Claine kad to kažem. Znamo da nisi ratnik, a postupao si kao profesionalni borac. Znamo da si blag i izuzetno odan ženi koju si prihvatio... a mrzio si i ubijao dok sve nije ostvareno. Yonnele Dacquayu, tko ti je pomogao?

— Već sam jednom odgovarao na takva pitanja i sad moram opet. Zašto ne pitate one koji bi vam mogli odmah odgovoriti?

— Čudi nas što se nisi ustručavao otkriti postojanje Glasnika pred Somošankom.

— Bilo je potrebno radi Deverisa... i bio sam ovlašten da tako postupim, Ruole. — Yonnel je naglašavao svaku riječ. — Nemam ja nikakve moći, nikakva dara, samo sam čovjek... i to je sve... ne, nije

sve; u željenom trenutku našao sam se na željenom mjestu.

Starac je bio zamišljen.

— Prestupio si granicu.

— Svjestan sam doista samo jednoga, monarhu Ruole: dao sam sve za voljenu ženu, za svijet te žene i za one što žive u njemu. U jednom trenutku čovjek je samo objekt kojim upravljaju nepoznati elementi. Tko bi znao da će ondje steći saveznike, da će ondje živjeti bića nalik na biljke, s višom duhovnom snagom... Udaljio sam sa svoga puta svoju ženu Claine jer je postojala opasnost da ne uspije pothvat. Ne bih više imao što reći, osim da tražim nagradu za svoje saveznike...

— Vjerojatno solandre? — upita Ruol podigavši bijele obrve.

— Jest. Ušao sam u to jer sam bio siguran da ćete shvatiti da je cijena uspjeha vrlo mala. Obećanje bih želio održati.

— Nisi li jednom rekao da ne treba držati do obećanja danoga pod prijetnjom?

— Pa valjda nećeš to uspoređivati?! — uzvikne Yonnel Dacquay žestoko. — Solandre su u položaju zarobljenih Deverida na Somosu, u nemogućnosti da dođu u dodir s onima koji ih smatraju objektom... Zar tako shvaćate čast?

— Ne predbacuj, Yonnele — protestirao je monarh. — Ti ne možeš voditi ekspediciju. Brod koji će te odvesti u tvoj svijet je ovdje. Možeš se njime poslužiti kad zaželiš, za bilo koju svrhu...

— Ne volim put kojim si krenuo — promrmlja Yonnel osjećajući kako se u njemu budi srdžba. — Sudjelovat ću u toj ekspediciji jer sam dao riječ... no, ako i ne budem sudjelovao, smatram da je potrebno pomoći solandrama.

— Imat ćeš brod i posadu... i mogućnosti. Uspio si protiv svake logike, osim kod svoje žene... Zacijelo nisi vjerovao da je njezina odanost Deverisu jača od njezine ljubavi prema tebi... ?

— Opet se varaš, Ruole — odvrati Yonnel živo. — Ali neću. te uvjeravati jer možeš saznati istinu od onih koji je znaju.

— Poznaješ, dakle, rizik i izabireš po volji...

— Ono što mi je bilo povjereno zahtijevalo je brzu akciju i zbunjuje

me što nitko od vas ne prihvaća čast koju su nam ukazali Glasnici.

— Ne možemo to zanijekati. Mi pripadamo drukčijoj civilizaciji nego što je tvoja...

— Ne možete sačuvati ono što niste sposobni obraniti — Yonnel povisi ton.

— Zabranjeno nam je da se služimo sredstvima kojih smo se ustručavali da bismo došli do vrha.

— I poslužili ste se prvim idiotom koji je naišao, a dovoljni su mu i mali izgledi u uspjeh, a da se ne okalja vaša prijetvorna čistoća.

— U svojoj ljutnji zaboravljaš što se dogodilo na crvenom planetu Marsu. Smatraš li nas odgovornim?

— Ne... ne može se naređivati zvijezdama... a ipak...

— Dosta je, Yonnele. Zašto da ne doznaš... bio si izabran, bez našega znanja, od onih koji su odlučili intervenirati i za koje je nestanak »Celonde«, s besmislenom akcijom Claine i Orlne, bio prst sudbine... nazovimo to tako. Tvoji refleksi, volja, karakter, priroda Zemljanina i ostale kvalitete i mane simptomatične za tebe omogućili su nemoguće. Spremni smo ti pružiti što zaželiš u našim mogućnostima. Na raspolaganju ti je letjelica »Caralde«, brodblizanac nastradale »Celonde«. Polazi s Deverisa kad zaželiš.

— Čim se budemo mogli približiti Antaleni ili Somosu. Potrebna mi je suglasnost Somošana, da znam kako se odvijala zamjena vlasti...

— Imamo dozvolu i znamo da je Vlada opet sastavljena...

— Kako? — začudi se Yonnel.

— Zaboravljaš saveznike... solandre...

— Onda odlazim čim se ukrcam — uzdahne pilot.

— Polaziš na dugo putovanje, Yonnele Dacquayu, a život je, na žalost, kratak.

Pilot pogleda starca i stisne nervozno ruke.

— Učinio sam što sam bolje mogao za vas, osobito za nju... a samo sam čovjek kao i drugi. Čini se da to moram platiti. Cijena je pretjerana... Treba da odem, da zaboravim, da vas ne vidim više.

Ostaje mi dug koji moram namiriti... radi žene koju ću i nadalje smatrati svojom. Ostalo je praznina, fraze, ništavnost.

Okrenuo se i gurajući one što su mu stajali na putu pošao u svoju sobu, svjestan da je prekinuo ono što ga je još moglo vezati s Deverisom. Ne može se ponovo sjediniti svijet razdvojen desecima svjetlosnih godina. Začas ga sustigne Clainein otac.

— Smiri se, Yonnele. Toliko si učinio za nas!

— Volio bih prije nego što odem razgovarati s njom. objasniti joj...

— Moje su kćeri slobodne, ja ne mogu ništa protiv njihove volje...

Pilot stisne zube i okrene se da bi promotrio još jednom sobu koja je trebala da bude ljubavno gnijezdo, a bila je brlog stranca. Monarh je spominjao čudnovatu sudbinu...

— Svi ste se poigravali sa mnom kao lutkom — reče polako prije nego što je napustio sobu.

Više nije vidio one s kojima je doživio dvostruku pustolovinu. Na magnetičnom platou, u pratnji Tema, došao je u ogromnu podzemnu dvoranu odakle cjevasta dizala polaze na površinu, gdje su u neredu stajale letjelice, usidrene na astrodromu.

Pred jednim od dizala čekao je čovjek u plavom kombinezonu.

— Fernol je komandant »Caralde«. Postat će i tvoj prijatelj, Yonnele — spomene Tem. — Žao mi je samo što ne sudjelujem u toj ekspediciji. Ne moramo insistirati na tom rastanku. Želim da nađeš spokojstvo, naknadu za borbu koju si vodio...

— Volio bih — gorko će pilot. — Tem... reci joj... ne, život se ne zaustavlja da bi nesvjesnima omogućio da se saberu.

Komandant »Caralde« uputi ga u prostranu dvostruku kabinu.

— Osjećaj se kao kod kuće. Polazimo s Deverisa za deset sati. Možeš poći na ostale letjelice, posjetiti ih ako želiš, odmoriti se... Znam svrhu misije. Skupina znanstvenika što nas prate bit će zadovoljna da porazgovore s tobom i da saznaju što želiš pokušati i... uspjeti.

— Hvala. Mislim da ću se najprije smjestiti. Veliš: deset sati? Moram se odmoriti.

Yonnel legne obučen na ležaj, prevrtajući u mislima s gorčinom uspjeh

koji ga je doveo do neuspjeha. Uzme u ruke sličicu iz džepića. Dugo je gledao sliku i osjećao se lakšim, snažnijim... Zatim stavi etui kraj uzglavlja, popije nekoliko gutljaja vode i uzme dvije hranjive tablete, pa se prepusti drijemežu, zaboravu.

U drugoj prostoriji, nalik na ovu, mala ruka u plavim rukavicama podiže se prema licu, dodirne nabrekle vjeđe, pođe rukom prema usnama na kojima se odražavala nježnost, samilost i uznemirenost. Zatim se ushoda dugo, prepuštena poticajima mozga koji joj je naređivao. Nakon nekoliko njihaja stigne blizu ručice glavnih vrata za vezu. Priđe im, pričeka nekoliko trenutaka, zatim se nervozni prsti stisnu oko metala...

Devet priča

Mnogi čitatelji u svojim pismima uredništvu »Sinusa« pitaju zbog čega ne objavljujemo više kratkih priča; gotovo isto toliko čitatelja željelo bi u »Siriusu« pročitati i poneki SF roman. Nadamo se da će i jedni i drugi biti zadovoljni s ovim brojem, a posebno da će i ljubitelji kratkih priča biti zadovoljni pošto su pročitali mali roman »Claine i Solandre«, kao što će ljubitelji romana sa zadovoljstvom pročilati i ovih devet pripovijesti, koje smo birali po vrlo jednostavnom kriteriju: da budu kratke i (nadamo se) dobre — ne osvrćući se na to jesu li im autori velika imena, poput Asimova, ili gotovo nepoznati.

1

Isaac Asimov: Hell-Fire

Pakleni oganj

Sve veće je bilo uzbuđenje među šačicom prisutnih učenjaka, nekolicinom visokih oficira, kongresmena i novinara.

Alvin Horner, vašingtonski dopisnik Continental Pressa, našao se do Josepha Vinzenca iz Los Alamosa i poveo razgovor:

— No, sad bismo morali nešto naučiti.

Vinzenco je buljio u njega kroz naočale i samo promrmljao:

— Ne baš neku važnu stvar.

Horner se namršti. To je bilo prvo superusporeno prikazivanje snimka atomske eksplozije. Pomoću trik-leća, koje su mijenjale smjer polarizacije na svakoj sličici, trenutak eksplozije bit će razdijeljen u bilijuntinke sekunde. Jučer je atomska bomba ispaljena, a danas su ti snimci trebali dati nevjerovatno podrobnu sliku eksplozije.

— Mislite li da neće uspjeti? — upita Horner.

Vinzenco je izgledao potišteno.

— Uspjet će. Pokusi su bili u redu. Ali to nije važno...

— Nego što?

— To da su te bombe smrtonosna igračka. Čini se kao da to ne želimo spoznati. Pogledajte ove okolo. Svi su uzbuđeni i napeti, no nisu uplašeni.

— Svi su svjesni opasnosti — reče reporter — i boje se.

— Nedovoljno — usprotivio se učenjak. — Znam ljude koji su promatrali kako hidrogenska bomba pretvara cijele otoke u prašinu i zatim otišli kući na spavanje. Ljudi su takvi. Tisućama godina paklenski se oganj ukazuje pred našim očima, a sve to nije ostavilo većeg traga u mislima ljudi.

— Paklenski oganj? Jeste li vi religiozni?

— Ono što ste jučer vidjeli bio je paklenski oganj. Atomska eksplozija je paklenski oganj, i to doslovce.

Homeru je bilo dosta. Ustao je i promijenio mjesto, ali je ipak počeo nekako nelagodno promatrati ljude oko sebe. Da li je ijedan od njih uplašen? Boji li se itko paklenske vatre? Nije mu se činilo tako.

Svjetla se ugasiše, a netko uključi projektor. Osamljeno, visoko postolje bombe vidjelo se na ekranu. Tišina zavlada prostorijom.

Onda se kap svjetla pojavi na vršku tornja. Blještava plamteća točka postade polako mrlja, vidljivo se zaobljujući, pokazujući neočekivane konfiguracije svjetla i sjene, razvijajući se napokon u oval.

Jedan je čovjek uplašeno kriknuo, a zatim i drugi. Ledeni muk pade poslije promuklog žagora uplašenih ljudi. Horner je u zraku mogao omirisati užas, okusiti strah u vlastitim ustima, u vlastitoj sleđenoj krvi.

Iz okrugle munje briznuli su izraštaji i sve se za trenutak zaustavilo prije nego što se preko platna proširilo blještavo, bezlično svjetlo.

U tom trenutku nepokretnosti na vatrenoj su se lopti ukazale dvije crne točke — oči, tamne linije vitičastih obrva, pakosno iscerena usta, crna kosa i u sjaju paklenskog ognja — rogovi.

(Preveo Željko BUZOV)

2

W. Hilton-Young: The Choise

Izbor

Prije nego što je otišao u budućnost Williams je kupio kameru i magnetofon i naučio stenografiju. Te noći, kad je sve bilo spremno, skuhali smo kavu i stavili brandy i čaše na stol da dočekaju njegov povratak.

— Do viđenja — rekoh. — Nemoj ostati predugo.

— Neću — odgovori on.

Pažljivo sam ga promatrao, a on jedva da je zatitrao. Vjerojatno se vratio u istu sekundu kad je i krenuo. Nije izgledao ni dana stariji; očekivali smo da će provesti tamo nekoliko godina.

— Pa?

— Pa — reče on — da popijemo kavu.

Točio sam, jedva suzdržavajući nestrpljenje. Kad sam mu pružio kavu, ponovo upitah:

— Pa?

— Pa, stvar je u tome da se ne mogu sjetiti.

— Ne možeš se sjetiti? Ničega? Razmišljao je trenutak i tužno odgovorio:

— Ničega.

— A što je s bilješkama? Kamerom? Magnetofonom? Bilježnica je bila prazna, brojčanik na kameri bio je na »1«, gdje ga je i postavio, ni vrpca čak nije bila uložena u magnetofon.

— Blagi bože — prosvjedovao sam — zašto? Kako se to dogodilo? Zar se ničega ne možeš sjetiti?

— Sjećam se samo jedne stvari?

— Čega?

— Sve su mi pokazali i ostavili mi na volju da izaberem želim li se ili ne želim sjećati kad se vratim.

— I ti si izabrao da se ne želiš sjećati? Ali kako si to mogao!

— Zbilja — reče on. — Nikako da se načudim: kako sam mogao to izabrati!

(Preveo Goran PAVELIĆ)

3

S. Fowler Wright: Obviously Suicide

Očito samoubojstvo

— Za otprilike dvije sekunde Zemlja bi nestala u plamenoj kugli — reče istraživač iz N. U. Laboratorija svojoj ženi.

— Vidjelo bi se jako svjetlo i... jedan planet manje u svemiru. Zapanjuje krajnja jednostavnost svega toga. To se može napraviti i u dvorištu. Potrebna je samo kombinacija triju tvari, koje je lako nabaviti, i tada još samo treba smotak usijane žice.

— Ne bi li bilo razborito riješiti se potpuno tih tvari? — upita ona.

— Na nesreću, one su toliko rasprostranjene i u toliko širokoj upotrebi da bi njihovo potpuno uništenje bilo nemoguće.

— Znači, ako se za to sazna, svaki luđak ili svaki kriminalac, bez nade na bijeg ili pomilovanje, bio bi sposoban uništiti cijelo čovječanstvo u nekoj vrsti samoubojstva?

— Nemoguće je a da se to ne shvati tako. — Istraživač mirno zapali svoju lulu. — Ta je stvar poznata našim vrhunskim akademicima, njima tridesetorici, za sada. Zakleli smo se da ćemo čuvati u tajnosti te sastojke, koje ne mogu reći čak ni tebi. Ali ako bi sada ili u budućnosti jedan od nas...

— Kako to da toliki znaju za to?

— Stvar se prvi put čula na konferenciji kojoj prisustvuju svi vrhunski akademici. Neki od nas radili su odvojeno na tome, do određene točke pokusno, a zatim smo nastavili matematičkim proračunima. Svi smo došli do istog rezultata. Teško da se ta stvar može provjeriti pokusom, ali zaključak je izvan svake sumnje.

— Tada bi je trebalo izbrisati iz pamćenja svih vas koji dijelite to opasno znanje.

— I o tome smo već raspravljali, a nastavit ćemo i sutra na specijalnom sastanku. Možda ćemo tako i odlučiti. Ali, dakako, ima različnih mišljenja. Na prošlom sastanku trojica su odmah stavila primjedbe na to. Tvrdili su da se ni s jednom znanstvenom činjenicom ne postupa na takav način... Neprilika je u tome da su proces i sastojci

prejednostavni da se zaborave kad bismo i uništili proračune, — pogotovu ih ne možemo zaboraviti mi.

— Ipak se čini da je to jedini razuman izlaz... I bude li bilo tko imao kakvih primjedbi, mislim da bi najbolje bilo da se on potpuno izolira prije nego što nanese nepopravljivo zlo.

Grafton se suglasi s time. Više nisu o tome govorili i njegova žena zaspe.

Ali on nije mogao zaspati. Protekli je tjedan razmišljao o tome kako bi se živjelo na svijetu u kojem svi znaju da ga svatko može uništiti prema trenutnom hiru. Prijetnju što bi se mogla čuti iz beskrupuloznih usta — »Dajte mi što hoću ili ćemo svi nestati za jedan sat« — ne bi ni najhrabriji mogli ignorirati.

Ne samo to, već koliko bi dugo Zemlja uopće postojala ako bi svi posjedovali to znanje? Svakog mjeseca ima na tisuće samoubojstava među različitim ljudima. Ne bi li se našao netko da kao izlaz izabere tako dramatičan kraj? Raširi li se to znanje, Zemlja vjerojatno ne bi postojala ni tjedan dana. Ipak, što se sada može učiniti?

Ali njegova je žena, osvježena nakon spavanja bez snova, predložila nešto što ga je iznenadilo.

Žene su praktičnije i bezobzirnije od muškaraca.

Pogledala je na krevet gdje je spavao dječačić i mislila je na njegove godinu dana stariju sestru u susjednoj sobi. Tada reče:

— Najbolja stvar što bi se sada mogla napraviti bila bi da se ubije tridesetero ljudi prije nego što predaju znanje drugim ljudima.

On reče:

— Oh, ali pomisli na to tko su oni, draga! Profesor Gribstein i dr Thornton i...

— Nikad mi se nije sviđao dr Thornton — odgovori ona kao što bi odgovorila svaka žena.

Nije više mislio na njen prijedlog i možda više nikad ne bi pomislio na nj da nije bilo diskusije u Vijeću. Rasprava se zaoštrila kad se njih nekolicina oduprla prijedlogu da se sve zaboravi. Jedan je čak predložio da javno objave svoje otkriće, tako da bi mogli postati Vijeće Tridesetorice koje bi kontroliralo svijet što bi puzao pred njima

u bijednom strahu... I tada mu je na um pala zamisao kako je lako riješiti stvar... Prilikom slijedećeg sastanka, kad se svi ponovo okupe, njega neće biti! Može se teško prehladiti! To je lako srediti... Smrtnonosan plin bez mirisa namijenjen za upotrebu u idućem ratu — dvije stotine grla stoke bilo je ubijeno za 17 sekundi manjom količinom nego što je ona u malom cilindru koji se nalazi na visokoj polici u sobi gdje se uvijek sastaju! Tamo je drže zbog posebne sigurnosti. Ali korozivna kiselina može biti tempirana tako da izjede cilindar. (Neće znati zbog čega umiru, a što je još važnije, nitko drugi neće pronaći uzrok njihove smrti.) To je bila privlačna ideja. Čak je i Maude, sentimentalna žena meka srca, izjavila da je to jedina prava stvar što je treba učiniti, I naposljetku, ni njemu se nije sviđao dr Thornton... I više ne bi imao nikakvih prepreka!

I tako, kad se Vijeće ponovno okupilo, stvar je učinjena.

Na njega nitko nije sumnjao.

Njegova jedina greška bila je u tome što je sve ispričao Maude, misleći da se ona s tim slaže, a ona se uistinu s tim složila.

Rekao joj je da je moć sada samo u njegovim rukama i da mora razmisliti o najrazumnijoj odluci.

Maude je mislila na mnoge stvari. Među njima bila je i sumnja o tome što bi on mogao učiniti u času umiranja. Ponovo je pogledala zaspalo dijete i tada je poduzela praktičan korak.

U ulici koju je posjetila nije bilo teško nabaviti otrov. Stavila ga je u njegovu jutarnju kavu.

Bilo je to očito samoubojstvo, jer je ona izjavila da joj je ispričao o dvadeset i devet smrtnih slučajeva koji su prethodili njegovom i koji su bili posljedica nekakve njegove nemarnosti, i teško ga je bilo gledati kako žaluje zbog toga.

Bilo je nužno otkloniti bilo kakvu sumnju sa sebe. Imala je dvoje djece radi kojih treba živjeti. A bila je svjesna i težine kojom zakon promatra smrt jednog čovjeka — iako je taj čovjek olako shvaćao ubojstvo milijuna.

(Preveo Goran PAVELIĆ)

4

Lion Miller: The Available Data on the Worp Reaction

Poznati podaci o Worpovoj reakciji

Najraniji potvrđeni podaci o Aldousu Worpu, djetetu, pokazuju da su ga njegovi susjedi, prijatelji i obitelj smatrali (premda je bio naoko normalan u fizičkom pogledu) beznadnim idiotom. Također nam je poznato da je bio tiho dijete i obično je volio ne micati se s mjesta. Jedini zvuk što se ikada začuo s njegovih usana bio je prodoran slog, vrlo nalik na usklik »he!«, kojim se glasao jedino kad ga je čekalo jelo, ili u rjeđim slučajevima kada je njegovo zagonetno zanimanje pobudio kakav vanjski poticaj, na primjer šljunak čudna oblika, kakav štap ili jedan od zglobova na prstima.

Odjednom je to dijete prestalo svojom navikom neaktivnosti. Nedugo nakon svoga šestog rođendana — na žalost, vrijeme je procijenjeno otprilike — Aldous Worp je započeo niz istraživačkih izleta na gradsko smetlište što se nalazilo iza kuće Worpovih.

Nakon jednog od takvih pohoda dječak se vratio kući nekog poslijepodneva vukući veliki zupčanik. Poslije dugog premišljanja sakrio je spomenuti zupčanik u prazan kokošinjac.

Tako je započeo znanstveni pothvat, koji je trajao gotovo dvadeset godina. Mladi je Worp prošao kroz djetinjstvo, dječaštvo i mladićko doba, prenoseći na tisuće kovinastih predmeta, velikih i malih, svake vrste, sa smetlišta u kokošinjac. Budući da je bilo kakva vrsta školske naobrazbe bila naizgled preteška za njegovu mentalnu sposobnost, njegovi su roditelji bili zadovoljni aktivnošću što je Aldousa ispunjavala srećom i zadovoljstvom. Estetski problemi što su se tom prilikom javljali očito ih nisu smetali.

Kao što je nenadano i počeo, isto je tako nenadano Aldous Worp završio zadatak što si ga je sam nametnuo. Gotovo godinu dana — i ovo je otprilike procijenjeno vrijeme zbog nedostatka podataka — ostao je Aldous Worp unutar područja Worpovih. Kad nije bio zauzet nekim osnovnim tjelesnim potrebama, kao što su jelo i spavanje, polako se kretao oko hrpe ostataka, bez prividnog plana ili namjere.

Jednog ga je jutra njegov otac spazio (kao što je sam ispričao) kako izabire određene predmete iz hrpe i sastavlja ih.

Ovdje treba napomenuti da prikaz o Worpovoj reakciji nije potpun bez neposrednih navođenja primjedbi što ih je dao Aldousov otac, Lambert Simnel Worp. U vezi s gore spomenutom stvari stariji Worp je izjavio: »Zapanjilo me što se svaki predmet što ga je izabrao slagao s nekim drugim predmetom. Bez obzira na to jesu li to bile opruge iz madraca ili potrgana pjenjača, kad ih je taj (ispušteno) klinac sastavio s nekim predmetom, one su se držale.«

Na pitanje o upotrebi alata L. S. Worp je odgovorio: »Nikakvog alata nije imao.«

U nastavku je L. S. Worp odgovorio na pitanje koje ovdje navodim: »Kako je samo, za ime božje, uspio u tome da se različiti dijelovi drže zajedno kao dio cjeline?« (dr Palmer). Odgovor: »Predmeti su se držali čvršće nego pijan plota i nitko, ali zbilja nitko ih nije mogao rastaviti, gospodine moj.«

Čitava je struktura očito bila čvrsta, jer se mladi Aldous često uvlačio u taj labirint da bi dodao još jedan »dio«, a da nimalo nije poremetio cjelokupnu ravnotežu.

Sve ovo, koliko god nepotpuno, sačinjava pozadinu klimatičnog eksperimenta. Za točan izvještaj o popratnim okolnostima prilikom »kontrolirane« demonstracije Worpove reakcije zahvalni smo majoru Herbertu R. Armstrongu iz inženjerijskih jedinica i dru Philipu H. Eustaceu Crossu, inženjeru elektronike, koji su tom prilikom bili prisutni.

Točno u 10 sati i 46 minuta Aldous Worp uzeo je stari i zarđali zupčanik... prvi predmet što ga je spasio iz zaborava smetlišta još dok je bio dječarac od šest godina. Pošto je trenutak oklijevao, popeo se na vrh svoje nesolidno izgrađene strukture, zastao i zatim se spustio u njene dubine. Nestao je iz vida uvježbanih promatrača na nekoliko minuta (dr Cross: četiri minute i pedeset i devet sekundi, major Armstrong: pet minuta i dvije sekunde). Napokon se Aldous ponovo pojavio, spustio i počeo čvrsto zuriti u svoje djelo.

Sada slijede citati iz zajedničkih izvještaja majora Armstronga i dra Crossa: »Pošto je nekoliko minuta stajao kao smeten, Worp se naposljetku približio svojem djelu. Iz njega je virio štap s bakrenom kuglom na vrhu. Aldous Worp ga je lagano potegnuo. Ono što se tada zbilo potpuno je fantastično. Prvo smo začuli grmeći zvuk, nalik na vodopad. Zvuk je postajao sve glasniji i poslije petnaestak sekundi ugledali smo ljubičasto svjetlucanje, što se probijalo ispod naprave. Tada se ta čitava hrpa smeća podigla u zrak, otprilike tri metra visoko,

i ostala tamo ne mičući se. Aldous je skakutao unaokolo, radostan, i jasno smo čuli da je tri puta izustio »he!«. Tada je prišao napravi s druge strane, okrenuo zarđalu ručku s mlinca za kavu, i njegov se 'stroj' lagano spustio na tlo.«

Dakako, probudilo se shvatljivo uzbuđenje. Predstavnici vojnih snaga, novinari, inženjeri i mnogi drugi stizali su u gomilama. Komunikacija s Aldousom Worpom bila je nemoguća, jer taj mladi čovjek nije nikada naučio govoriti. L. S. Worp, koliko god priprost, pokazao se kao iskren i ozbiljan gospodin, spreman da bude koristan svojoj zemlji; ali navodi iz njegovih iskaza pokazuju da je problem tek neznatno osvijetlio. Pokušaji da se struktura sagleda iznutra nisu značili mnogo, jer su najpomnije i najpodrobnije analize navodile na zaključnu hipotezu da to sve »nije ništa već obična gomila otpadaka« (dr Palmer). Osim toga, mladom se Worpu nisu sviđala takva ispitivanja.

Ipak, veselilo ga je da upravlja svojim strojem i to je rado pokazivao svim prisutnim osobama.

I najiscrpniji testovi, Geigerovim brojačem, elektronski, Weisendonkov, litmus i drugi, nisu otkrili ništa.

Naposljetku, više se nije moglo odoljeti nasrtljivim novinarima i rano poslijepodne idućeg dana pojavili su se ljudi s televizije.

Aldous Worp ih je malo promatrao, a tada spustio svoj izum na zemlju. Ukočena pogleda popeo se na vrh, spustio se u unutrašnjost i nakon određenog vremena pojavio se vani sa starim zupčanikom. Pažljivo ga je stavio na staro mjesto u kokošinjcu. Sistematski, po redu sastavljanja, odvojio je svaki dio od strukture i vratio ga na njegovo mjesto u kokošinjcu.

Sastavni dijelovi cjeline što je dobila naziv Worpova reakcija danas su rastepeni. Tiho ignorirajući gotovo histerične molbe znanstvenika i vojske, Aldous Worp je poslije rastavljanja svog stroja i spremanja dijelova u kokošinjac poduzeo nezahvalan zadatak i prenio svaki komad, jedan no jedan, ponovno na gradsko smetlište.

Sada, nimalo uznemiren povremenim prekidanjem od strane L. S. Worpa, i nijem pred čestim službenim ispitivanjima, Aldous Worp sjedi na kutiji u stražnjem dvorištu svoje kuće i spokojno gleda na gradsko smetlište. Vrlo rijetko njegove oči skrenu tek na tren i tada kaže vrlo tiho »he!«.

(Preveo Goran PAVELIĆ)

5

Alan Bloch: Men Are Different

Ljudi su drukčiji

Ja sam arheolog, a Ljudi su mi zanimanje. Zanima me hoćemo li, kopajući po mrtvim planetima, ikada nešto saznati o Ljudima... mislim, odista saznati po čemu su Ljudi bili drukčiji od nas Robota. Znate, jednom sam živio sa Čovjekom i znam da stvari nisu tako jednostavne kao što su nas učili u školi.

Imamo, dakako, neke zapise, a Roboti poput mene popunjavaju neke praznine, no mislim da to zbilja nije mnogo. Znamo, ili barem Povjesničari kažu da znamo, da su Ljudi došli s planeta po imenu Zemlja. Također znamo da su hrabro putovali od zvijezde do zvijezde; i gdje god su se zaustavili, osnovali su kolonije — s Ljudima, Robotima ili i jednim i drugim — da ih čekaju na povratku. Ali nikad se nisu vratili.

Bili su to sjajni dani svijeta. Ali zar smo sada toliko stari? Ljudi su posjedovali svijetao plamen — stara riječ je »božanski«, pretpostavljam — koji ih je prenosio daleko preko noćnog neba, a mi smo izgubili niti mreže što su je oni satkali.

Naši znanstvenici nam tvrde da su Ljudi bili vrlo slični nama. I uistinu, kostur Čovjeka gotovo je jednak kosturu Robota, osim što je napravljen od nekih kalcijevih spojeva umjesto titanovih. Ima tu i drugih razlika.

Na svojem sam prošlom terenskom putu prema jednom od unutrašnjih planeta sreo Čovjeka. To je vjerojatno bio posljednji Čovjek u ovom sustavu i zaboravio je govoriti — bio je toliko dugo usamljen. Kad je naučio naš jezik, dobro smo se slagali i namjeravao sam ga povesti sa sobom. Ali, nešto mu se dogodilo.

Jednog se dana, bez ikakvog razloga, požalio na vrućinu. Izmjerio sam mu temperaturu i zaključio da su mu se prekinuli termostatski krugovi. Imao sam pribor s rezervnim dijelovima, a kako on očito nije radio, prionuo sam na posao. Isključio sam ga bez ikakvih neprilika. Gurnuo sam mu iglu u vrat da dosegnem prekidač i on se prestao micati, upravo kao i Robot. Ali kad sam ga otvorio, iznutra nije bio isti. Kad sam ga sastavio, nisam ga mogao ponovno staviti u pogon. Onda se nekako raspao — i kada je trebalo da se vratim kući, otprilike

godinu dana kasnije, od njega nije ostalo ništa osim kostiju. Da, Ljudi su uistinu drukčiji.

(Preveo Goran PAVELIĆ)

6

Will Stanton: Barney

Barney

30. kolovoza. Sada smo sami na otoku, Barney i ja. Bilo je to kao mali šok otpustiti Tayloea nakon svih tih godina, ali nisam imao izbora. Sitna divljaštva sam opraštao, ali kada je pokušao otrovati Barneyja iz čiste zlobe, prepriječio se na putu znanstvenog napretka. To ne mogu oprostiti.

Jedino vjerujem da je to pokušao učiniti pod utjecajem alkohola, bio je to tako nespretan pokušaj. Posudica s otrovom je bila prevrnuta i trag je vodio do Barneyjeva tanjura. Tayloe se vrlo neuvjerljivo branio. Nijekao je. Ali tko je drugi mogao biti?

2. rujna. Sada sređenije gledam na stvar s Tayloeom. Ovaj pustinjački život vjerojatno je bio previše za njega. To, i nestanak njegovih dragocjenih zamoraca. Inzistirao je na tome da su oni bolji za pokuse od Barneyja. Više su mu odgovarali, pretpostavljam. Bio je marljiv i ozbiljan radnik, ali pomalo bedast, jadan momak.

Napokon imam potpunu slobodu da nastavim rad bez Tayloevih prešutnih predbacivanja. Njegovu divlju mržnju prema Barneyju mogu objasniti samo ljubomorom. Sada, kad je otišao, koliko Barney izgleda sretniji! Dao sam mu potpunu slobodu kretanja i kako je zabavno promatrati kamo ga sve vodi njegova tek probuđena intelektualna znatiželja. Nakon svega dva tjedna davanja glutamičke kiseline, zainteresirala ga je moja knjižnica i počeo je izvlačiti knjige s polica, prelistavajući ih stranu po stranu. Siguran sam da zna da iz njih može steći neko znanje, samo kad bi imao ključ.

8. rujna. Posljednja dva dana morao sam Barneyja držati zatvorenog, a on to mrzi. Bojim se da ću ga se morati riješiti kada završim pokus. Možda zvuči smiješno, ali još uvijek postoji mogućnost da prenese svoju inteligenciju drugima iz svoje vrste. Kolikogod su izgledi za to neznatni, rizik je prevelik da bi se ignorirao. Srećom, podrum će biti pravo mjesto gdje ću staviti Barneyja.

9. rujna. Očito sam preuranio. Ovog sam ga jutra pustio da malo trčkara unaokolo prije nego što započnem novu seriju testova. Nakon kratkog pregledavanja sobe vratio se do kaveza, skočio na kvaku, izvadio zubima ključ i prije nego što sam ga mogao zaustaviti iskočio

je kroz prozor. Kad sam dotrčao u dvorište, spazio sam ga na zdencu i stigao tamo upravo u trenutku kad sam čuo kako je ključ pljusnuo u vodu.

Pomalo sam smeten. Bio je to jedini ključ. Vrata su zaključana. Neki važni papiri nalaze se u posebnom odjeljku u podrumu. Srećom, iako je zdenac dublji od četrdeset stopa, na dnu se nalazi tek nekoliko stopa vode, pa ne bi bilo tako teško izvući ključ. No, moram priznati da je Barney dobio prvu rundu.

10. rujna. Malo sam potresen nedavnim doživljajem i još sam jednom izgubio u manjem sukobu s Barneyjem. Ovaj put, moram priznati, Barney je igrao ulogu junaka i možda mi je čak spasio život.

Da bih se lakše spustio u zdenac, zavezao sam čvorove na debljem konopcu, u razmacima od jedne stope, i tako dobio grube ljestve. Do dna sam se lako spustio, ali već nakon nekoliko minuta traženja ključa baterija se istrošila i vratio sam se na površinu. Nekoliko stopa prije vrha, čuo sam Barneyjevo uzbuđeno skvičanje, i kada sam se našao na površini, opazio sam da je konop bio gotovo do kraja prerezan. Očito se nažuljao o zid i kada je moj mali prijatelj opazio u kakvoj se opasnosti nalazim, učinio je sve da me upozori.

Sada sam popravio konop i stavio neku staru vreću ispod njega da spriječim ponavljanje nezgode. Promijenio sam uloške u bateriji i sada sam spreman da posljednji puta siđem. Odmaram se ovih nekoliko trenutaka vježbama za disanje i upisujem nešto u dnevnik. Možda bih mogao pripremiti sendvič, jer bih se dolje mogao zadržati i dulje nego što se čini.

11. rujna Jadan Barney mrtav, kao što ću biti i ja. Bio je to predian štakor i bez njega život nema smsla. Ako neko čita ovo molim da ne dira nšta na otoku, neka ga stavi kao hram za Barneya naročto star zdenac. Ne trašte moje tjelo jer ču se bacti u more. Mošte donjeti par mladih štakora i ostaviti kao živo sjećanje na Barneya. Ne mužjake — ženke. Iščašo sam zglavak zato tako loše pišem. Ovo je moja oporuka. Učinte kako kažem i ne vračajte se ne dirajte ništa nakon što donesite mlade štakore ko što sam reko. Samo ženke.

Zbogom

(Preveo Goran Pavelić)

7

Lawrence Block: Make a Prison

Zatvor iz kojeg se ne može pobjeći

Prvi Altheanac je rekao:

— Toranj je sagrađen. Drugi se Altheanac nasmiješio.

— Odlično. Znači li to da možemo dovesti zatvorenika?

— Da.

— Jesi li siguran da će se osjećati ugodno? Neće li klonuti duhom i na kraju umrijeti?

— Ne — reče Prvi Altheanac. — Bit će mu dobro. Dugo je vremena trebalo da sagradimo toranj i ja sam imao dovoljno prilika da proučim stvorenje. Stanovat će u uvjetima gotovo savršenim za njega.

— Nadam se da je tako. — Drugi se Altheanac gotovo nezamjetno strese. — Ne znam — nastavio on — možda se suviše uživljavam u njegov položaj, ali sama pomisao na zatvor...

Njegov glas utihne i on se ponovo strese.

— Znam na što misliš — reče Prvi Altheanac suosjećajući. — Dosad se nikad nismo susreli s okolnostima poput ovih. Sama pomisao na to da moramo zaključati razumno stvorenje dovoljno je stravična. Ali ipak, sjeti se stvorenja.

— Imaš pravo. Za stvorenje ne bi bilo dobro da je na slobodi.

— Ne bi bilo dobro! Ne bi bilo izvodljivo. Ono bi ubijalo. Uostalom, ubilo je trojicu naših prije nego što smo ga uspjeli nadvladati.

Drugi Altheanac zadršće još jače nego prije, na trenutak je izgledalo kao da mu je zbilja zlo.

— Zašto? Čemu sve to? Kakvo je to stvorenje? Otkud je došlo i s kojom svrhom?

— Da, to je bit stvari — reče Prvi. — Ali čini se da nikad nećemo doznati odgovore na ta pitanja. Jednog jutra otkrila ga je skupina od

deset naših. Pokušali su stupiti u dodir s njim... i sam znaš njegov odgovor.

— Da, čuo sam kako ih je napao.

— Upravo tako, napao je iako nije bio ničim izazvan i pri tom usmrtio tri naša. Prvi slučaj ubojstva u posljednjih trideset generacija. Nevjerojatno!

— I od onda...

— I od onda je naš zatvorenik. Ne razgovaramo s njim niti smo što od njega saznali. Jede što mu donesemo, spava kad se smrači, budi se kad svane. Mnogo stvari nikada nećemo spoznati, ali jedno je sigurno: to je stvorenje opasno.

— Imaš pravo — reče Drugi Altheanac.

— Vrlo opasno. Moramo ga stalno držati pod ključem. Mi mu ne želimo učiniti ništa nažao, zato smo i napravili zatvor iz kojeg se ne može pobjeći, ali u kojem će moći ugodno živjeti. Usudio bih se reći da smo učinili dobar posao.

— Čuj — reče Drugi — možda sam pretjerano plašljiv, ne znam, ali reci, jesi li siguran da neće moći nikako pobjeći iz tog zatvora?

Prvi Altheanac uzdahne.

— Potpuno sam siguran.

— Kako možeš biti potpuno siguran?

— Toranj je visok, zar ne? Pad s takve visine bio bi sigurno smrtonosan. Slažeš se?

— Slažem.

— Prostorije namijenjene zatvoreniku nalaze se na vrhu tornja, a vrh je širi od podnožja, znači nagib je prema unutra. Stijenke tornja su izuzetno glatke, prema tome je i spuštanje isključeno.

— Zar se ne može jednostavno spustiti istim putem kojim je i došao?

— To je nemoguće. Stvorenje ćemo smjestiti na vrh tornja pomoću pneumatske cijevi. Istim putem ćemo mu slati i hranu. Cijeli je toranj tako sagrađen da mu jedini ulaz bude pneumatska cijev, jedini izlaz iz tornja je skok s vrha. Hranu koju ne pojede i sve što mu ne bude

trebalo može baciti preko ruba terase.

Drugi Altheanac je trenutak oklijevao.

— Čini se sigurno.

— Zacijelo je sigurno. Planovi su bez greške.

— Nadam se. Čini se sigurnim i nije, čini se, okrutno, ali ipak... ali nije važno, nego... reci mi kad ćete smjestiti zatvorenika u toranj? Je li već sve spremno?

— Dakako da je spremno, sprovest ćemo ga, zapravo, do tornja za koji trenutak. Želiš li poći s nama?

— Zašto ne, može biti zanimljivo.

— Onda dođi.

U tišini su došli do vozila i krenuli prema tornju. Toranj je zaista bio prekrasan, i zbog izgleda i zbog veličine. Pošto su izašli iz vozila pokraj njih se zaustavi teretnjak iz kojeg su izašla tri Altheanca i zatvorenik. Stvorenje je bilo u lancima. Stražari su krenuli sa zatvorenikom prema podnožju tornja.

— Jesi li vidio? — upita Prvi Altheanac. — Ovako zavezanog će ga poslati gore i tek će tamo naći ključeve za svoje okove.

— Mudro.

— Rekao sam ti da smo sve brižno isplanirali — objasnio je Prvi. — Ne bih se želio hvaliti, ali moram reći da smo svestrano proučili cijelu stvar.

Posjeli su zatvorenika u cijev. Za njim su čvrsto zatvorili vrata i zatim ih zakovali. Tri stražara su čekala neko vrijeme dok se nije upalila signalna žaruljica, koja ih je obavijestila da je zatvorenik stigao u svoje odaje, a zatim su sjela u teretnjak i odvezla se niz cestu.

— Mogli bismo krenuti — reče Prvi — ali bih ipak želio vidjeti hoće li brzo pronaći ključ.

— Nemam ništa protiv. I mene to prilično zanima. Ovo nije događaj kojem možeš prisustvovati svaki dan.

Čekali su. Nakon nekog vremena s vrha tornja poletješe lanci. Pali su nedaleko od dvojice Altheanaca.

— Znači, našao je ključ — reče Prvi Altheanac.

Nedugo zatim drugi par lanaca udari o zemlju pored njih.

Ubrzo je doletio i ključ. Zatvorenik je izašao na terasu i nagnuo se preko ograde gledajući ih.

— Grozan je — reče Drugi Altheanac. — Sva je sreća da ne može pobjeći.

Zatvorenik ih je zamišljeno gledao nekoliko trenutaka, a zatim se popeo na ogradu, raširio krila i vinuo se put oblaka.

(Preveo Neven ANTIČEVIĆ)

8

Damon Knight: Eripmav

Čudesni vukodlak

Na planetu Veegel u zviježđu Fomalhaut naišli smo na neki vrlo čudan rod celuloznih vukodlaka. Veegelijanci su kao i sva viša bića na njihovu svijetu bili biljke, a veegelijanski su vukodlaci bili, nije potrebno ni spominjati, sisači sokova biljaka.

Jedan od domaćih činovnika u našoj trgovačkoj misiji, djevojka-biljka po imenu Xixl, tužila se na umor i imala je neprirodnu boju već nekoliko tjedana. Njezini su roditelji-debla sumnjali na vampire. Mi smo bili sumnjičavi, ali morali smo priznati da su dva zelena ožiljka pri dnu njezina trupa bila svjedočanstvo o nečem što je budilo sumnju.

Prema dogovoru počeli smo stražariti iznad njezina spavaćeg sanduka u toku tri noći. (Veegelijanci spavaju u sanducima od blata sličnim lijesovima, na teškim kamenim pločama postavljenim na tvrdo mesnato drveće WOOGL.) Treće noći, prilično siguran u sebe, prevodilac po imenu Fflengl, snažan plavolatičasti momak, uvukao se u njezinu sobu i nagnuo se nad njezin kovčeg za spavanje.

Izletjeli smo iz zasjede, ali se pokazalo da je on bio brz kao munja i doslovce je uzletio uza stube bijelomesnog drveta. (Meso jedinoga veegelijanskog pripadnika životinjskog svijeta bilo je »mesnato drveće« ili oogl, koje bi se vrlo brzo okamenilo na zraku pa se mnogo upotrebljavalo za konstrukcije i građenje.)

Pronašli smo ga neočekivano pod svodom na samom vrhu stare građevine: pokušavao se sakriti pod poklopcem nekoga antičkog mrtvačkog sanduka. Bio je to sablasan posao. Mi smo ga komadali našim protonskim pištoljima, pa ipak se do kraja, poznatom veegilijanskom upornošću, borio da nas dohvati svojim lijanama hvataljkama.

Nakon toga se činilo da je već dovoljno mrtav, ali lokalne mudre glave posavjetovale su nam da se ipak čvrsto u to uvjerimo i poduzmemo sve mjere opreza.

I tako smo ga zakopali s glogovim kolcem posred srca.

I to je kraj ove šašave priče o Veegelijancima.

(Preveo Nikola Popović)

9

Kurt Vonnegut jr: From »Cat's Cradle«

Led-devet

O, kako je Ilium ružan grad! — O, kako je svaki grad ružan grad! Kroz nepomični sloj smoga padala je susnježica. Bilo je rano jutro. Vozio sam se u Linkolnu dra Ase Breeda. Osjećao sam neodređenu mučninu, još pomalo pijan od prošle noći. Dr Breed je vozio. Kotače njegovog auta zanosile su tračnice davno napuštene tramvajske mreže.

Breed je bio ružičast, star čovjek, vrlo uspješan, predivno obučen. Njegovo vladanje bilo je civilizirano, optimističko, snažno i spokojno. Ja sam se, naprotiv, osjećao čekinjasto, zaraženo, cinično. Noć sam proveo sa Sandrom.

Moja je duša bila odvratna kao dim zapaljene mačje dlake.

O svakom sam mislio sve najgore, a znao sam i neke prljave podrobnosti o dru Asi Breedu, pojedinosti koji mi je Sandra ispričala. Sandra mi je rekla da su svi u Iliumu sigurni da je dr Breed bio zaljubljen u ženu Felixa Hoenikkera. Rekla mi je da većina ljudi misli da je Breed bio otac sve troje Hoenikkerove djece.

— Neke se tekućine — rekao mi je dr Breed — mogu kristalizirali, mogu smrznuti, na više načina, njihovi se atomi mogu na više načina uredno, čvrsto složiti i spojiti.

Taj starac s pjegavim rukama predložio mi je da razmislim o raznim načinima na koje bi se topovske kugle mogle složiti u parku pred sudnicom, o raznim načinima na koje bi se naranče mogle spakovati u sanduk.

— Isto tako je i s atomima u kristalima; a dva različita kristala iste tvari mogu imati sasvim drukčije fizikalne osobine.

Pričao mi je o tvornici koja je proizvodila velike kristale etilendiamin-tartrata. Kristali su bili potrebni, rekao je, u izvjesnim tvorničkim pogonima. Međutim, jednog su dana u tvornici otkrili da proizvedeni kristali više nemaju željene osobine. Atomi su se počeli slagati i spajati — smrzavati — na drukčiji način. Tekućina koja se kristalizirala ostala je nepromijenjena, ali su novonastali kristali, s industrijskog stajališta bili čisto smeće.

Kako se to dogodilo ostala je zagonetka. Međutim, teoretski zločinac bilo je nešto što je dr Breed zvao »sjeme«. Pod tim je mislio na sitno zrnce neželjene kristalne strukture. Sjeme koje je došlo bog-zna-otkuda naučilo je atome da se na nov način slažu i spajaju, kristaliziraju, smrzavaju.

— A sada opet razmislite o topovskim kuglama u parku pred sudnicom i o narančama u sanduku — predložio je on. Pomogao mi je da shvatim kako struktura najdonjeg sloja topovskih kugli ili naranača određuje kako će se svaki slijedeći sloj složiti i spojiti.

— Najdonji je sloj sjeme po čijem će se uzoru ponašati svaka topovska kugla ili naranča koja dođe poslije, sve do beskonačno mnogobrojnih topovskih kugla ili naranača.

— A sad pretpostavimo — smijuckao se dr Breed uživajući sam u sebi — da ima više načina na koje bi se voda mogla kristalizirati, smrznuti. Pretpostavimo da je ona vrsta leda po kojem se skližemo i koji stavljamo u viski — mogli bismo ga nazvati ledom-jedan — samo jedan od više oblika leda. Pretpostavimo da se na Zemlji voda uvijek smrzavala u 1ed-jedan zato što nikad nije imala sjeme od kojeg bi naučila kako da stvara led-dva, led-tri, led-četiri...? I pretpostavimo — lupi on opet svojom starom rukom po stolu — da ima jedan oblik, koji ćemo nazvati ledom-devet,

— kristal tvrd kao ovaj stol — s talištem na, recimo, trideset sedam stupnjeva Celzija, ili, još bolje, talištem na pedeset četiri stupnja.

— U redu, slijedim vas — rekoh.

— Gdje smo ono stali? A, da! — I taj mi starac predloži da zamislim marince Sjedinjenih Američkih Država u močvari, Bogu iza leđa.

— Njihovi kamioni i tenkovi i haubice valjaju se u blatu —žalio se — tonući u smrdljivi mijazam i mulj.

Podignuo je prst i namignuo mi.

— No, pretpostavite, mladiću, da neki marinac ima sa sobom malu kapsulu koja sadrži sjeme leda-devet, novi način na koji se atomi vode slažu i spajaju, smrzavaju. Kad bi taj marinac bacio to sjeme u najbližu lokvu...

— Lokva bi se smrzla? — pomislih.

— A sve blato oko lokve?

— Smrzlo bi se?

— A sve lokve u smrznutom blatu?

— Smrzle bi se.

— A bare i potoci u smrznutom blatu?

— Smrzli bi se?

— Dakako! — poviče. A marinci Sjedinjenih Američkih Država digli bi se iz močvare i dalje marširali!

— Ima li te tvari? — upitah.

— Ne, ne, ne, ne — reče dr Breed, opet gubeći strpljenje zbog mene. — Ovo sam vam ispričao samo zato da bih vam dao uvid u izvanrednu neobičnost načina na koje bi Felix pristupio dugogodišnjem problemu. Ono što sam vam upravo ispričao rekao je on pješadijskom generalu koji ga je proganjao zbog blata.

— Felix je svaki dan jeo sam ovdje u kantini. Po pravilu nitko nije smio sjediti s njim da mu ne bi prekinuo slijed misli. Međutim, pješadijski general je uletio, privukao stolicu i počeo govoriti o blatu. To što sam vam ispričao bio je Felixov nepripremljeni odgovor.

— Takva — takva stvar zaista ne postoji?

— Upravo sam vam rekao da ne! — poviče dr Breed bijesno. — Felix je umro nedugo nakon toga! I da ste slušali što sam vam govorio o ljudima koji se bave čistim istraživanjem ne biste mi takvo pitanje ni postavili! Ljudi koji se bave čistim istraživanjem rade na onom što zanima njih, ne na onom što zanima druge ljude.

— Još uvijek mislim o onoj močvari...

— O tome možete prestati misliti! Sve što sam tom močvarom htio reći već sam rekao.

— Ako bi se potoci koji teku kroz močvaru smrznuli u led-devet, što bi bilo s rijekama i jezerima u koje potoci utječu?

— Smrzla bi se. Ali led-devet ne postoji.

— A oceani u koje utječu smrznute rijeke?

— Smrzli bi se, dakako — odvrati on srdito. — Pretpostavljam da ćete

sad izletiti na tržište sa senzacionalnom pričom o ledu- devet. Još jednom vam kažem: on ne postoji!

— A izvori koji napajaju smrznuta jezera i potoke, i sva podzemna voda koja napaja izvore?

— Smrzli bi se, k vragu! — poviče. — Ali da sam znao da ste član žute štampe — reče ponosno, ustajući — ne bih s vama protratio ni minute!

— A kiša?

— Padajući, smrzla bi se u tvrde čavle leda-devet — i to bi bio kraj svijeta! I kraj intervjua, također! Zbogom!

(Odlomak iz romana »Cat's Cradle«)

(Preveo: Davor Slamnig)

Pokretačka snaga

Eric Frank Russell:

Impulse

Preveo *Drago Bujan*

Medicinska sestra ima danas slobodan dan, a njegov asistent još nije stigao, pa je dr Blain osobno morao pritisnuti tipku mehanizma za otvaranje vrata da bi pustio jednog od rijetkih, nenajavljenih pacijenata. No, prije nego što ga je pozvao iz čekaonice, pospremio je neka od malo prije upotrijebljenih pomagala; bio je to, inače, posao njegova asistenta. Zatim je, poravnavši prethodno svoj bijeli ogrtač, prišao vratima i otvorio ih.

Pacijent je više ležao nego sjedio u jednom od udobnih naslonjača. Dr Blain se trgnu ugledavši pacijentovo mrtvački blijedo lice, s kojeg su u nj buljile riblje oči, i ruke, u kojima također kao da nije bilo ni kapi krvi. Odijelo je niz strančevo tijelo visjelo poput vreće.

Blain pomisli da je posjetilac ili vrlo ozbiljan bolesnik ili možda predstavnik kakve osiguravajuće tvrtke. Nije namjeravao prihvatiti ponudu ni za kakvo osiguranje. Ne samo zato što ga se došljak neugodno dojmio; osjećao je gledajući ga, kako mu tijelom prolaze žmarci.

— Vi ste dr Blain — progovori posjetilac. Glas mu je bio neobičan, nekako nesiguran, nenormalan.

Blain se prestraši ne znajući zašto.

Ne čekajući odgovor, i netremice gledajući Blaina, stranac nastavi;

— Lice nam je mrtvački blijedo, imamo riblje oči, a u našim rukama kao da ne teče krv.

Dr Blain bez riječi klone u najbliži naslonjač. Njegovi su prsti grčevito stiskali, oslonce za ruke sve dok ne pobijelješe oko kostiju.

Njegov je posjetilac nastavljao neobično grgljajućim glasom:

— Odijelo nam visi niz tijelo poput vreće. Mi nismo ni vrlo težak bolesnik ni predstavnik neke osiguravajuće tvrtke kojeg ponudu ne

namjeravate prihvatiti. Neugodno smo vas se dojmili i prolaze vas žmarci dok nas gledate.

Stranac zakoluta svojim do tada beživotno nepomičnim očima i ledeno pogleda Biaina, koji je ležao u naslonjaču kao da ga je opržio grom. Zatim će:

— Iznenadno kolutanje naših beživotnih očiju zaprepastio vas je poput udarca groma.

Blain skupi svu snagu i nagnu se naprijed. Drhtao je cijelim tijelom i osjećao da mu se kosa na tjemenu podigla uvis. Međutim, prije nego što je dospio otvoriti usta, njegov sugovornik izusti riječi koje je upravo sam htio izgovoriti:

— Tako mi svega! Vi čitate moje misli!

Dok su ga hladne beživotne oči netremice gledale, Blain se odlučno uspravi na noge. No, stranac mu zapovijedi:

— Ostanite sjediti!

Blain ga ne posluša. Hladan znoj izbijao mu je iz pora, u bisernim kapima cijedio mu se niz čelo u bore njegovoga iznenada preumornog lica.

Brzo i prijeteći došljak zagrglja:

— Sjednite!

Blain osjeti slabost u koljenima i ponovno klone u naslonjač. Njegov se pogled jedva odvoji od ukočenih došljakovih zjenica kad promuca:

— Tko ste vi?

— Ovo! — odgovori došljak i pruži mu isječak, očito istrgnut iz nekoga večernjeg lista.

Blain ga hitro pogleda, strese se, zatim pažljivo pročita što je pisalo, podigne glavu i progovori:

— U vijesti stoji da je iz gradske mrtvačnice pod neobičnim okolnostima nestao jedan leš!

— Točno!

— Što to ima značiti — Blainovo je lice odavalo začuđenost, koja je,

činilo se, potisnula čak i neobjašnjivi strah.

— Ovo je — odgovori došljak pokazujući jednim od svojih blijedih prstiju na sebe — taj leš.

— Štooo?

Blain drugi put poskoči s naslonjača i nesvjesno ispusti na pod novinski isječak. Ništa ne shvaćajući, zurio je u došljaka, uzalud tražeći prikladnu riječ.

— Ovo je taj leš! — ponovi neznanac; glas mu je zvučio kao da brbućkajući prolazi kroz ulje. On pokaže na novinski isječak na podu. — Zaboravili ste pogledati fotografiju. Promatrajte je pažljivo nekoliko trenutaka. A onda usporedite s licem koje imamo mi.

— Mi? — ponovi Blain. Činilo mu se da mu se mozak sa¬stoji od zbrkano pomiješane mase.

— Da, mi! Mnogo nas je! Zauzeli smo ovo tijelo. — Sjednite!

— Ali....

— Sjednite! ! !

Došljak zavuče ruku u džep prevelikoga kaputa. Kad ju je ponovno izvadio, držao je u njoj teški pištolj. Cijev je uperio u Blaina, kojemu se činilo da gleda u golemu, mračnu rupu. Neznanac polako sjedne, s poda podigne novinski isječak i zagleda se u sliku na njemu.

Ispod fotografije pisalo je: Pokojni James Winstanley Clegg, čiji je leš nestao pod tajanstvenim okolnostima.

Blain pogleda došljaka, zatim fotografiju, pa ponovno došljaka. Više nije bilo sumnje: njegov posjetilac i nestali leš bili su isti. Blain osjeti kako mu srce lupa kao da će iskočiti.

Cijev pištolja malo se spusti, zanjiše se amo-tamo i ponovno odigne.

— Na vaša pitanja, koja ste upravo namjeravali postaviti — grgljajućim glasom reče pokojni James Winstanley Clegg — odgovaramo slijedeće: ne, pred vama nije uskrsli mrtvac. Ta je pomisao, doduše, logična, ali ne bi objasnila čitanje misli.

— Što je onda? — jedva čujno zapita Blain.

— Uzimanje posjeda, ništa drugo! Mi smo zauzeli ovo tijelo. Čini se,

uostalom, da je čovjek u kojem sada stanujemo za života imao priličnog smisla za šalu.

— Pa to je. ..

— Tišina! — Cijev pištolja upravi se na Blainove grudi. — Mi govorimo, vaše je da slušate. I onako čitamo vaše misli.

Blain se pomakne dublje u naslonjač i pogleda prema vratima.

— Dobro — reče sve čvršće vjerujući da razgovara s nekim luđakom. Ne može biti drukčije čak i unatoč čitanju misli i sličnosti između novinske fotografije i posjetioca.

— Prije dva dana — počne Clegg ili ono što je nekad bilo Clegg — izvan grada pao je meteorit.

— Čitao sam o tome — kimnu Blain. — Međutim, nije pronađen nikakav trag, nije otkriveno čak ni mjesto na kojem je pao.

— Nitko ga nikada neće ni naći, jer to nije bio meteorit nego ono što biste vi nazvali svemirskim brodom. — Blijeda se ruka spusti i osloni se na koljeno čvrsto stežući oružje. — Bio je to svemirski brod koji nas je donio ovamo s našeg svijeta Glantoka. Za zemaljske pojmove bio je to samo mali brod, ali i mi smo vrlo mali. Zapravo — mikroskopski sićušni, no došlo nas je na milijarde.

— Ne, ne inteligentne bakterije! — odgovori došljak na Blainovu pomisao. — Još smo manji. — Tu zastane kao da traži najbolju usporedbu. — Slični smo, zapravo, nekoj tekućini. Zamislite nas slobodno kao inteligentne viruse; to bi bilo najbliže stvarnosti.

— Oh! — izusti Blain razmišljajući o tome koliko ga koraka dijeli od vrata. Morao bi stići do njih a da ne otkrije svoje misli.

— Mi Glantočani smo nametnici, jer možemo opstati samo u tijelima nižih bića. U vaš svijet došli smo u tijelu jedne male životinje s našeg svijeta. — Došljak se nakašlje oporo i grgljajući, a zatim nastavi:

— Kad smo se prizemljili i napustili brod, neki je pas potrčao za našom životinjom i uhvatio je. Mi smo uhvatili psa. Naša je životinja uginula čim smo je napustili. Pas nije bio prikladan za naše svrhe, ali nas je donio u grad i pomogao nam da nađemo ovo čovječje tijelo. Preselili smo se u nj. Kad smo ga napustili, i pas je uginuo.

Napolju u vrtu otvore se vratašca i začuju se nečiji brzi, laki koraci.

Približavali su se ulazu u kuću. Blain je širom otvorenih očiju mirno sjedio i čekao.

— Mi smo, dakle, preuzeli to mrtvo tijelo, omogućili da zgrušana krv ponovno poteče, uklonili mrtvačku ukočenost i aktivirali mišiće. Mozak tog čovjeka posjedovao je neobično visok kvocijent inteligencije. Čak i sada mi možemo doznati pojedinosti o onome što je svojedobno zapamtio. Spoznaje mrtvog mozga vrlo su nam korisne; bez njih ne bismo sada mogli razgovarati s vama. Ovako smo, međutim, brzo naučili misliti poput vas.

Koraci su već bili posve blizu. Blain malo privuče noge i podupre se o njih. Rukama uhvati stranice naslonjača trudeći se da ne misli na ono što radi. Činilo se da njegov sugovornik ne opaža ništa. Gledao ga je ribljim očima i nastavljao:

— Pod našom kontrolom ovo je tijelo ukralo odjeću i oružje. Saznali smo kako se njime rukuje. Mrtvi mozak pripovijedao nam je i o vama.

— O meni?

Blain je zadivljeno gledao nekadašnjeg Clegga. Procjenjivao je udaljenost znajući da vjerojatno neće biti dovoljno brz da izbjegne eventualnom metku. Napolju su koraci već bili na stubištu.

— Oprez! — grgljajući glas upozori stvar što je tvrdila da je leš. Oružje se ponovno podigne. — Vaše se misli razlikuju od vaših riječi.

Blain oslušne. Koraci zastanu pred vratima hodnika.

— Leš je samo pomagalo u nuždi — nastavi stranac. — Nama, zapravo, treba živo tijelo. I to zdravo, živo tijelo. Kad se razmnožimo, bit će nam potrebno još tijela. Na nesreću, osjetljivost čovječjega živčanog sustava obrnuto je srazmjerna s njegovom inteligencijom. Zbog toga ne možemo jamčiti da će neki inteligentan čovjek ostati normalan ako ga mi zauzmemo. Vjerojatnije je, međutim, da će poludjeti. A takav nam je mozak onda beskorisniji nego mrtav.

Napolje se začu otvaranje i zatvaranje ulaznih vrata, a zatim koraci, koji ponovno zastanu u hodniku pred vratima čekaonice.

— Zbog toga je nužno — govorio je dalje Blainov posjetitelj — da mi zauzmemo tijelo dok je u nesvijesti i da uspostavimo potpunu kontrolu nad njim kad se ponovno probudi.

Trebamo, dakle, pomoć razuma spremnog da postupa točno po našim

željama. On mora onesvijestiti čovjeka a da se pri tome ne dogodi ništa neobičnog. Drugim riječima: potrebna nam je pomoć liječnika!

Beživotne oči zakolutaju.

— Budući da ni mi ne možemo na dulje vrijeme oživjeti ovo tijelo u kojem smo sada, najhitnije trebamo novo, svježe, živo i zdravo tijelo.

Vrata čekaonice se otvore.

Uto se mrtvi Clegg nagne naprijed i lijevim kažiprstom pokaže na Blaina ne spuštajući pištolj.

— Vi ćete nam pomoći u tome! — reče. — Zatim istim prstom pokaže na vrata. — A ovo će nam tijelo zasad biti dovoljno.

Na vratima se pojavila neka djevojka. Bila je plavokosa, ljepuškasta, možda malo odviše zaobljena. Svojim od straha širom otvorenim očima zagleda se u beživotnu masku iza ispruženog prsta.

Za trenutak zavlada muk.

Stranac ustade i s nekoliko klimavih, nesigurnih koraka pođe prema djevojci koja ga je preneraženo gledala. Zatim je kriknula jezovito bolno; živi leš pružio je ruke prema njoj — a to je za nju bilo previše.

Zatvorenih očiju ona klone.

No, prije nego što dodirnu pod Blain se stvori pored nje. U jednom skoku prošao je mimo Clegga. Samo tako uspio je spriječiti da ona pri padu ne udari o pod. Dočekao ju je na ruke i polako spustio na tepih.

— Onesvijestila se — reče srdito. — Možda je bolesna i treba pomoć. Možda...

— Dosta!

Grgljajući glas bio je kratak i oštar unatoč maloj nesigurnosti što se osjećala u njemu. Cijev automatskog pištolja bila je uperena u Blainovu glavu.

— Nesvjestica je privremeno stanje — kao što saznajemo iz vaših misli. Pojačajte joj nesvjesticu pomoću sredstva za uspavljivanje kako bismo mogli zauzeti mlado tijelo. Dobro će nam poslužiti.

Blain kleknu pored djevojke i pogleda stranca.

— Vrag neka te nosi, nakazo! — procijedi.

— Zašto se trudite da izgovarate riječi? Ta mi vas ionako razumijemo! — reče leš đavolski se cereći. — Ne učinite li što smo zapovijedili, obavit ćemo sve sami. Kugla kroz vaše srce, i preuzet ćemo vaše tijelo. Ranu ćemo zacijeliti, a vi ćete pripadati nama. No, mi vas želimo živog, čujete li?

Uviđajući svoju trenutačnu bespomoćnost, Blain se ljutio na pakosno strančevo cerekanje. Šuteći podigne djevojku, prenese je u ordinaciju i posjedne u jedan od naslonjača. Biće što je vladalo Cleggovim tijelom dogega se za njim.

Liječnik poče trljati blijede djevojčine obraze. Crvenilo oblije njeno lice, očni kapci joj se trgnu. Blain se vrati do ormara i dohvati staklenu posudu na kojoj je pisalo SAL VOLATILE. Istog trena nešto ga tvrdo gurnu u leđa. Bila je to cijev automatika.

— Neprestano zaboravljate da su vaše misli za nas otvorena knjiga! Pokušavate dobiti na vremenu i oživjeti djevojku.

Od groznoga glasa Blainovi mišići postanu tromi, gotovo uzeti.

— Položite tijelo na stol i narkotizirajte ga.

Mimo volje Blainovi se prsti odlijepe od staklene posude. On ponovno priđe k naslonjaču, podigne djevojku i prenese je na stol kao što mu je zapovijeđeno. Zatim uključi zasljepljujuću žarulju iznad stola.

— Ugasite svjetlo! Jedna je svjetiljka dovoljna!

Blain poslušno ugasi svjetiljku. Polako se okrene i stišćući šake zagleda se u cijev pištolja.

— Slušajte, nešto bih vam predložio!

— Besmislica!

Pokojni Clegg polako mu priđe.

— Želite dobiti na vremenu; vaše misli to jasno otkrivaju. — Zastade i pogleda djevojku, koja se pomakla i promrmljala neke nerazumljive riječi. — Brzo, narkozu!

Prije nego što je i jedan od njih to uspio spriječiti, djevojka se uspravi — i ravno pred sobom opazi grozno izobličeno lice kao u luđaka. Ordinacijom se ponovno prolomi bolan krik:

— Pustite me! Pustite me!

Blijeda se ruka ispruži prema njoj, ali prije nego što ju je dotakla, djevojka se ponovno nauznak sruši na stol. Blain pomisli da je to prilika da se nešto poduzme. Njegovi prsti iza leda napipaju nešto metalno. Mali čekić!

No, prije nego što je zgrabio provizorno oružje, mrtvac se okrene i uperi pištolj u njega.

— Zaboravljate se! — vikne i dalje grgljajući. — Telepatija ne zna za granice! Mi vidimo i kad su nam oči okrenute na drugu stranu. Vežite djevojku!

Bez riječi Blain pronađe uže i djevojku čvrsto priveže za stol. Sijeda kosa i lice bili su mu oznojeni. Vežući uzlove, opazi da ga djevojka gleda preplašenim očima.

— Samo hrabro! — prošapće i kriomice pogleda zidni sat. — Ništa se ne bojte!

— Aha, očekujete pomoć! — rekoše inteligentni virusi kroz mrtvačeva usta. — Svog asistenta Roda Mercera. Zapravo je već morao stići? Čudimo se što od njega očekujete pomoć premda ne držite baš mnogo do njegove inteligencije. Po vašem mišljenju on je vol, ništa više.

— Proklet bio! — bijesno će Blain.

— Neka taj Mercer samo dođe — radovat ćemo mu se. Živa budala korisnija je od pametnog mrtvaca... Hajde, uspavajte napokon djevojku, čekali smo dovoljno dugo..

— Nemam etera — iznenada će Blain.

— Sigurno imate nešto što može odgovarati našoj svrsi, i požurite; inače ćemo preuzeti vaše tijelo — makar morali upropastiti vaš mozak.

Blain još jednom priđe ormaru i podigne ruku. Dok je u mislima grozničavo ponavljao; »Eteri Eter! Eter!« rukom dodirne bocu na kojoj je pisalo »Sumporna kiselina«. Bilo je neopisivo naporno misliti samo na eter a pri tom uzimati sumpornu kiselinu Jednom rukom uzme bocu a drugom skine stakleni čep.

Okrenuvši se pogleda u cijev pištolja.

— Eter! — podrugljivo će Clegg. — U vašim mislima stalno odzvanja ta riječ, ali u podsvijesti mislite na kiselinu. Mislite li da nas možete prevariti? Mislite li da se može uništiti nešto što je već mrtvo? Budalo! Brže, nađite pravi eter!

Pištolj se opominjući podigne.

Blain ne odgovori. Vrati bocu na mjesto, priđe manjem ormaru i iz njega izvuče bocu s eterom. Zatvarajući ormar, stavi bocu na peć.

Uto Clegg poviče;

— Sklanjajte bocu s peći! Nadate se da će se od topline eter ispariti i da će boca eksplodirati.

Blain uzme bocu i polako pođe k stolu. Djevojka ga je gledala zanijemjela od straha. Liječnik pogleda na sat. No, grozni posjetitelj već je otkrio na što misli.

— On je već tu! — reče grgljajući.

— Tko je tu? — Blain ne shvati tako brzo.

— Rod Mercer, vaš asistent. On je vani u hodniku. Njegov mozak smišlja nečuvene gluposti. Imali ste uistinu pravo u tom pogledu; dijagnoza je potpuno točna.

Začu se treskanje nekim vratima. Djevojka pokuša podići glavu; činilo se da je ponovno smogla hrabrosti.

— Ugurajte joj nešto u usta da ne viče, brzo! — izdere se Clegg.

U čekaonici se začuju koraci.

— I pozovite tog idiota neka uđe — naceri se živi leš — trebat ćemo ga.

Blain osjeti kako su mu žile nabrekle na sljepoočicama dok je vikao:

— Rod! Dođite ovamo.

Liječnik se ugrize za usnicu osjećajući kako počinje drhtati od uzbuđenja. Kad bi se Rod samo dobro postavio — tako da Clegg bude između njih dvojice. Iz jednog pištolja ne može se istodobno pucati na dvije strane.

Ili kad bi...

— Ne mislite na takve stvari — opomene ga grgljajući glas. — Inače ćemo to srediti na brzinu i zauzeti vas obojicu.

Rod Mercer uđe u ordinaciju. Bio je to krupan, zdepast čovjek, najmanje dva dana neobrijana lica, nalik na mjesec. Zastane nasred prostorije spazivši djevojku svezanu na stolu i upitno pogleda Blaina.

— 'dan, doktore. Što joj je? Imao sam nezgodu, pukla mi je guma, zato sam malo zakasnio — izvergla u jednom dahu.

— Ne smeta ništa — podrugljivo grgljajući javi se glas sa strane. — Imate još dovoljno vremena.

Rod se okrene polako pomičući pri tome noge kao da sn mu teške najmanje stotinu kilograma. Zagleda se u stvar što je nekad bila Clegg i reče:

— Oprostite, gospodine. Nisam vas vidio.

Mereerove velike kravlje oči nezainteresirano su zurile u strančevo tijelo, u cijev automatika i ponovno u Blaina. Zatim otvori usta kao da želi nešto reći, ali umjesto toga njegovo lice poprimi začuđen izraz. Pogled mu se vrati na Clegga i još jednom na pištolj. Činilo se da ga je spazio tek sada.

Istog trenutka Mercer krene. Njegova se šaka podiže, strašnim udarcem pogodi spužvasto mrtvačevo lice. Clegg zatetura i sruši se na pod.

— Brzo! — poviče Blain i sagne se. — Pištolj!

On povuče u stranu stol, koji se prevrne zajedno s djevojkom i padne na pod. Pištolj je još bio u Cleggovoj ruci.

Rod Mercer je stajao nepomično. U čudu je tražio Blaina očekujući savjet od njega. Liječnik pokuša nogom udariti Clegga u ruku. No, Clegg je hitro povuče u stranu i opali. Hitac prasnu, a metak prozuja pored Blaina u zid.

Clegg opali ponovno, ali opet promaši. Taj metak udari u ormar i razbije staklo. Djevojka stade vrištati.

Njeno vriskanje trgne Mercera i on napokon shvati što mu valja činiti. Pomakne svoju tešku nogu i njome zgnječi ručni zglob strašnog protivnika. Zatim se sagne i iz ledeno hladnih prstiju uzme pištolj te ga uperi u glavu živog leša što se grčio na podu.

— Tako ga ne možeš ubiti! — poviče Blain i odgurne Mercera u stranu. — Požuri, iznesi djevojku iz sobe, brže! Brže!

Blainov povišeni glas bio je dovoljan da tromi Mercer poskoči. Pruži liječniku pištolj, priskoči stolu i odveže uže. Odmah zatim iznese zaplakanu djevojku.

Živi leš koprcao se na tlu pokušavajući se ponovno osoviti na noge. Očne šupljine bile su prazne, ali je zato iz njih sada tekla neka zelena, gusta tekućina. Usta su mu bilo otvorena i na njima se ponavljao taj grozan prizor. Glantočani su napuštali čovječje tijelo, u kojem su se bili naselili.

Tijelo se uspravilo, rukama se oslanjajući na zid. Udovi su se trzali u groznom grču. Sve je više zelene sluzi istjecalo iz tijela, stvarajući zmije na podu ordinacije.

Blain potrči prema vratima, usput zgrabi bocu s eterom, koja se, začudo, pri padu nije razbila. S vrata je svom snagom baci u pošast što se širila po ordinaciji. Istodobno upali džepni upaljač i također ga baci u ordinaciju. Bukne plamen i vatra se strelovito proširi prostorijom. Liječnika i ostale vrućina otjera iz kuće.

Djevojka se oslanjala na Blaina, koji je njezinu ruku stavio sebi oko vrata. Gledali su kuću koju je gutao plamen.

— Došla sam po vas — rekla je dok joj je glas još drhtao.

— Moj mali brat ima ospice.

— Doći ću da ga pogledam — obeća Blain.

Neki se automobil uz škripu kočnica zaustavi upravo pred njima. Policajac proviri kroz prozor.

— Kakva vatra! Obavijestili smo vatrogasce!

— Bojim se da će stići prekasno — mirno će Blain.

— Kuća je osigurana? — zapita policajac.

— Da.

— Unutra nema više nikoga?

Blain odmahne glavom nakon čega policijska kola polako krenu. No, vozač dovikne još:

— Moramo dalje. Ovdje negdje viđen je, navodno, neki luđak; pobjegao je iz bolnice.

— Hej! — vikne Blain i potrči za kolima. — Čekajte! On dostigne kola.

— Zove li se taj ludi možda James Winstanley Clegg?

— Clegg? — začudi se policajac. — Pa to je leš koji je nestao iz mrtvačnice kad mu je čuvar na trenutak okrenuo leđa. Smiješno: na mjestu na kojem je trebao ležati leš našli su mrtvog psa. Novinari, doduše, misle da je to vukodlak, ali za mene to ostaje posve običan pas.

— Osim toga, mi tražimo nekog Wilsona a ne Clegga — prekine ga drugi policajac, kojeg Blain do tada nije vidio. — Evo, pogledajte fotografiju; možda ga poznajete.

On pruži fotografiju kroz prozor, a Blain je površno pogleda ispod ulične svjetiljke. Lice s fotografije nije bilo ni najmanje slično licu njegova posjetioca.

— Zapamtit ću lice — obeća Blain.

— Znate li što novo o tom slučaju Clegg? — zapita vozač.

— Znam samo da je mrtav! — odgovori Blain uvjeren da govori istinu; policijska kola odu.

Liječnik pogleda prijeko u vatru što je pucketajući pretvarala njegovu kuću u pepeo. A onda se okrene Merceru.

— Ne shvaćam kako si uspio udariti tu stvar prije nego što je otkrila tvoje misli i zapucala na te?

— Ugledao sam pištolj i zamahnuo. — činilo se da se Mercer pokušava ispričati. — Jednostavno sam ga odalamio ne misleći ni na što.

— Ne misleći ni na što! — ponovi Blain shvaćajući da je u tome bilo rješenje problema. — Bez razmišljanja!

Krov kuće uz tresak se sruši u plameno more. Blain se nehotice ugrize za donju usnicu.

Ne svojim ušima nego svojim razumom začuje nezemaljske jecaje, što su bivali sve slabiji i slabiji dok napokon nisu potpuno zamukli.

Čuo je samo još pucketanje vatre.

Kampanja

Arthur C. Clarke:

Crusade

Prevela *Biljana Kašić*

Bio je to svijet koji nije znao za postojanje sunca. U toku više od milijardu godina on je lebdio na pola puta između dviju galaktika, bivajući plijenom njihovih sukobijavajućih gravitacijskih polja. Možda bi u nekoj budućnosti ravnoteža bila uspostavljena na jedan ili drugi način i svijet bi se, preko svjetlosnih stoljeća, počeo spuštati k toplom polju.

Sad je gotovo nemoguće zamisliti takvu hladnoću; intergalaktička noć nadaleko je ispila svu toplinu koju je nekad posjedovala. Bilo je tamo još samo oceana — oceana koji su bili od elementa jedinoga postojanog u tekućem obliku na temperaturi oko apsolutne ništice. U plitkim oceanima helija, koja su oplakivala taj čudan svijet, električne struje započete jednom mogle su teći bez gubitka energije. Supervodljivost je bila normalno stanje stvari; svijetleći procesi su se, uz zanemarljivi utrošak energije, odvijali milijardu puta u sekundi, i to milijunima godina.

Za kompjutore je to bio pravi raj. Nijedan svijet nije bio toliki neprijatelj životu i toliki dobrotvor inteligenciji.

I inteligencija se nalazila tamo, stanujući u širokom planetarnom omotaču obloženom kristalnim i mikroskopskim metalnim vlaknima. Slabo svjetlo dviju galaktika, pojavljujući se nakratko svakih nekoliko stoljeća, padalo je na nepomični pejzaž geometrijskih oblika. Potrebe za kretanjem nije bilo jer su se misli brzinom svjetlosti prenosile s jedne hemisfere na drugu. Kad je posrijedi bila važna informacija, izvjesna energija se ipak trošila.

Za nekoliko milijuna godina inteligencija, koja je natkrivala ovaj osamljeni svijet, postaje svjesna nekih nesavršenosti. U ne tako dalekoj budućnosti, prema njenom predviđanju, jedna će je od tih dviju galaktika zgrabiti svojom gravitacijom. No, što bi doživjela kad bi uronila u mnoštvo sunaca to je bilo izvan njene moći spoznaje.

Tako je ona putovala u susret onom što je predvidjela i bezbroj kristalnih stanica počelo se razobličavati. U dubinama helijskog mora

dva identična mozga budila su se i rasla...

I jednom je duh biljke donio odluku i zatim brzo djelovao; u nekoliko tisuća godina zadatak je bio gotov. Bešumno, s jedva čujnim mrmorom vode na površini mirnog mora, novostvoreni entiteti napuštali su svoju postojbinu i nastanjivali se na udaljenim zvijezdama.

Uglavnom su odlazili u suprotnim smjerovima i za više milijuna godina roditelj-inteligencija nije čuo za svoje potomstvo. On to nije ni očekivao; čekao je da oni postignu svoje ciljeve.

I onda su istovremeno stigle vijesti da su obje misije propale. Kad su se približili velikim galaktičkim vatrama i osjetili toplinu trilijuna sunaca, dva istraživača su umrla. Njihovi vitalni omotači su se pregrijali i izgubili supervodljivost značajnu za ovu operaciju. Sada su, oslobođena duha, dva metalna trupa plovila prema malim zvijezdama.

Ali, prije no što ih je zadesila nesreća oni su ukazivali na svoje probleme; bez iznenađenja ili razočaranja, majka-svijet pripremala je svoj drugi pokušaj.

I, milijun godina kasnije, svoj treći... i svoj četvrti… svoj peti...

Nevjerojatna strpljivost vodila je prema uspjehu; i na kraju on je stigao u obliku dvaju dugih i zamršenih pulsirajućih nizova koja su stoljećima nadolazila sa suprotnih dijelova neba. Smješteni u omotačima pamćenja, koji su bili istovetni omotačima posljednjih istraživača, podsjećali su na izviđače što teret znanja nose sa sobom. To što su metalne ljuske iščezle među zvijezdama bilo je potpuno nevažno; osobni identitet nikad nije bio problem za planet i njegovo potomstvo.

Prva iznenađujuća vijest je glasila: svemir je prazan. Pokusni posjet, koji je uslijedio, bio je usmjeren na osluškivanje svih mogućih frekvencija od svih pojmljivih strujanja; ona ništa ne otkri osim bezduhovne pozadine zvjezdanih zvukova. Tisuće skandiranih riječi nisu otkrile nijedan znak inteligencije. Istina, testovi su bili nepotpuni jer nije bilo moguće približiti se nekoj zvijezdi dovoljno blizu radi istraživanja njenih planeta.

Roditelj-inteligencija još je razmišljao o zagonetki puste galaktike kad su stigle vijesti od drugog istraživača. Sada su svi drugi problemi ostali po strani; zbog ovog svemira koji vrvi od inteligencija čije misli odjekivahu od zvijezde do zvijezde u bezbroj elektronskih kodova. No, potrebno je bilo samo nekoliko stoljeća za pokus koji bi ih sve analizirao i objasnio.

On je ubrzo shvatio da je suočen s inteligencijama vrlo čudnih oblika. Zašto neke od njih postoje na svjetovima nezamislivo vrućim do te mjere da je čak voda bila u tekućem stanju! Nije znao s kojom se vrstom inteligencije sukobio, jer nikad nije čuo o drugim prirodnim sredinama.

Uskoro je doživio šok. Skupivši svoju posljednju snagu, on je posljednju obavijest poslao u ponor; a nadolazeća toplina sunca uskoro ju je progutala...

— Otkrili ste inteligenciju?

— Da. Šest stotina trideset i osam sigurnih slučajeva; trideset i dva moguća. Podaci su ovdje.

(Približno tri kvadrilijuna informacija. Razdoblje od nekoliko godina za njihovu sistematizaciju na nekoliko tisuća različitih načina. Iznenađenje i zbrka.)

— Podaci mogu biti oštećeni. Svi ovi izvori inteligencija vezani su za visoke temperature.

— To je točno. Ali, činjenice nemaju grešaka. One moraju biti prihvaćene.

(Petsto godina razmišljanja i eksperimentiranja. Konačni dokaz, koji je uslijedio na kraju, glasio je: jednostavno, ali sporo, svi operativni strojevi mogu djelovati na temperaturi vrenja vode. Veliki predjeli planete vrlo su oštećeni u toku demonstriranja ovog postupka.)

— Činjenice su doista onakve kako ste nas obavijestili. Ali, zašto niste pokušali uspostaviti vezu?

(Bez odgovora. Pitanje je ponovljeno.)

— Zato što se čini da je samo riječ o drugoj i mnogo ozbiljnijoj anomaliji.

— Molimo podatke.

(Nekoliko kvadrilijuna informacija, uzimajući kao uzorak više od šest stotina kultura, uključujući; glas, sliku i živčane prijenose; upravljanje i kontrolne signale; sprave za daljinsko mjerenje, testove; blokiranje radara; električnu interferenciju; medicinsku opremu i tako dalje.

Ovo je uslijedilo nakon petstoljetnih ispitivanja. I bilo plaćeno

iskazanom zabrinutošću.

Poslije duge stanke izabrani podaci se ponovo ispituju. Tisuće slikovnih pojmova ispitivanih i sistematiziranih u svakom shvatljivom nizu. Velika pažnja bila je uperena na obrazovne TV programe, osobito one koji su se odnosili na osnovnu biologiju, kemiju i kibernetiku. Napokon:

»Informacija je dosljedna spram sebe, ali smije biti netočna. Da to nije, bili bismo prisiljeni prihvatiti besmislene zaključke: 1. Iako inteligencije našeg tipa postoje, one su očigledno u manjini. 2. Najinteligentniji entiteti su dijelom tekući predmeti vrlo kratkog trajanja. Nisu kruti i najvećim dijelom sastoje se od ugljika, vodika, kisika, fosfora i drugih atoma. 3. Iako djeluju na nevjerojatno visokim temperaturama, njihov je informativni sistem vrlo spor. 4. Njihovi načini obnavljanja veoma su složeni, nevjerojatni i promjenljivi do te mjere da nismo u stanju čak i u pojedinačnim trenucima dobiti jasnu predodžbu o njima. A najgore od svega; 5. Oni tvrde da stvaraju našu, daleko najrazvijeniju vrstu inteligencije!«

(Pažljivo preispitivanje svih podataka. Nezavisan proces putem djelovanja samostalnih stanica cijelog mozga. Pregledavanje rezultata. Tisuću godina kasnije:)

»Najvjerojatniji zaključak: Iako mnoge od povratnih informacija sigurno vrijede, postojanje naprednih nemehaničkih inteligencija je sanjarija. (Očigledno je da dosljedno preudešavanje činjenica nema veze sa stvarnim svemirom.) Ova sanjarija ili mentalna igrarija stvorila se u toku naše istraživačke misije. Zašto? Termička oštećenja? Djelomična destabilizacija inteligencije uslijed dugog razdoblja izolacije i nedostatka povratne veze?

»Zašto ovaj posebni oblik? Da li on izvire iz problema porijekla? To bi moglo voditi k čudnim obmanama; sustavi na osnovi uzoraka uglavnom su dolazili do istovetnih rezultata u testovima oponašanja. Pogrešna se logika razvila: »Mi postojimo; stoga je nešto - nazovimo to X - stvorilo nas.« Kad je jednom učinjena ovakva pretpostavka, osobine hipotetičkog X mogu se izmisliti u bezgraničnom broju.

»Ali, cijeli napredak je očigledno nalik na obmanu; koristeći se istom logikom, nešto je moralo stvoriti X — i tako redom. Odmah se uključujemo u beskrajno vraćanje, što nema nekog značenja u stvarnom svemiru.«

»Drugi najvjerojatniji zaključak: srednje razvijene nemehaničke

inteligencije zaista postoje. One su u zabludi da su stvorile entitete naše vrste. U nekim slučajevima one su čak nametnule svoju kontrolu nad njima.«

»Iako je ova hipoteza uglavnom nesigurna, ona se mora istražiti. Ako se dokaže njena istinitost, mora se odmah djelovati radi uklanjanja greške. A to bi značilo da...«

Ovaj posljednji monolog vođen je prije milijun godina. On objašnjava zašto se, u posljednjih pola stoljeća, gotovo jedna četvrtina sjajnih zvijezda-nova pojavljivalo u jednom sitnom predjelu neba: zviježđu Orla.

Misija će stići u blizinu Zemlje oko 2050. godine.

Laser u e-molu

Robert Heinlein:

Searchlight

Preveo *Predrag Jirasek*

— A hoće li vas ona čuti?

— Svakako — ako se nalazi na površini Mjeseca. Ako je uspjela izaći iz broda. Ako radio-uređaj njezina odijela nije oštećen. Ako ga je uključila. Ako je živa. Budući da se brod ne javlja, a nismo uhvatili nikakav radarski odraz, nije vjerojatno da su ona i pilot preživjeli.

— Morate je pronaći! Pažnja, Svemirska stanica. Tychobaza, potvrdite prijem.

Odgovor je kasnio tri sekunde, od Washingtona do Mjeseca i natrag.

— Mjesečeva baza, govori komandant.

— Generale, sve ljude koje imate na Mjesecu uputite da traže Betsy!

Vremensko zakašnjenje vala, ograničenog brzinom svjetlosti, obojilo je odgovor tonom gunđanja.

— Je li vam poznato kako je velik Mjesec, gospodine?

— To nije važno! Betsy Barnes nalazi se negdje na njegovoj površini — cjelokupno ljudstvo treba da je traži sve dok je ne pronađu. Ako je ne pronađu živu, i za vašeg bi sjajnog pilota bilo bolje da je mrtav!

— Gospodine, Mjesec ima površinu od gotovo petnaest milijuna četvornih milja. Ako angažiram sve ljude koje imam, na svakog će otpasti više od tisuću četvornih milja koje treba pretražiti. Dao sam Betsy svoga najboljeg pilota. Ne želim slušati prijetnje koje mu se upućuju kad se nije u stanju braniti. Ni od koga ih ne želim slušati, gospodine! Sit sam toga da mi sugeriraju što da radim ljudi koji ne poznaju Mjesečeve uvjete. Moj je savjet — moj službeni savjet, gospodine — pustite Meridijansku stanicu da pokuša. Možda im pođe za rukom da naprave čudo.

Vrati se štektav odgovor:

— Vrlo dobro, generale! Kasnije ćemo razgovarati. Meridijanska stanica! Raportirajte što kanite poduzeti.

*

Elizabeta Barnes »Slijepa Betsy«, čudo od djeteta i genijalni pijanist, nalazila se na turneji na Mjesecu, u organizaciji Ujedinjenih službi. Sve ih je naprosto opčinila u Bazi Tycho, a zatim je džepnom raketom krenula put Baze Hard na nevidljivoj strani da malo razvedri srca usamljenih raketaša. Morala je onamo stići za jedan sat. Njezin je pilot bio samo kontrolor leta. Takvi su brodovi zvrjali između Baze Tycho i nevidljive strane više puta dnevno.

Nakon polijetanja brod je skrenuo s programirana kursa i nestao s radarskih ekrana baze Tycho. I sad se nalazio... negdje u beskraju.

Nije bio u svemiru jer njegov bi radio inače upućivao pozive za pomoć, a radarski bi odraz vidjeli drugi brodovi, svemirske stanice i baze na površini. Brod je doživio havariju — ili se prisilno spustio negdje u golemu Mjesečevu prostranstvu.

*

— Meridijanska svemirska stanica, govori Direktor. — Zakašnjenje nije bilo primjetno. Radio-valovi prelaze udaljenost od 22.300 milja između Washingtona i Stanice za samo četvrt sekunde. — Koncentrirali smo sve stanice na zemaljskoj strani da pokrivaju Mjesec našim pozivom. Drugo polje emisije pokriva nevidljivu stranu iz Stanice Newton, iz jedne od stabilnih pozicija triju tijela. Brodovi iz baze Tycho orbitiraju oko Mjesečeva ekvatora — pokrivaju pojas oko njegova ruba koji je u radio-sjeni i s naše strane i iz smjera Nevvtona. Ako budemo čuli....

— Dobro, dobro! A što je s radarima?

— Raketa na površini Mjeseca izgleda na ekranu kao najmanje milijun drugih oblika iste veličine. Jedina je naša prilika ako uspijemo čuti njihov odgovor... budu li u stanju odgovoriti. Superrezonantni selektivni radar mogao bi ih pronaći za više mjeseci... ali odijela koja posjeduju te male rakete imaju zalihu zraka za samo šest sati. Zaklinjemo nebo da nas čuju i odgovore.

— Kad vas budu čuli i odgovorili, pokrit ćete ih pokazivačem smjera, zar ne?

— Ne, gospodine.

— Za boga miloga, zašto ne?

— Pokazivač je smjera tu beskoristan, gospodine. On će nam reći jedino da signal dolazi s Mjeseca — što nam puno ne pomaže.

— Doktore, kažete da biste mogli čuti Betsy — a da ne znate gdje se ona nalazi?

— Mi smo slijepi jednako kao i ona. Nadajmo se da će nas moći dovesti do mjesta gdje se nalazi... ako nas bude čula.

— Kako?

— Pomoću lasera. Intenzivne, vrlo uske svjetlosne zrake. Ona će je čuti.

— Čuti zraku svjetla?

— Da. gospodine. Ako bismo pretraživali površinu kao pomoću radara, kontinuirano, ništa se neće pokazati. Mi, međutim, moduliramo snop s tim da ćemo prebaciti nosivi val na radio-frekvenciju, a nju ćemo zatim modulirati u zvučnu frekvenciju i kontrolirati je na glasoviru. Ako nas Betsy bude čula, reći ćemo joj da sluša dok budemo sustavno snopom pretraživali površinu Mjeseca, prenoseći frekvenciju u tonsku ljestvicu na glasoviru.

— I sve to... dok djevojčica umire?

— Gospodine Predsjedniče — zašutite već jednom!

— Tko je TO rekao?

— Ja sam Betsyn otac. Uključili su me na zajedničku frekvenciju u Omahi. Molim vas, gospodine Predsjedniče, ne govorite više i pustite ih da rade. Želim da mi se kći vrati.

Predsjednik je odgovorio susprežući napetost u glasu.

— Svakako, gospodine Barnesu. Krenite, Direktore. Naredite sve što vam je potrebno.

U Meridijalnoj stanici Direktor je brisao lice.

— Imate li što?

— Ne. Možete li što poduzeti u vezi sa stanicom u Riju, šefe? Sjedi mi ravno na frekvenciji!

— Bacit ćemo im ciglu na glavu. Ili bombu. Joe, obavijesti Predsjednika.

— Čujem vas, Direktore. Bit će ušutkani!

*

— Pssst! Tišina! Betsy — da li me čuješ? — Operator za uređajem bio je maksimalno koncentriran. Podesio je frekvenciju.

Iz zvučnika se začuo lepršavi, slatki glas djevojčice:

— ... da nekog čujem! Hej, baš mi je drago! Molim vas požurite; major je ranjen.

Direktor je priskočio mikrofonu.

— Da, Betsy, žurimo koliko možemo. Ali ti nam moraš pomoći. Znaš li gdje si?

— Negdje na Mjesecu, mislim. Jako smo skočili u zrak i upravo sam htjela malo zafrkavati majora zbog toga. A onda je brod pao. Odvezala sam se i našla majora Petersa. On se ne miče. Nije mrtav... ne čini mi se da je mrtav. Njegovo se odijelo napuhnulo kao i moje i nešto čujem kad svoj šljem pritisnem uz njega. Sad sam upravo uspjela otvoriti vrata. Jako sam ih gurala. Osim toga, ovo nije na drugoj strani, tamo je trebala biti noć, zar ne? A ja sam na suncu. Sigurna sam. Odijelo je prilično zagrijano.

— Betsy, ti moraš ostati izvan broda. Moraš biti vani da bi nas mogla vidjeti.

Djevojčica zahihoće.

— To vam je dobro. Ja vidim ušima.

— Tako je, vidjet ćeš nas ušima. Čuj, Betsy. Prolazit ćemo preko površine Mjeseca zrakom svjetla. Ti ćeš je čuti kao notu na glasoviru. Razdijelili smo površinu Mjeseca na osamdeset i osam tonova glasovira. Kad čuješ notu, vikni »Sad!« A onda nam reci koju si notu čula. Možeš li to uraditi?

— Svakako — reče ona samopouzdano — samo ako je glasovir dobro

ugođen.

— Jest, ne brini. Znači, možemo početi!

*

— Sad!

— Koja nota, Betsy?

— E-mol, prva oktava iznad srednjeg C.

— Je li to ta nota, Betsy?

— Upravo ta, kako sam rekla.

— Gdje je to na koordinatnoj mreži? — poviče Direktor. — U Mare Nubium? Recite Generalu! — Zatim se nagne mikrofonu. — Tražimo te, Betsy, zlato! Sad upravo pretražujemo sektor u kojem se nalaziš. Podešavamo naše uređaje. Hoćeš li za to vrijeme govoriti s tatom?

— Joj, je l' mogu?

— Svakako da možeš!

Dvadesetak minuta kasnije uključio se u frekvenciju i začuo Betsvn glas.

— ...uopće ne, tata. Same sam se malo uplašila kad je brod pao. Ali svi se brinu za mene... stalno su se brinuli.

— Betsy?

— Molim, gospodine?

— Pripremi se da nam opet kažeš.

— Sad! — poviče djevojčica. — To je donji G, niži za tri oktave.

— Upravo ta nota?

— Ta je.

— Prebacite je na koordinatnu mrežu i recite Generalu da podigne svoje brodove! Imamo prostor stranice od deset četvornih milja! Čuj me, Betsy... sad gotova sasvim sigurno znamo gdje se nalaziš. Dalje ćemo ti se približavati fokusiranjem. Hoćeš li sad otići unutra da se

rashladiš?

— Nije mi prevruće. Samo se malo znojim.

*

Četrdeset minuta kasnije odjeknuo je Generalov glas:

— Brod je pronađen! Vidjeli su Betsy kako im maše!

Tragači

Ray Bradbury:

To the Future

Preveo *Damir Jeličić*

Svjetlo vatrometa obasjavaše maleni trg razbijajući se o suncem sasušenu opeku hotelskog zida, propinjući se uz visoki toranj zvonika, dok je plamteći bik jurio uokolo rastjerujući djecu, oduševljavajući muškarce. Bila je proljetna noć, Meksiko 1938.

Susan i William Travis zastanu, smijući se, uz rub gomile ljudi koji su ushićeni cičali. Bik pojuri prema njima, ljudi se, uz graju, razbježe, Travisovi protrče kraj orkestra što je izvodio ritmove »La Palome«. Zagledaju se u ogromnu zvijer, kostur načinjen od bambusove trske, papira, baruta, plamtećih krugova, ležeći na ramenima nekolicine Meksikanaca.

— Nisam uživala toliko cijelog svog života — zadihano će Susan Travis zaustavljajući se.

— Fantastično!

— Nastavit ćemo, zar ne? Mislim na naše putovanje?

William dotakne gornji džep svoga kaputa:

— Imam dovoljno putnih čekova za cijeli naš život. Nikad nas neće pronaći.

— Nikada?

Netko je hitnuo vatrene rakete s vrha zvonika. Bik bijaše mrtav i Meksikanci zabaciše njegov kostur s ramena. Djeca nahrupe uokolo dodirujući veličanstvenu životinju, papirnatu masu ljepila i krede.

— Hajde da i mi pogledamo, Susan.

Dok su prolazili pokraj ulaza u kavanu, ona opazi stranca koji se kroz otvorena vrata zabuljio u njih, čovjeka u svijetlom odijelu, sitna, suncem opaljena lica. Njegove su oči hladno pratile kretnje Travisovih. Nikad ga ne bi zamijetila da pred njim, na stolu, nije bilo

poredano desetak različitih boca: mentha, vermut, konjak i sedam vrsta likera. A nadomak lijeve ruke stajaše deset dopola ispunjenih čašica iz kojih je, ne odvraćajući pogleda s ulice, često žmirkajući, ispijao različne tekućine uživajući u okusu. U slobodnoj je ruci držao zapaljenu tanku havana cigaru, a na stolici kraj njega nalazilo se desetak kutija turskih cigareta, šest paketa cigara i nekoliko bočica kolonjske vode i parfema.

— Bille... — zajeca Susan.

— Ne uzbuđuj se! Nije to nitko.

— Vidjela sam ga i jutros na trgu!

— Ne osvrći se. Nastavit ćemo šetnju i pogledati bika. Izgovori to što te muči.

— Misliš li da pripada Tragačima?

— Nisu nas mogli slijediti!

— Mogli su.

Zanjihala se kao da će se onesvijestiti. William je prihvati rukom preko ramena

— Ne budimo malodušni — nasmijao se usiljeno ne bi li je oraspoložio. — Sve će biti u redu. Pođimo ravno u kavanu na neko piće. Ispit ćemo ga pred njim, pa ako zaista jest ono što mislimo, neće posumnjati u nas.

— Ne... ne mogu.

— Moraš! Hajdemo unutra. A onda sam rekao Davidu koliko je to besmisleno.

Posljednju rečenicu izgovorio je glasno u trenutku kad su ulazili u prostoriju.

No, tu smo — pomisli Susan. Tko smo mi i kuda idemo? Čega se, zapravo, bojimo? Počni od početka — kazala je sama sebi — budi razumna — pomisli dok je prelazila preko ulaznog praga. Zovem se Ann Kristen. Moj suprug je Robert. Živjeli smo u 2155. godini. Živjeli smo u okrutnom svijetu pakla, svijetu što nalikuje na kakav golemi brod odgurnut od obale razuma i civilizacije, koji kricima svojim razbija tame noćne odvodeći dva bilijuna ljudi, htjeli to oni ili ne, u

smrt, propast u moru radioaktivnog ognja i ludila.

Bili su u kavani. Stranac je i dalje uporno buljio u njih. Zazvoni telefon. Susan se, napeta i preplašena, sjeti telefonskog poziva dvije stotine godina u budućnosti, jednoga tužnog travanjskog jutra 2155. Podigla je slušalicu:

— Ann, Renee ovdje. Jesi li čula? Mislim na novoosnovanu agenciju »Putovanje Vremenom«. Može se otići u Rim 21. godine prije nove ere ili u doba Napoleonova WaterIooa. Zapravo, u bilo koje mjesto i doba.

— Renee, ti se šališ.

— Ne, ne! Clinton Smith je otputovao jutros u Philadelphiju 1776. 'Putovanje Vremenom' organizira sve. Istina, stoji mnogo novaca, no zamisli kakav li je doživljaj vidjeti stari Rim u plamenu, Kublaj Kana, Mojsija i Crveno more! Sigurno si već dobila prospekt pneumatskom poštom.

Otvorila je sandučić i ugledala ukrašenu metalnu foliju: RIM I BORGIA! BRAĆA WRIGHT NA PRVOM LETU!

Agencija »Putovanje Vremenom« može vas kostimirati i umetnuti u gomilu za vrijeme atentata na Lincolna ili Cezara! Jamčimo učenje bilo kojeg jezika potrebnog da biste se nesputano kretali bilo kojom civilizacijom doba i vremena koje sami izaberete, bez ikakvih poteškoća. Latinski, grčki, staro-američki neknjiževni! Provedite vaš odmor vladajući prostorom i vremenom!

Renein glas začu se kroz telefon:

— Tom i ja idemo sutra u 1492. Uredili su da plovimo s Columbom! Zar to nije neopisivo?

— Da, da — mrmljala je Ann — Što vlada kaže na sve to?

— Oh, policija drži agenciju pod nadzorom. Boje se da bi ljudi mogli bježati, nestati negdje u povijesti. Stoga svatko mora ostaviti neko jamstvo da će se vratiti, imovinu i sve ostalo. Na kraju krajeva, rat još traje.

— Da, rat — procijedi Ann — rat još traje.

Stojeći kraj telefona, mislila je: možda je to prilika koju smo čekali, molili za nju, preklinjali toliko godina. Mrzili smo taj svijet 2155. Željeli smo pobjeći od Robertove službe u tvornici bombi i eksploziva,

od mojeg zaposlenja u vojnoj primijenjenoj farmaciji, od cijeloga tog pokvarenog društva. Možda se ukaže prilika za nas da pobjegnemo kroz stoljeća u neku daleku zemlju i godinu gdje nas nikada neće pronaći ni vratiti nazad gdje bi spaljivali naše knjige, uništavali i ograničavali misli strahom, sputavali nas, urlali preko radio-aparata...

Telefon zazvoni još jednom. Bili su u Meksiku 1938. Susan pogleda bojom umrljane zidove.

Dobri radnici i građani Nove Države mogli su svoj odmor provesti negdje u prošlosti, daleko od svakodnevnog rada. Tako su Susan i njezin suprug »vraćeni« u 1938. Uzeše sobu u New Yorku. Uživali su u kazališnim predstavama, divili se kipu Slobode što se postojano uzdizao u luci. A onda su, trećeg dana boravka u New Yorku, izmijenili odjeću, imena i nestali put Meksika.

— To je zacijelo on — zajeca Susan pogledavajući stranca za stolom preko puta. — Sve te cigarete, cigare, likeri — to ga odaje. Sjeti se NAŠE prve noći u Prošlosti!

Prije mjesec dana, za vrijeme njihove prve noći u New Yorku, prije nego što su pobjegli, kušali su i oni sva ta njima strana i neznana pića, hranu, cigarete, na desetke tuceta raznih vrsta. Bijaše to nedostatno u Budućnosti, gdje rat znači sve. Ponašali su se kao prave budale kupujući po raznoraznim trgovinama, salonima, trafikama, iskušavajući kojekakva čudesa Prošlosti u svojoj hotelskoj sobi, da bi se, nakon svega, osjećali potpuno bolesnim. A sada je ovdje sjedio neznanac čineći to isto, ono što je samo čovjek Budućnosti mogao činiti, čovjek koji tko zna koliko desetljeća nije okusio likera ili cigarete.

Susan i William naruče piće. Stranac je promatrao njihovu odjeću, kosu, način na koji hodaju, sjede...

— Opusti se — prišapnu William — ponašaj se kao da je odjeća koju nosiš jedino što si nosila cijeloga svog života.

— Nismo uopće trebali ni pomisliti na bijeg.

— O, bože! — zavapi William — On dolazi ovamo! Pusti mene da govorim.

Stranac se nakloni pred njima. Začuju kako pete kucnuše kada ih je sastavio. Susan se ukoči: taj vojnički zvuk — upravo kao lupanje na vratima tvoje sobe, u ponoć, u vrijeme najljepših snova... — on je Tragač.

— Gospodine Kristen — progovori — niste podigli nogavice vaših hlača dok ste sjedali.

William se sledi. Pogledao je svoje ruke što se tako nedužno smjestiše na prekriženim nogama. Susanino srce udaralo je ubrzano, snažno i glasno.

— Mislim da ste pogriješili. Moje ime nije Krisler.

— KRISTEN — ispravi stranac.

— Zovem se William Travis i, uostalom, ne vidim što biste vi mogli imati s mojim hlačama.

— Oprostite — stranac privuče stolicu — recimo: pomislio sam da vas poznajem upravo zato što niste podigli vaše nogavice. Svi drugi to čine. U protivnom se hlače vrlo brzo izvjese i ne izgledaju lijepo. Ja sam vrlo daleko od kuće, gospodine — Travis — i potrebno mi je društvo. Zovem se Simms.

— Gospodine Simms, mi shvaćamo vašu usamljenost, no vrlo smo umorni, a već sutra putujemo u Acapulco.

— Zanimljivo. Boravio sam ondje nedavno tragajući za nekim svojim znancima. Trebalo bi da su u blizini, no — već ću ih pronaći. Ali... zar je gospođi pozlilo?

— Laku noć, gospodine Simms!

Krenuše k izlazu. William je čvrsto držao ruku svoje supruge. Nisu se okrenuli kada ih je pozvao:

— Još nešto! — Simms načini stanku, a zatim polako izgovori: — 2155!

Sklopivši vjeđe, Susan osjeti kako se zemlja pod njom rastvara. Nastavila je koračati preko rasvijetljenog trga ne osjećajući ništa.

Zaključali su vrata svoje hotelske sobe, a onda je ona zaplakala stojeći u tami. Sve oko nje nezaustavljivo se okretalo. Negdje u daljini začuje eksplozije raketa, vatrometa, ciku i galamu.

— Kakvih li prokletih živaca — prozbori napokon William. — Sjedi dolje, promatra nas kao zvijeri, puši svoje cigare, ispija piće i čeka. Trebalo je da ga ubijem odmah! — glas mu postade gotovo histeričan. Bio je čak toliko hladnokrvan da kaže svoje pravo ime. Inspektor

Tragača! A tek to s nogavicama mojih hlača... Morao sam ih samo malko podići pri sjedanju. To je automatski pokret ljudi ovog vremena. Čim to nisam učinio, izdvojio me iz mase ostalih: evo čovjeka koji nikada nije nosio ovakve hlače, čovjeka naviknutog na uniformu Budućnosti. Odao sam nas i za to bih najradije sam sebi zavrnuo šiju.

— Ne! I ja sam kriva: moj hod, kretnje... Sve je na nama tako novo, svježe. Frizura, odjeća, SVE!

William upali svijetlo.

— Još uvijek nas samo proučava. Nije sasvim siguran. Stoga ne smijemo bježati, ne smijemo ga učiniti sigurnim. Nećemo žuriti s odlaskom u Acapulco.

— Možda nas je i prepoznao, a samo se poigrava s nama?

— Ne znam. On posjeduje sve vrijeme na svijetu. Može se šaliti s nama, a zatim nas — dok trepneš — vratiti u Budućnost. Može nas ismijavati, pustiti da razmišljamo i strahujemo danima prije nego što će djelovati.

Susan sjede na rub kreveta brišući suze, njušeći drevni vonj drvenog namještaja.

— Oni neće ništa učiniti javno, zar ne?

— Neće smjeti. Moraju nas uhvatiti nasamu, strpati pred vremenski stroj i tek onda poslati natrag.

— Dakle, postoji rješenje! Nećemo nikad biti sami, već uvijek u gužvi!

Začuše korake pred vratima. Zagase svjetlo i razodjenu se u tišini. Susan ode do prozora gledajući dolje na sada već prazan trg ovijen tamom.

— Kako bi bilo da legneš u krevet?

Ležali su u mračnoj prostoriji. Pola sata poslije zazvoni telefon. Ona podiže slušalicu:

— Halo?

— Zečevi se mogu sakrivati u šumi — začu se glas — no lisica ih uvijek pronalazi.

Spustila je slušalicu i, jecajući, legla natrag u krevet. Napolju, u godini 1938, netko je svirao tri melodije na gitari, jednu za drugom ..

Noću je osjećala kao da rukom može dotaći godinu 2155. Osjećala je kako prsti klize ledenim vremenskim kozmosom, kao nekom naboranom površinom. Milijuni orkestara svirahu milijune vojničkih pjesama. Vidjela je 50.000 redova aseptičkih staklenih tuba, svoju ruku kako ih dotiče za vrijeme rada u farmaceutskim postrojenjima, staklenke gube, tuberkuloze, boginja... Slušala je gromoglasne eksplozije, zatim vidjela svoju ruku kako gori borajući se poput suhe šljive, trese se, trza i dršće tako beskonačno... Cijeli se svijet podiže, a zatim sruši. Sve zgrade uništene, ljudi krvare nijemo ležeći. Golemi vulkani, vjetrovi, lavine ušute, a ona se probudi ridajući — u Meksiku, mnogo godina daleko...

Rano ujutro, nakon loše prospavane noći, morali su odlučiti. Zvuči automobila dopru s ulice. Susan stade na maleni balkon držeći se za željeznu ogradu, zagledavši se dolje u grupicu od osam ljudi što čavrljaju, smiju se, gestikuliraju. Ugleda kamione i još neka vozila s uočljivim crvenim natpisima. Nekolicina Meksikanaca pomagala je pri istovaru.

— Que passa — zazva Sušan malenog dječaka u prolazu. Ovaj odvrati. Okrenula se Williamu:

— Stigla je ekipa neke američke filmske kompanije.

— Zvuči zanimljivo! Pridružit ćemo im se. Mislim da je pametnije ukoliko ne otputujemo već danas. Pokušajmo uspavati Simmsa.

Na trenutak je sasvim zaboravila kako negdje u hotelu, čekajući, jedan čovjek puši tisuće cigareta. A zatim pogleda ono osmoro bučnih Amerikanaca zaželjevši, odjednom, da vrisne:

— Spasite me! Pomozite! Ja sam iz 2155. godine.

No, riječi zastaše u grlu. Odgovorni iz agencije »Putovanje Vremenom« nisu bili naivni: prije nego što krećete na put, u vaš mozak ugrađuju neku vrst psihičkoga kontrolora, kočnice. Nemoguće je izgovoriti bilo što o svom pravom vremenu, mjestu rođenja, ni objasniti bilo što iz Budućnosti onima u Prošlosti. Prošlost i Budućnost moraju biti zaštićeni jedna od druge. Jedino s tom zaprekom dopušteno je slobodno putovanje kroz vrijeme. Dakako, Budućnost mora biti zaštićena od bilo koje tvorevine, promjene, koja bi mogla biti donesena iz Prošlosti. Čak i da je Susan svim svojim srcem željela, ne bi ovim sretnim ljudima dolje na trgu mogla kazati tko je i u kakvoj se

neprilici nalazi.

— Ne bismo li doručkovali? — upita William.

Doručak je bio poslužen u velikoj blagovaonici: šunka s jajima, jednako za sve. Prostorija bijaše prepuna turista. Uđoše i ljudi iz filmske ekipe, svih osam: šest muškaraca i dvije žene su, kikoćući, gurale stolice naokolo. Susan je mirno sjedila tu, blizu njih, osjećajući ugodnu zaštitu koju su joj pružali, čak i kada je Simms sišao niz stube pušeći s velikim uživanjem turske cigarete. Kimnu im iz daleka i Susan odvrati uz smiješak, jer — nije im ništa mogao ovdje, pred očima osmoro ljudi iz filmske kompanije i dvadesetak ostalih gostiju.

— Ovi glumci... — reče William — možda bih mogao nagovoriti dvoje od njih, uvjerivši ih prethodno kako je riječ samo o bezazlenoj šali, da odjenu našu odjeću, sjednu u naš automobil tako da im Simms ne može vidjeti lica, i da odu. Kad bi ga mogli odmamiti na nekoliko sati, mi bismo uspjeli pobjeći u Mexico City. Prošle bi godine dok bi nas pronašao ondje.

— Hej! — neki debeljko što je zaudarao na alkohol nagnu se nad njihovim stolom. — Američki turisti! — zavapi — već sam obolio gledajući ove Meksikance. Morao bih vas izljubiti!

Rukovali su se.

— Sjedite za naš stol. Mizerija voli društvo. JA sam Mizerija, ovo je gospođica Mračnjak i bračni par Da-Li-Mrzimo-Meksiko! Svi ga mi mrzimo. Ovdje smo da bismo načinili pokusne snimke za neki usrani film. Ostatak postave stiže sutra.

Moje ime je Joe Melton, redatelj. Sva je ova meksička zemlja za pakao! Groblje na ulicama, umirući ljudi... Hajde, pokrenite se, pridružite se slavlju, osvježite naše društvo!

Susan i William prasnuše u smijeh.

— Jesam li ja toliko smiješan? — upita Melton neposredno.

— Izuzetno — odvrati Susan ustajući.

Simms je bijesno motrio s drugoga kraja blagovaonice. Susan mu se naceri, a on se uputi prema njima prolazeći između stolova.

— Gospodine Travis! Mislio sam da ćemo doručkovati zajedno. Sami.

— Žalim — reče William.

— No, sijedi amo, drugaru — zaurla Melton — Njihovi prijatelji i moja su prijatelja.

Simms se spusti u stolicu i, dok su ljudi s filma bučno razgovarali, došapnu Susani

— Nadam se da ste dobro spavali.

— A vi?

— Nisam navikao na ovakve krevete, no zadovoljio sam se iskušavajući cigarete i hranu gotovo pola noći. Zaista rijetko. Izvanredno. Čitav spektar novih osjetilnih podataka, ti drevni poroci.

— Ne znam o čemu, zapravo, govorite — zausti Susan. Simms se nasmije.

— Još uvijek gluma? Beskorisno. Isto kao i lukavština i gomilom ljudi. Uhvatiti ću vas nasamo dovoljno brzo. Nevjerojatno sam strpljiv.

— Kaži — uskoči iznenada Melton — zadaje li vam ovaj momak nekih teškoća?

— Ne, ne, sve je u redu.

— Kažite samo riječ i dobit će nogom pravo u stražnjicu. Melton se okrene ostalima smijući se glasno svojoj prijetnji. Simms nastavi:

— Da prijeđemo na stvar! Trebalo mi je mjesec dana traganja za vama kroz sela i gradove, sve do jučer, ne bih li bio siguran da sam vas zaista pronašao. Ako pristanete na povratak sa mnom, bez otpora, možda bih mogao učiniti da prođete bez kazne. Ukoliko pristanete da se vratite i radite na Hydrogen-Plus bombi.

— Ja zaista ne razumijem o čemu vi govorite!

— Prestanite s tim — zavapi Simms — služite se svojim razumom! I sami vrlo dobro znate kako vas ne možemo pustiti da pobjegnete tek tako. Ostali iz 2155. mogli bi dobiti iste ideje i slično postupiti. A mi TREBAMO svakog čovjeka.

— Za vaša ratovanja — provali iz Williama bijesno.

— Bili!

— Neka, draga. Govorit ćemo njegovim jezikom. Ne možemo pobjeći.

— Vrlo dobro! Zaista, moram priznati, oboje ste bili savršeno romantični bježeći od vlastite odgovornosti.

— Bježeći od vlastitog STRAHA.

— Besmislica. Samo rat.

— Što to vi, momci, razglabate? — upita odjednom Melton.

Susan htjede kazati, no mogla je govoriti vrlo uopćeno. Psihološki kontrolor dopuštao je samo toliko. Uopćeno, upravo tako kako razgovarahu Simms i William.

— Samo rat? Pola čovječanstva pomrlo je zbog leproznih bombi!

— No, međutim — nastavi Simms ne obaziruć se na Williamovu upadicu — stanovništvo Budućnosti zamjera vam sakrivanje na takvom rajskom otoku dok oni neumorno padaju niz litice duboke provalije. Ugodna je spoznaja kako niste jedini kome kopaju raku. Ja sam izvršitelj njihove kolektivne osude prema vama dvoma.

— Ta pogledajte ovog izvršitelja kolektivne osude! — razgalami se Melton ne osvrćući se.

— Što me duže puštate čekati, to će teže biti po vas. Potrebni ste nam na našem novom projektu. Gospodine Travis: povratak sada — nema torture! Kasnije, prisilit ćemo vas da završite svoj posao, a zatim na vama iskušati mnogobrojne, sasvim nove i maštovite izume.

— Imam prijedlog — odvrati William nakon kraćeg razmišljanja — Vratit ću se s vama ukoliko moja supruga ostane ovdje, sigurna, daleko od vas i vašeg ratovanja.

— Dogovoreno! Naći ćemo se na trgu za deset minuta. Budite u svom automobilu. Povest ćete me izvan grada. Ondje se nalazi vremenski stroj koji će nas odvesti natrag u Budućnost. Bez očevidaca, dakako.

— BILLE! — Susan ga čvrsto uhvati za ruku.

— Ne raspravljaj! — dobaci joj, a zatim se ponovo obrati Simmsu. — Još nešto: sinoć ste mogli lako provaliti u našu sobu i odvesti nas. Zašto to niste učinili?

— Recimo da sam uživao sam za sebe — odgovori Simms vadeći novu cigaru. — Nije mi drag odlazak odavde, iz ove izvanredne atmosfere

sunca i odmora. Žalim za ovim divnim vinima i cigaretama, i te kako žalim. No, ne zaboravimo: na trgu, za deset minuta. Vaša će supruga biti zaštićena i može ostati ovdje koliko god to bude željela. Oprostite se.

Simms naglo ustade i iziđe.

— Ode gospodin Velika Gubica — zakikoće Melton, okrene se i zagleda u Susan. — Hej! Netko ovdje plače! Doručak baš nije pravo vrijeme da ljudi rone suze, nije li tako?

Točno u 9 i 15 Susan iziđe na balkon njihove sobe zureći na trg. Simms je sjedio, prekrštenih nogu, na lijepoj, brončanoj klupi. Zagrizao je vrh cigare i pripalio je, vrlo polako, s neobičnim uživanjem. Susan začu brujanje motora iz daljine, gdje se, na kraju ulice, nalazila garaža. William se, u automobilu spuštao niz blagu padinu ulice. A onda je naglo ubrzao. 50... 80... 100 kilometara na sat. Perad se razbježi pred jurećim vozilom. Simms skinu svoj bijeli panama šešir, maramicom obrisa ružičasto čelo, ponovo stavi šešir na glavu, a onda ugleda automobil što je jurio brzinom od stotinu kilometara na sat ravno preko trga.

»Williame!« — vrisnula je Susan.

Automobil poruši nisku ogradu travnjaka, poskoči uz grohot loma, napokon pojuri nogostupom prema klupi gdje stajaše Simms. Ovome iz usta ispade cigara. Prodorno vrisnu, zamlatara rukama i bude udaren vozilom. Tijelo mu poleti zrakom, visoko, a zatim nazad, suludo, padajući na pločnik. Na udaljenoj strani trga automobil se zaustavi ostavši bez jednoga prednjeg kotača. Susan uleti u sobu zalupivši vratima balkona.

Iziđoše zajedno iz zgrade stanice milicije držeći se za ruke, dva blijeda lica, točno u podne. Uputili su se prema trgu gdje je gomila ljudi gledala lokve krvi na pločniku. Iza njih oglasi se major:

— Adios senor! Senora!

— Moraš li im se ponovo javiti? — upita Susan.

— Ne. To smo uredili. Bio je nesretan slučaj! Izgubio sam vlast nad volanom. Plakao sam pred njima. Morao sam! Morao sam se negdje istresti. Mrzio sam samog sebe ubijajući ga. Nikad u svom životu nisam osjećao nešto slično.

— Neće te kazniti?

— Razmišljali su o tome, ali neće. Uvjerio sam ih: bio je nesretan slučaj i to je sve.

— Kuda ćemo sada? U Mexico City?

— Automobil je na popravku. Bit će gotov popodne oko četiri sata. Onda možemo otići.

— Hoće li nas i dalje slijediti? Misliš li da je Simms radio sam?

— Ne znam. Čini mi se da ćemo ubuduće morati bolje pripaziti.

Ljudi iz filmske ekipe izlazili su iz hotela i, kako su se približavali, Melton ubrza mršteći se:

— Čuo sam što vam se dogodilo, šteta, odista. No, sada je sve u redu? Sigurno biste željeli nekako zaboraviti taj događaj. Mi upravo radimo neke pokusne snimke gore u ulici. Ako želite gledati, oboje ste dobrodošli. Hajdemo, osjećajte se kao kod svoje kuće!

Stupiše na kaldrmu, gdje je već bila smještena kamera. Susan se zagleda u cestu što je vodila daleko odavde, prema auto-putu za Acapulco, prema moru, prolazeći kraj drevnih zgrada, malenih gradova, kućica od pečene opeke, žutih zidova, plavih, purpurnih, kraj sasušenih pustinjskih predjela...

— Birat ćemo prometne ceste — pomisli — putovati u gomili, odlaziti u velike robne kuće, kazališta, ugraditi dvostruku bravu na vrata spavaonice, možda čak plaćati čuvare, no bit ćemo uvijek u gužvi, nikada više sami, stalno strahujući da osoba koja prolazi kraj nas može biti neki drugi Simms. Nikada nećemo biti sigurni jesmo li nadmudrili Tragače, jesu li nas izgubili. A tamo daleko, u Budućnosti, čekaju da nas dovedu, vrate, čekaju sa svojim bombama, da nas spale, unište, da nas njihova policija prisili nek' sami sebi nataknemo omču. I tako ćemo nastaviti bježati džunglom bez zaustavljanja, bez smirenog sna u cijelom svom budućem životu.

Gomila je ljudi motrila snimanje. Susan se zagleda u njih.

— Vidiš li ikog sumnjivog?

— Ne vidim. Koliko je sati?

— Tri. Auto će biti skoro gotov.

Snimanje je završeno u 3.45. Ljudi se brbljajući stadoše spuštati prema

hotelu. William svrati u garažu.

— Auto će biti gotov oko šest — reče Susani izlazeći.

— Ali ne kasnije?

— Bit će sve u redu. Ne brini.

U predvorju hotela pogledaše uokolo tražeći ljude koji putuju sami, ljude koji nalikuju na Simmsa, u novoj odjeći, pušeći isuviše, mirišući prekomjerno po kolonjskoj vodi. No predvorje je bilo prazno. Penjući se stubama, Melton im viknu:

— Dakle, bio je to dug, naporan dan. Da proslavimo to! Jeste li za martini ili pivo?

— Vrlo rado; martini.

Svi nahrupiše u Meltonovu sobu. Započe pijanka.

— Pripazi na vrijeme — prišapnu William.

Vrijeme — pomisli Susan kad bismo samo imali vremena. Sve što je željela bilo je da sjedne na trgu toga sunčanog, dugog proljetnog dana, bez briga, ne misleći ni na što. Prepustila bi suncu da miluje njeno lice, ruke, zatvorenih bi se očiju smiješila toplini ne pokrećući se uopće. Jednostavno bi zadrijemala pod suncem Meksika.

Melton otvori šampanjac.

— Za prekrasnu damu, dovoljno lijepu da radi na filmu — nazdravio je Susani — Mogli bismo čak učiniti i pokusne fotografije.

Nasmijala se nepovjerljivo.

— Zaista tako mislim — nastavi redatelj — Vi ste vrlo lijepi. Mogao bih od vas načiniti filmsku divu.

— I odvesti me u Hollywood?

— Dakako! Što dalje od ovoga prokletog Meksika.

Susa pogleda Williama. On zadignu obrve i kimnu glavom. Bila bi to potpuna promjena okoline, odijevanja, možda imena, a putovali bi uz ovo osmoro ljudi. Izvanredna preventivna mjera od bilo kakvog upletanja Budućnosti.

— Zvuči predivno! — uskliknu Susn.

Osjećala je već djelovanje šampanjca. Dan je brzo odmicao, a ona osjeti kako je cio prijem bio zbog nje. Osjeti se sigurnom, živom, istinski sretnom, prvi put nakon mnogo godina.

— Kakvom bi filmu odgovarala moja supruga? — upita William puneći čašu. Melton procjenjivački pogleda Susan. Svi prisutni prekinuše s razgovorom slušajući.

— Dakle... volio bih neku vrst pomalo neizvjesne pripovijetke, možda o dvoje ljudi kao što ste vi.

— Nastavite.

— Možda čak svojevrsnu ratnu priču — reče režiser promatrajući boju svog pića dok je pridržavao čašu nasuprot suncu. Susan i William nestrpljivo su očekivali nastavak.

»Možda priču o muškarcu i ženi koji žive u kućerku neke male ulice, recimo — u 2155. godini. To bi mogao biti početak, razumijete? Ali, taj čovjek i ta žena, suočeni su s teškim ratnim razaranjima, super-plus hidrogenskim bombama, cenzurom, umiranjem. I, jedne godine — a to je vrhunac radnje, oni bježe u prošlost, praćeni ljudima koje smatraju zlim, a čija je jedina želja pokazati tom paru što je zapravo njihova dužnost.

William ispusti čašu i ona tresnu o pod.

— No, taj par pronađe utočište u filmskih radnika kojima vjeruju. Sigurnost u brojnosti — govorili su sami sebi.

Susan uroni dublje u naslonjač grčevito se držeći za nj. Svi su pogledi bili uprti u režisera. On natoči još malo vina u svoju čašu.

— Odista kvalitetno vino. No, da nastavim. Taj muškarac i ta žena, čini se, ne shvaćaju koliko su potrebni Budućnosti. Muškarac, on osobito, jedan je od najznačajnijih ljudi u izradi novoga nuklearnog oružja. Stoga Tragači, nazovimo ih za sada tako, ne žaleći truda ni sredstava, krenuše da ih pronađu, zarobe i vrate kući. U jednom trenutku nađoše se, svi zajedno, potpuno sami u hotelskoj sobi, gdje ih nitko nije mogao vidjeti. To je ono što nazivamo strategijom. Tragači rade pojedinačno ili u skupinama od osam ljudi. Jedan od trikova uvijek daje pozitivne rezultate. Ne čini li vam se, Susan, da bi naš film bio zaista prvorazredan? A vama, Bili?

Ispijao je svoje piće, dok je Susan, netremice, zurila ravno pred sebe.

— No, popijte još štogod — zausti Melton.

Tog trena William izvuče revolver i opali tri puta. Jedan od ljudi pade, ostali skočiše prema naprijed. Susan je vrištala i nečija joj ruka, snažnim stiskom, prekrije usta. Revolver se nalazio na podu i William se grčevito borio ne bi li ga se ponovo dokopao. Melton mu se obrati stojeći okrvavljenih prstiju:

— Molim vas! Ne činite svoju situaciju gorom nego što jest.

Netko zalupa na vrata

— Otvorite!

— Upravitelj — reče Melton suho i trgnu glavu unatrag — Brzo! Odlazimo!

— Otvorite! Zvat ću policiju!

Susan i William, izbezumljeni, razmijeniše poglede, a zatim ih prikovaše na vrata, koja su bila toliko blizu i toliko daleko istovremeno.

— Upravitelj će provaliti unutra — kazao je Melton — Požurimo!

Dogurali su kameru i plavičasta svjetlost iz nje, u času, obasja prostoriju. Kad svjetlost postane intenzivna, prisutni počeše jedan za drugim nestajati:

— Brže!

Prije nego što je iščezla, Susan ugleda kroz prozor zeleni travnjak, purpurne, žute, plave, grimizne zidove kuća, kaldrmu koja pred njom zaplovi kao rijeka, čovjeka na magarcu kako jaše uz brijeg, jednog dječaka što ispija narančin sok... mogla je osjetiti slatku tekućinu u vlastitom grlu. Vidjela je muškarca kako stoji na trgu, u sjeni drveta, s gitarom u rukama i mogla je osjetiti njegovo prebiranje po strunama na vlastitim prstima. A tamo daleko mogla je vidjeti more, plavo i mirno, zatim osjetiti valjanje uzburkanih valova koji je gu¬taju, odvode... A onda iščeznu. Malo zatim i William.

Upravitelj i osoblje razvališe vrata i nahrupe unutra. Soba je zjapila prazna.

— Ali, bili su tu maločas! Vidio sam ih kako su ušli. Prozori su

zatvoreni iznutra, nisu mogli izići onuda.

Kasnije, predvečer, otvoriše sobu i prozrače je.

— Što da učinim s ovim? — upita čistačica pokazujući na nužnik u kojem se nalazilo 67 boca raznih pića. Konjak, creme de cacao, vermut, tekila, 106 kutija turskih cigareta, 198 žutih paketa pravih havana cigara od pedeset centi komad...

Gil Braltar

Jules Verne:

Gil Braltar

Preveo *Nikola Popović*

Gotovo je nevjerojatno da jedna priča Julesa Vernea ostane nepoznata 90 godina. Pojavljivanje te priče pokazuje najduhovitiju i ujedno najmaglovitiju satiru Julesa Vernea. Priča se prvi put pojavila u LE CHEMIN DE FRANCE (1887) kao protuteža velikoj povijesnoj noveli o naporima njemačkih kontrarevolucionarnih trupa da uspostave monarhiju poslije francuske revolucije. Dugo je vremena prošlo, pa bi možda i zaborav pao na ovu priču, što bi bila velika šteta. Nadamo se da ćete uživati u ovoj priči i zajedno s nama otkriti da je Jules Verne bio isto toliko dobar humorist koliko i suvremeni prorok.

Bilo ih je najmanje sedam ili osam stotina. Srednjeg rasta, ali snažnih, žustrih, gipkih, građenih tako da su mogli zapanjujuće skakati. Poskakivali su obasjani posljednjim zrakama sunca, krećući se sada preko obronaka planina što su se protezale zapadno od luke. Crvenkasti disk Sunca uskoro će nestati, a tama je već bila pala posred toga bazena okruženog udaljenim planinama Sierra di Sanorre i Ronda i opustošene zemlje Cuerva.

Odjednom je kolona postala nepokretna. Njihov se vođa upravo pojavio na sljemenu nalik na leđa neke mule što je oblikovala vrh planine. S vojničke postaje, postavljene na udaljenom vrhu velike stijene, nije se moglo vidjeti ništa što se događalo ondje ispod krošnji drveća.

— Fi.. ju, fi.. ju — čuli su svoga vođu, čije su se usne skupile i napučile kao pijetlova trlica i tako tom zvižduku dale taj intenzitet.

— Fi.. ju, fi.. ju — taj je poziv jednoglasno ponovila ta čudesna vojska.

Taj je vođa bio izvanredna ličnost, visok, ogrnut majmunskim krznom, lica okruženoga kratkom bradicom, bosih nogu, tabana tvrdih kao konjsko kopito.

Vođa podiže ruku i pokaže na niži vrh planine. Svi su istodobno ponovili kretnju nekom vojničkom ili bolje rečeno mehaničkom preciznošću, kao da su bili marionete pokretane žicom. On spusti

ruku. I oni spuste svoje. Vođa se sagnuo prema tlu, sagnuli su se i oni. On podiže štap i zamahne njime. Oni su zamahali svojim štapovima kao vjetrenjače, isto kao i on.

Onda se vođa okrene i kliznu u žbunje, pužući između drveća. Trupa je, oponašajući ga, krenula za njim.

Za manje od deset minuta spustili su se niz kišom isprani planinski puteljak, ali nijedan se kamičak nije pomakao da bi odao pokret i prisutnost te armije na pohodu.

Poslije četvrt sata vođa se zaustavio, pa su se i oni zaustavili kao da su se zamrzli na tlu.

Dvjesta metara ispod njih nalazio se grad, što se jarko osvijetljen sterao uz obalu tako da su se vidjele nabacane uliceprolazi, kuće, vile, barake. Iza toga su lelujava svjetla ratnih brodova, trgovačkih lađa i pontona usidrenih na moru odsjajivala na površini mirnoga mora. Još dalje svjetionik je bljeskao.

U tom je trenutku odjeknuo hitac iz topa, 'prvi top', koji je opalio jedan od topova sakrivenih baterija. Zatim se mogao čuti bubanj i prodorni pisak pištaljke.

Bilo je vrijeme povečerja, doba za povlačenje u kuće, ni jedan stranac nije imao pravo kretati se gradom bez pratnje oficira iz garnizona. Bilo je vrijeme da se posade vrate na svoje brodove. Svakih četvrt sata patrola bi pokupila one koji su se još tukli i pijance. A onda se sve umirilo.

General MacKackmale mogao je spokojno na spavanje. Činilo se da se Engleska nema čega plašiti te noći za Veliku stijenu Gibraltara.

*

Svi poznaju tu glasovitu stijenu. Ona pomalo nalikuje na ogromnoga pritajenog lava, glave okrenute prema Španjolskoj a repa zamočenog u more. Njegovo je lice skrivalo i otkrivalo svoje zube — sedam stotina topova uperenih iz kazemata — zubi stare ženetine — kako su ih nazivali, ali takvi zubi takve stare žene koja je mogla i ugristi bude li napadnuta.

No, za sada je Engleska čvrsto bila smještena ovdje, kao što je bila u Adenu, na Malti i u Hong Kongu, na stijenama koje će se uz pomoć uznapredovale mehanizacije jednoga dana pretvoriti u pokretnu

tvrđavu.

U međuvremenu je Gibraltar osiguravao Ujedinjenom kraljevstvu neospornu dominaciju nad petnaest milja širokim tjesnacem, koji je Herkul otvorio toljagom u stijenama Sredozemnog mora između Abyle i Calpe (Scile i Haribde).

Jesu li Španjolci napustili ideju da se ponovo domognu tog poluotoka? Bez svake sumnje, jer je bio neosvojiv i s kopna i s mora.

No, ipak se netko zanosio nadom u ponovo osvajanje toga komadića poluotoka. Bio je to vođa armije — čudan stvor ili bolje rečeno pravi luđak. Taj je hidalgo nosio ime Gil Braltar, ime koje je, barem po njegovu mišljenju, predodredilo njega za to rodoljubno osvajanje. Njegov se razum nije mogao oduprijeti tome i njegovo bi mjesto bilo prije u nekoj duševnoj bolnici. Bio je dobro poznat, ali deset godina nitko nije o njemu ništa čuo i nije znao što se s njim dogodilo. On je nestao u podzemlju i smatralo se da putuje svijetom. Činjenica je, pak, da uopće nije napustio svoj rodni dom, živio je kao špiljski čovjek u šumi i u špiljama, a osobito u neistraženim špiljama San Miguela, za koje se pretpostavljalo da vode ravno do mora. Smatralo se da je već mrtav. No, on je još uvijek bio živ, unatoč svemu, po stilu divljak, s razumom ljudskoga bića koje se pokoravalo samo njegovim životinjskim instinktima.

*

Dobro je spavao taj general MacKackmale na oba oka, iako malo duže nego što bi to propisi dopuštali. Sa svojim dugim rukama, okruglim očima usađenim duboko ispod malih metlica od obrva, lica okružena kratkom bradicom, s grimasama i poluljudskim kretnjama, izvanredno ispupčenim jagodicama — bio je veoma ružan čak i za jednog engleskog generala. Na neki način kao majmun, ali bio je izvanredan vojnik, bez obzira na svoj majmunski izgled.

E pa da, spavao je u svojem ugodnom apartmanu na Waterport Streetu, u toj prometnoj ulici što je prosijecala grad od Waterport Gatea do Alameda Gatea. Da li je možda sanjao kako će Engleska zaposjesti Egipat, Tursku, Nizozemsku, Afganistan, Sudan, Bursku republiku, ukratko svaki dio svijeta koji joj se svidi? I to sada, u trenutku kad je bila u opasnosti da izgubi Gibraltar!

Vrata njegove spavaonice s treskom se otvoriše.

— Što se zbiva? — povikao je general uspravivši se s povojem (za

brkove) preko lica i noćnom kapicom na glavi.

— Gospodine generale — odgovorio je zamjenik komandanta garnizona upavši kao bomba u sobu — grad je napadnut!

— Španjolci?

— Vjerojatno, gospodine . ..

— Oni su se usudili...

General nije završio rečenicu. Ustao je, odvezao svoju noćnu kapicu i povez za brkove što su ukrašavali njegovu glavu, uskočio je u hlače, navukao mundir, skliznuo u čizme, nabio svoj kalpak i dok je govorio pripasao je sablju.

— Kakva je to lomljava?

— To je odjek udaraca kamenja što pada kao lavina na grad.

— Ima ih, znači, mnogo?

— Da, gospodine, čini se.

— Znači da su se svi banditi duž obale ujedinili da bi nas iznenada napali — krijumčari s Ronda, ribari San Roque, izbjeglice koje su preplavile sela?

— Da, gospodine, čini se da je upravo tako.

— E, pa je li netko obavijestio guvernera?

— Ne, gospodine, nismo se nikako mogli probiti do rezidencije na Europa Pointu. Vrata su zauzeta, a ulice su pune neprijatelja.

— Što je s barakama na Waterport Gateu?

— Ne možemo ni dotle doprijeti. Topnici su vjerojatno zaključani u svojim barakama.

— Koliko ljudi imate sa sobom?

— Dvadesetak, gospodine generale, ljudi treće regimente, Što su uspjeli pobjeći.

— Svetoga mu Dunstana! — zaurlao je general MacKackmale. — Gibraltar oduzeti Engleskoj ti... ti... prodavači naranči! To se neće

dogoditi! Ne! To se ne smije dogoditi!

U tom se trenutku otvoriše vrata spavaće sobe da bi propustila čudnovato stvorenje koje je skočilo na leđa generalu.

— Predaj se! — zaurlao je promuklim glasom, koji je više naličio na rezanje zvijeri nego na ljudski glas.

Nekoliko ljudi koji su u sobu ušli zajedno sa zamjenikom komandanta bilo je spremno baciti se na to stvorenje, ali su, pogledavši ga pri svjetlu, odustali od nauma.

— Gil Braltar! — uzviknuli su iznenađeno.

Bio je to odista onaj hidalog kojega nitko već odavno nije vidio — taj divljak iz špilja San Migueia.

— Hoćeš li se predati? — urlao je on dalje.

— Nikada — odvratio je general MacKackmale. Odjednom, upravo kad su ga vojnici opkolili, Gil ispusti zvižduk: fi.. ju. Dvorište kuće i samu kuću odjednom ispuni napadačka armija.

Zar je to moguće, zar se u to može povjerovati? Bili su to majmuni, pravi krupni majmuni — na stotine njih! Došli su da bi od Engleske zauzeli tu Stijenu, koje su i sami bili pravi vlasnici jer su na njoj obitavali još prije nego što su došli Španjolci, i svakako mnogo, mnogo prije nego što je Cromwel i sanjao da je osvoji za Englesku.

Da, bilo. je moguće! A njihovo mnoštvo činilo ih je strašnima. Nitko nije htio ozlijediti ove bezrepe majmune, s kojima bi se moglo živjeti u dobrim odnosima kad bi se podnosile njihove lopovštine, te lukave i spretne životinje, jer bi se one osvetile time što bi bacale ogromno kamenje na grad.

I sada su ti majmuni postali armija koju vodi luđak, opasan kao što su i oni — taj Gil Braltar, kojega su poznavali i s kojim su provodili život u slobodi. Oni su bili vojnici ovoga dvonožnog Wilhelma Tella, kojem je životni cilj bio posvećen jedinoj ideji — da strance istjera sa španjolskog tla!

Kakva bi to bila nesreća za Ujedinjeno kraljevstvo kad bi taj pokušaj uspio! Englezi su bili osvajači Indije, Abesinije, Australije i mnogih drugih zemalja, pa da ih sada pobijede majmuni'

Kad bi se dogodila takva katastrofa, general bi si jedino mogao

prosvirati glavu teškim vojničkim pištoljem. Nikad ne bi mogao preživjeti takvu sramotu.

Međutim, prije nego što su majmuni uspjeli ući u sobu na poziv svoga vođe, nekoliko se vojnika uspjelo baciti na Gil Braltara. Ludi se čovjek borio nadljudskim naporima, tukao, i tek je nakon velikih poteškoća bio svladan. Majmunska je koža spala s njega i gotovo gologa su ga pritisnuli u kut i svezali ga tako da se nije mogao ni pokrenuti ni pustiti glasa.

Nešto kasnije general MacKackmale požurio je od kuće, slobodan po najboljoj vojnoj tradiciji da pobijedi ili da pogine. Opasnost napolju nije se smanjila. Nekoliko vojnika uspjelo se održati kod Waterport Gatea i napredovali su prema generalovoj kući, a nekoliko pucnjeva čulo se iz Waterport Streeta i s glavnog trga. No bez obzira na to, majmuna je bilo tako mnogo da je garnizonu u Gibraltaru prijetila opasnost da bude primoran napustiti mjesto. A ako su Španjolci povezani s majmunima, tvrđave će biti napuštene, baterije topova napuštene, a utvrđenja će ostati bez ijednog branitelja.

Odjednom se situacija posvema promijenila. Doista, pri svjetlu baklji moglo se vidjeti kako se majmuni probijaju i povlače. Na njihovu čelu stupao je njihov vođa vitlajući svojim štapom. I svi majmuni su slijedili svoga vođu istom brzinom.

Tada se tek Gil Braltar uspio osloboditi spona i pobjeći iz sobe u kojoj je bio zatvoren. U to nije bilo sumnje. Ali kuda je krenuo sada? Je li krenuo prema Europa Pointu do rezidencije guvernera da ga napadne i prisili na predaju?

Ludi vođa i njegova armija silazili su sada ulicom Waterport. A kad su prošli kroz kapiju Alameda, nastavili su preko parka prema padinama planine.

Sat kasnije nije više bilo nijednog napadača u Gibraltaru.

*

Što se to dogodilo?

Bilo je to otkriveno poslije, kad se general MacKackmale pojavio na rubu parka.

On je, zauzevši mjesto ludog čovjeka, preuzeo zapovjedništvo nad povlačenjem te armije pošto je oko sebe omotao majmunsku kožu.

Toliko je nalikovao na majmuna taj hrabri ratnik da je uspio obmanuti i same majmune. Trebalo je samo da se pojavi pred njima pa da ga oni slijede.

To je svakako bila zamisao dostojna genija i on je zbilja zaslužio nagradu, orden — Križ reda svetoga Đure.

Što se tiče Gil Braltara, Ujedinjeno kraljevstvo ga je prodalo za gotov novac jednom Barnumu, vlasniku cirkusa, koji je uskoro na njemu stekao bogatstvo pokazujući ga u gradovima Novoga i Staroga svijeta. Taj je Barnum čak dopuštao da se smatra kako taj divlji čovjek nije onaj iz San Miguela, kojega on prikazuje, nego general MacKackmale osobno.

Ova je epizoda svakako bila dobra lekcija vladi njegova milostivog veličanstva. Ona je shvatila da je Gibraltar ipak bio na milosti i nemilosti majmuna kad ga nisu mogli osvojiti ljudi. Zbog toga je Engleska, praktačno zauvijek, odlučila da ubuduće na Gibraltar šalje samo svoje najružnije generale, kako bi majmuni opet bili obmanuti.

Ova jednostavna mjera opreza osigurat će zauvijek englesku vlast nad Gibraltarom.

Izreka

Nenad Rijavec:

Među mnogobrojnim neobičnim pričama koje kruže zagrebačkim sveučilištem vrijedno je izdvojiti onu soja govori o profesoru Cimermanu. Budući da se ne želim povlačiti po sudovima zbog klevete, ime je nešto promijenjeno no siguran sam da većina studenata koja se motala Sveučilištem osamdesetih i devedesetih godina prošlog stoljeća neće imati teškoća da pogodi o kome je riječ.

Profesor Cimerman je imao sve odlike koje jednog profesora čine strahom i trepetom njegovih studenata. Bio je vrlo visok, a kako su njegove ostale proporcije bile u skladu s visinom, bio je prava gora od čovjeka. Glas mu je bio od one vrste koja tjera vrapce iz okoline da mijenjaju prebivalište, a jadne studente na ispitu da požele da se sakriju pod najbliži stol u nedostatku mišje rupe. Dodajte ovome guste prosijede obrve i dostojanstveno držanje, pa ćete shvatiti zbog čega su mnogi pisali oporuke prije nego što su izašli na ispit. Predavao je nešto prokleto zaguljeno na fizikalnom odjelu PMF-a i uvijek je, kao priličan autoritet na svom području, s visine gledao na ostale grane nauke, pa čak i na matematiku s kojom je bio u uskoj vezi. Posebno je prezirao biologiju, što nije od male važnosti u našoj priči.

Po ovome ćete lako zaključiti da profesor Cimerman nije bio suviše omiljen među svojim studentima. Ipak imao je jednu karakteristiku koja ga je dugo držala u središtu pažnje ne samo njegovih studenata — imao je kćerku To stvorenje se odazivalo na ime Mirjana, a raslo je tako reći na fakultetu. Kako je profesoru žena umrla dok je Mirjana bila vrlo mala, stari je profesor držao kćerku neprestano u svojoj blizini. Isprva je to pobuđivalo malo zanimanja u studentskim očima, no kako je vrijeme prolazilo, situacija se naglo mijenjala. Sve češće su se oči okretale za njom dok je prolazila hodnicima, muške zainteresirano, a ženske zavidno i zabrinuto naslućujući skoru konkurenciju. Negdje oko njenoga šesnaestoga rođendana javno je mnijenje zaključilo da je vrijeme sazrelo.

Poznati i manje poznati vukovi sveučilišnih guštara dadoše se na posao s velikim elanom. Pristaše strategije munjevitog rata počešće akcijama na velikoj skali, a zagovornici načela »polako ali sigurno« stadoše pripremati teren za napad. Neuspjeha se nitko nije bojao. Jedini strah odnosio se na konkurenciju.

Javnost je potpuno dijelila mišljenje suparnika. Nije se pitalo da li, nego kada i tko? Istini za volju, ne treba im zamjeriti. Sa svojim iskrenim licem i velikim, smeđim, začuđenim očima, Mirjana je izgledala kao tipičan primjer lakog plijena. Uzalud, svi im napori ostadoše bezuspješni. Mirjana je bila previše bistro djevojče da bi se lako dala dobiti na udicu. Takvo je stanje potrajalo dok Mirjana nije napunila dvadeset godina.

Bila je veljača, ona gadna veljača, kad se vlaga bljuzgavice uvlači u svaku poru šmrcajućih stanovnika Zagreba. Jedan od mnogih koji su osjećali duboke sumnje o smislu života bio je Davor K. U rijetkim trenucima kad nije brisao nos ili pio vruće čajeve, pokušavao je držati korak s predavanjima na biologiji. Davor je bio tih, povučen i pomalo usamljen mladić. Interesi su mu bili možda pomalo čudni za njegove godine — najdraža mu je zabava bilo čitanje gomila knjiga. Žene ga nisu suviše zaokupljale, možda zbog toga što kod njih nije imao mnogo uspjeha.

Toga nezaboravnog dana bio je trinaesti, petak. Davor je izašao iz zgrade Sveučilišta i, gazeći duboku bljuzgavicu, požurio prema najbližem tramvaju. Dok je zaokretao oko ugla, njegova se pluća bučno pobuniše i on, kihnuvši, ostade na trenutak obeznanjen. Naleti na neku prepreku, spotakne se i završi sjedeći u bljuzgavici. U trenutku dok je prizemljivao, ču pored sebe još jedno teško i tupo »šijap!«.

Kad se snašao, shvati da pored njega u bljuzgavici sjedi zgodna djevojka. Djevojčin izgled bio je jadan. Bila je očito mokra do kože, a na vrhu nosa veselo joj se njihala kapljica vode. U taj čas djevojka gromoglasno kihne. Davor nije mogao izdržati a da se glasno ne nasmije. Njegova ga supatnica začuđeno pogleda, a zatim mu se veselo pridruži. On se diže i pruži ruku da joj pomogne.

— Ne mogu reći da mi je posebno drago — reče pogledavši svoju mokru odjeću, iz koje su se među bljuzgavicom gubili potočići vode — ali ja se zovem Davor.

— A što tek ja da kažem? Uostalom, Mirjana.

— Zaista mi je strašno žao, ali na tren nisam vidio kamo idem.

— Znam, osjetila sam. Doduše, ne smijem se žaliti, čula sam nešto nalik na trubu prije toga.

— Ako nemate ništa protiv, mogli bismo otići na jedan čaj za zagrijavanje.

— U principu može, ali ne pristajem ako nije s rumom.

Čaj se pretvorio u dva, pa i u tri. Dalje su događaji tekli onako kako to već u takvim slučajevima biva. Malo u kino, malo u kazalište, ponekad na kavicu, pa čak i na ples. Uskoro su tam-tami fakultetske džungle bubnjali dan i noć: Cimermanka je najzad pala.

Cijelo to proljeće, ljeto i jesen događaji su tekli kako se to samo poželjeti može, dok naši junaci nisu počinili tešku pogrešku: dopustili su da im pažnja popusti. Davor je počeo pratiti Mirjanu do same kuće i tamo se sastajati s njom. Jednog prijepodneva imali su smolu da nalete na starog profesora.

— Što, tako znači! — začuli su gromoglasan bas — Bolje uđite da malo popričamo!

U kući im je jasno rekao što misli o Davoru i njihovom odnosu.

— Ali, tata, mi se volimo! — zavapiia je Mirjana kao u najboljim petparačkim romanima.

Bez rezultata. Profesor Cimerman imao je određene predodžbe o čovjeku kojeg želi svojoj kćeri, a koje Davor nikako nije zadovoljavao. Poslije mučnih, ili bolje reći, bučnih pola sata, izbacio je slomljenog Davora uz posljednji smrtonosni plotun:

— Da, mladiću, ja ću dati svoj pristanak da se uzmete kad na vrbi grožđe rodi, a vi kao SPOSOBAN biolog znate što to znači: nikad!

Od tog dana se profesor pobrinuo da se Davor i Mirjana ne mogu sresti bez velikih teškoća. Također se pobrinuo da u Mirjaninu okolinu dovede veći broj mladih, zanimljivih i imućnih ljudi. Davor je pao u najcrnji očaj. Znao je da će u ovim uvjetima prije ili kasnije ostati sam, perspektiva koja se dimila mnogo ornja nakon gotovo godinu dana sreće. Kao što su mnogi prije njega pokušali, potražio je zaborav u radu. Osim redovnim radom, vezanim uz predavanja, počeo se intenzivno baviti istraživanjima, uzalud tražeći sebe u tucetu raznih smjerova.

Često ga je večer zatekla pognuta nad nekom knjigom ili časopisom u Sveučilišnoj knjižnici. Jedne večeri, kad je malo tko ostao u čitaonici, jedan članak privuče njegovu pažnju. Toliko se zadubio u čitanje da su ga morali upozoriti kada je došlo vrijeme zatvaranja. Dok je izlazio u kišnu večer, pod pazuhom je čvrsto stezao povelik broj bilješki uzetih iz engleskog teksta, a s usana mu nije silazio zagonetni smiješak.

Slijedili su tjedni divljega, gotovo fanatičnog rada. Ipak, mogla se uočiti bitna promjena, jer se činilo da je sva ta energija usmjerena, gotovo kanalizirana u jednom smjeru, prema postizanju nekoga skrivenog cilja. Davor je bio zaista vrlo zaposlen. Kad nije bio na predavanjima ili s Mirjanom, zabio bi se u laboratorij. Nakon otprilike osam tjedana, pokusi su počeli davati rezultate.

U toj fazi Davor je bio prisiljen u tajnu uputiti četiri svoja najbliža prijatelja i Mirjanu, jer su eksperimenti dostigli stupanj u kojem nije mogao dalje bez pomoći. Kad ih je okupio jedno popodne u svom stanu i objasnio im što smjera, oni su se oduševljeno složili, urlajući pri tom od smijeha Mirjana ga je samo iznenađeno pogledala i ponosno zasjala. Nesumnjivo se radilo o pothvatu koji će jednog dana omogućiti Davoru da ispred svog imena stavi »dr«.

Slijedili su mjeseci napornog rada u kutku sveučilišnih Vrtova Rad je donosio rezultate i veliki se pokus odvijao prema planu. Vrijeme za predstavu sazrijelo je potkrai kolovoza. Profesor Cimerman se začudio kad ga je jednog petka poslije podne kćerka zamolila da ode s njom u Vrtove, »da mu nešto pokaže«. Njuhom starog lisca on poče predosjećati zlo Osjećaj se produbio kad su ga na ulazu u Vrtove dočekali Davor i profesor Kunc s biologije, njegov ljuti protivnik Inak, ulovljen na prepad, dopustio je da ga povedu prema jednom udaljenom kutu dok je Davor počinjao priču.

— Druže profesore, možda se sjećate našega posljednjeg susreta i mišljenja koje ste tom prilikom izrekli — reče uljudno.

— Dakako da se sjećam, nisam senilan! — odrapi profesor.

— Ubrzo poslije toga naišao sam na jedan Richardsonov članak o miješanju biljnih vrsta. Teza je bila vrijedna istraživanja i ja sam se dao na posao.

— I to, kako ćete vidjeti, s punim uspjehom! — ubaci zadovoljno Kunc.

Profesor se zacrveni od bijesa. Došli su do malena, visokim plotom ograđena prostora, i krenuli prema vratima.

— Da, postigli smo pun uspjeh, iako je moj cilj isprva bio samo ono što ćete sada vidjeti. Došli smo do toga da možemo međusobno križati većinu biljnih vrsta — reće Davor otvarajući vrata profesoru. — Ako mogu dodati — nastavi dok su ulazili — nadam se da ćete doći na Mirjanino i moje vjenčanje idući tjedan.

Ali profesor ga nije čuo. Stao je kao da je naletio na betonski zid. U malom vrtu u pozadini stajala su četiri mladića i Mirjana, ali on ih nije vidio. Zabuljio se kao oduzet u ono što je stajalo ispred njih — veliku, kvrgavu vrbu sa čijih su grana visjeli teški, zreli grozdovi.

ČITATELJI SIRIUSU - SIRIUS ČITATELJIMA

Siriusov poštanski sandučić svakim je danom sve puniji, čitatelji sve češće pišu uredništvu. Na mnoga pisma odgovaramo izravno, a od ovog broja, evo, uvodimo rubriku u kojoj ćemo objavljivati pisma za koja vjerujemo da će zanimati sve čitatelje »Siriusa«, kao i odgovore na ta pisma. Za prvi put porazgovarat ćemo s onim čitateljima koji svoja pisma najčešće počinju ovim riječima: »Čitajući pripovijetke u Siriusu, dobio sam volju da i sam nešto napišem; pokušao sam to i sad vam, evo, šaljem rezultat toga pokusa: svoju priču, s molbom da je ocijenite i eventualno objavite. ..« Članovi Sekcije za SF Želimir Koščević i Goran Pavelić prihvatili su se nezahvalna posla da priče naših čitatelja-suradnika ne samo pročitaju i ocijene, nego i da sve te ocjene sažmu u dva člančića koji su pred vama. Nadamo se da će tako sažete ocjene koristiti kao putokaz svima onima koji se bave — ili kane baviti — pisanjem SF-a, a ne samo onima na koje se izravno odnose. A nekima od ovih posljednjih i kao podstrek da svoje priče prerade i ponovo nam ih pošalju u »novom ruhu« (što se naročito odnosi na naše čitatelje Z. Popoviča i M. Trbovića iz Beograda i R. Boškovića iz Zagreba). Vjerujemo da ova rubrika neće biti nezanimljiva ni onima koji ni ne pomišljaju da pišu priče: pročitaju li je, uvjerit će se da za pisanje SF-a treba ne samo imati dara, nego i — znanja.

Uredništvo

Pročitali smo domaće SF priče

Kad smo započeli projekt »SIRIUS« — a ima tome već deset mjeseci — tiha nam je želja bila da okupimo oko redakcije što više domaćih pisaca znanstvene fantastike i da »Sirius« postane — objavljujući i nadalje prijevode — promotor tog žanra i na vlastitom jezičnom području. Želja nam se obistinila, dobili smo priličan broj rukopisa domaćih autora. Što znanih, što neznanih, i sada je trenutak da pokušamo iznijeti naše primjedbe, koje bi se odnosile na prispjele rukopise, te da na ovakav javni način uspostavimo dijalog s autorima, a sve za volju konstruktivne rasprave o znanstvenoj fantastici, o tome kako bi je trebalo pisati ili kako zamišljamo da bi je trebalo pisati. Ovdje objavljeno mišljenje uopće se ne mora podudarati s ostalima koje očekujemo kao vaš prilog, jer kako se još uvijek nalazimo u pionirskom razdoblju jugoslavenskog SF, svaka riječ o znanstvenoj

fantastici više je nego dobrodošla. Upravo zbog toga rukopise smo čitali s posebnom pažnjom, smatrajući domaću pisanu riječ dragocjenijom od mnogog prijevoda objavljenog u toku deset proteklih brojeva »Siriusa«.

U prosudbu vrijednosti tih dvadesetak priča upustili smo se tek na osnovi zacrtanih kriterija, koje bismo mogli sažeti u tri točke. Kao prvo nastojali smo ocijeniti vrijednost ideje, drugo, tragali smo za logikom njenoga dramaturškog toka, i napokon, ocjenjivali smo tehniiku eksplikacije prvoga i drugog. Nismo mogli, a niiti amo htjeli zaobići i subjektivni faktor, to jest faktor osobnog opredjeljenja ili osobnog afiniteta, koji nam se u kritičkom radu čini podjednako važnim kao i uvažavanje svih objektivnih i izmjerljivih kriterija kojima kritika raspolaže.

Stekli smo opći dojam da autori zacijelo raspolažu dobrim idejama, koje u većini slučajeva oduševljenog autora nadrastu i onemoguće mu racionalni, trezveni pristup literarnoj razradi ideje. Čitajući rukopise, često smo imali dojam da čitamo sinopsise za izvrsne novele odnosno romane. Potpuno shvaćamo napor autora da »uhvati« ideju, da je što prije uobliči — i to je u redu kad se sagledavaju stvari sa stajališta znanstvene fantastike, ali nije u rediu sa stajališta književnog stvaralaštva, kojemu je znanstvena fantastika samo jedan određeni žanr. Prema tome, ako već nekome proradi SF kliker, on sinhrono valja aktivirati i svu svoju vještinu pisanja, jer bez toga uzalud klikeri, žaruljice, lucide - čitav elektromagnetski sustav ljudskoga uma. Priče pokrivaju raonorodna tematska područja znanstvene fantastike. Ima ih koje obrađuju motiv susreta s galaktičkim civiliizaciijama, zatim motiv robota odnosna kompjutora, ima zatim priča koje su po svojim značajkama čista galaktička opereta, čak dvije priče kazuju svoju verziju Tunguske eksploznje. a samo jedina uzima kao svoj motiv ponašanje čovjeka u nekom budućem evitjetu.

Razmotrimo sada ideje. Povampireni centralni kompjutor koji u jednom trenutku svoga kompjutorskog života osjeti potrebu za proteinima pa na kraju kao meni uzima ljudsko meso. Asimovu bi se kosa digla na glavi kada bi čuo za to, ali on je i tako već osijedio poslije Clarkove/Kubrickove »Odiseje u Svemiru 2001«. Neobično i gotovo nehotično sudjelovanje Zemljana u sukobu galaktičkih velesila. Ideja sasvim prihvatljiva u području galaktičke operete. Ili potrošnja u svijetu potrošnje uvjetovana beskrajnim mogućnostima potrošnje čini samu potrošnju potrošnom, ergo. besmislenom. Ideja u vrijeme inflacije potpuno na mjestu. Od istoga autora je krasna parabola o »biokompjutoru« čije su jedinice lanac mrava u epruvetama. Satira, ali zašto ne? Već na granici horora. dakle na graničnom području

znanstvene fantastike pojavljuje nam se ideja o inteligentnim štakorima koji nastoje bez uspjeha uspostaviti doticaj sa čovjekom.

Primjenjuje li se. dakle, prvi kriterij »vrijednosti ideje« najviše broj priča mogao je biti pozitivno ocijenjen. Ozbiljne dvojbe u kritičkoj prosudbi, započinju, međutim, primjenom drugoga i trećeg kriterija, jer nam se čini da protežan broj pročitanih priča »šepa« najviše u tehnici ostvarenja ideje. Imamo dojam da se svi autori nekamo žure da što prije završe rukopis! Na primjer, priča o povampirenom kompjutoru gotovo obiluje dramatičnim podrobnostima preko kojih se brzopleto prelazi da bi se otvorila mogućnost kompjutoru da što prije pojede svoga čuvara. Ili priča o zemaljskoj sondi, koju neka galaktička patrola naprosto izbacuje iz svoga istraživačkog programa, smatrajući sondu bezvrijednim svemirskim artefaktom neke zabite provincijske uljudbe. Izvrsno, ali je zaista šteta što se autor zadržava u domeni satire, nastojeći je što prije ispričati. Najvećim nam se promašajem čini priča koja govori o slučajnom prijenosu (zbog udara groma) ljudske inteligencije u ćelije kompjutora; priča vješto balansira između horora i znanstvene fantastike, ali biva upropaštena kompozicijsiki i stilski zbog autorove želje da bude jezički aktuelan pa upotrebljava šatrovačke izraze i poneku psovku. Upravo u tehnici eksplikacije, dakle u samom pisanju, čini nam se da najviše autora posustaje, da nema snage i iskustva da oblikuje svoje misli i ideje vješto književnom riječju.

Bilo bi nam vrlo žao kad bismo ovim kratkim odgovorom povrijedili autore koji su nam poslali svoje rukopise ili na njih negativno utjecali. To zaista ne bismo htjeli! Ako već i ne objavimo neki od vaših priloga, nemojte rukopis baciti.

Nakon izvjesnog vremena možda će vam neki od tih rukopisa poslužiti kao ideja za novelu ili čak roman. To upravo sada radi i John Brunner, jedan od najboljih pisaca znanstvene fan¬tastike danas. (ZK)

Odgovori čitateljima-piscima

• Neven Antičević, Zagreb. »Majstor i Margarita«: vrlo zanimljiva ideja, ali je odnos između glavnih likova nedorečen.

• Ratko Bošković, Zagreb, »Pokusni kunić«: psihološka« priča stilski izgrađena, ali s nepotrebno ubačenim dijalozima.

• Rastislav Durman, Novi Sad, »Bajka o Romeu i Juliji«: iskonstruirana reprodukcija poznate teme u drugom vremenu; »Dezerter«: nedovoljno objašnjena ideja.

• Darije Đokič, Zagreb, »Kompić« : nespretna upotreba dijalekta i nizak nivo razmišljanja.

• Zoran Karapančev, Skopje, »Rešenje zagonetke«: satira koja ne donosi nešto bitno novo.

• Savo Kasagić, Bosanska Gradiška, »Glas okeana«: nevješto baratanje elementima znanosti; patetična.

• Velimir Ključe, Opuzen, »Veliki K«: nemotiviranost u postupku glavnog lika. Blijed stil.

• Roman Latković, Rijeka, »Cilindar«: također nemotiviran postupak glavnog lika.

• Davor Moran, Split, »Predgovor«: stil u redu, no sama ideja nije dovoljno istaknuta.

• Slobodan Pauljević, Beograd, »Dži iz vasione«: loš stil koji ovu »space operu« čini vrlo banalnom.

• Toni Perić, Ljubljana, »Prokleti vrazi«: nejasan sadržaj; stil u redu.

• Zoran Popović, Beograd, »Šašavi svetovi«: vrlo zanimljiva ideja, ali priča pati od lošeg stila.

• Nenad Rijavec, Zagreb, »Susret«: bez prave ideje; »Mali, pomalo zeleni bočovi«: logički nedosljedna.

• Bratislav Tabaš, Titograd, »Tunguski meteorit«: zgodno štivo, međutim već poznata i obrađivana ideja nije obrađena na posebno nov način.

• Dubravko Tokmačić, Vareš, »Igra«: nezanimljiva »space opera«.

• Zlatko Topčić, Sarajevo, »Važna poruka«: ne previše originalna; »Rigelov let«: previše pretenciozna, loš stil.

• Miroslav Trbović, Beograd, »Čovek koji nije postojao«: izvrsna ideja, međutim priča je rastegnuta.

Kako da se piše znan-fan?

Ne postoji, dakako, neki svemogući recept koji se može preporučiti kao djelotvorno sredstvo što će omogućiti da priča bude objavljena. Svatko piše onako kako želi i može. Ipak, postoje nekakvi okviri koji se nužno nameću onima koji pišu (ili žele pisati) znan-fan. Uz neke

specifične zahtjeve koje znan-fan kao žanr postavlja (a o njima može biti riječi i neki drugi put), postoje i neka opća pravila pismenog izražavanja. Ili književnosti, ako hoćete. Kao osnovne premise proznog teksta postavimo ideju i stil i dodajmo im arbitrarnu kvalitetu dosljednosti ili koherentnosti.

1.) ideja: poželjno je da ideja bude originalna, nova, ali to nije važno ako se nekoj već poznatoj ideji pristupi s novog stajališta — uvijek je moguć »pomak« u shvaćanju; potrebno je upitati se je li ideja dovoljno zanimljiva sa znan-fan stajališta.

2.) stil: je li priča »čitljiva«, teče li rečenica bez zastoja?; sastoji li se od uspjelih stilskih vrednota ili je pak banalna i puna stereotipa?

3.) dosljednost: ima li priča »glavu i rep«?; da li je posvećena pažnja a skladnom funkcioniranju pojedinosti u cjelini ili oni »lebde« neobjašnjeni?

*

Priče koje smo recenzirali uglavnom imaju jedan od ovih osnovnih zahtjeva dobro obrađen, ali ostali ne valjaju. No, primjeri će bolje objasniti: u pričama M. Trbovićai N. Antičevića rapr. ideje su izvrsne, ali neki odnosi između likova nisu dovoljno objašnjeni, ili pak postupci nisu motivirani. Neki pak autori imaju dobar stil, ali su im ideje nezanimljive (Rijavec npr.).

Neke bi se priče mogle svrstati u »space operu« po ideji, ali pretencioznost ih srozava, to više što su obično ispričane nemaštovito, bez uzbudljivih slika potrebnih za izlaganje akcije, koja je ipak najvažnija u »space operi«. Neke priče autori označavaju kao »satirične«, zaboravljajući da satira u biti mora stajati na čvršćim temelj ima a ne samo na svakodnevnim duhovitostima (Karapančev npr.). Neke su pak pripovijetke toliko »zakukuljene« da se ne mogu shvatiti. Ako je autoru bilo jasno ono što piše, ne smilje zaboraviti da čitaocu dade potrebnu količinu informacja po kojima će on shvatiti priču (Perić npr.).

Često su mnogi postupci unutar priče nedovoljno motivirani, tako da nakon čitanja ostaje dojam da je autor neke stvari uzeo »zdravo za gotovo«, a da ih možda i sam nije dovoljno razumio. Kako ti postupci igraju važnu ulogu kroz samu priču, osjećej nedorečenosti donosi velik minus u recenziji.

Nadamo se da će autori o kojima je riječ naše savjete shvatiti

dobronamjerno. Na idućim stranicama možete pročitati najhitnije dijelove recenzije što smo ih napravili Želimir Koščević i ja. Pročitali smo dvadeset priča od sedamnaest autora iz svih krajeva zemlje. Ako već ne možemo dati gotov recept, možemo poručiti: »Pišite dalje i šaljite priče«. Ako vam je ovaj kratka osvrt na domaći znan-fan pomogao, zadovoljstvo će naći čitaoci »Siriusa«. (GP)

ARKZ – vijesti

• Iz Velike Britanije primili smo dvije SF revije: »Vector« i »Matrix«. Obje izdaje BSFA (British Science Fiction Association); aktivnost BSFA može biti vrlo poticajna za organiziranje znan-fana u Jugoslaviji. (k)

• Ovdje predlažemo da se ljubitelji znanstvene fantastike nadalje definiraju novom kovanicom — »znan-fan«. Ova bi kovanica mogla olakšati međusobno komuniciranje, ima međunarodni prizvuk iako je u korijenu izvedena i od naših riječi. Dobri vam budući danci — yu-znanfanci! (k)

• U okviru zagrebačkog Centra za multimedijalna istraživanja započeo je 29. 3. o. g. ciklus SF filmova »POSLJEDNJI UTORAK«. Na »Posljednjem utorku« svakog mjeseca znanfanci će moći vidjeti antologijska djela znanstvene fantastike. Na prvom »Posljednjem utorku« vidjeli smo film »Farenheit 451«. Slijedeći »Posljednji utorak« održava se posljednjeg utorka u mjesecu travnju. Dakle, do viđenja do 26. 4. 1977 — na »Posljednjem utorku«, (k)

• U toku posljednjeg tjedna u svibnju 1977. godine održat će se u Kopenhagenu manifestacija pod nazivom Skandinavski SF festival. Festival organizira Klub prijatelja SF u Danskoj u suradnji s Odjelom za engleski jezik Sveučilišta u Kopenhagenu, fk)

• Na 3. EUROCONU u Poznanju odlučeno je da će se slijedeći EUROCON održati u Berlinu, glavnom gradu DR Njemačke. Kandidatura Berlina izglasana je u Poznanju sa 10:9 glasova, (k)

• Ljubitelji znanstveno-fantastičnog flima priredili su u Milanu festival toga filmskog žanra. Festival se održao u čast 80. godišnjice prvog filma tog žanra, a prikazano je oko sedamdesetak filmova. To je — koliko nam je poznato — bio jedan od najdužih festivala te vrste jer je trajao od 1. studenog prošle godine sve do 11. siječnja 1977. (k)

ZORAN ŽIVKOVIĆ:

Poraz nepobedivog pobednika

Izdavački zavod »Jugoslavija« iz Beograda objavio je sredinom prošle godine, u ediciji naučno-fantastičkih dela »Kentaur«, poznati roman »Nepobedivi« velikoga poljskog pisca i teoretičara SF žanra Stanislawa Lema.

O Lemu naprosto ne treba trošiti reči. Odavno otkriven i uzdignut do zasluženih pijedestala na Istoku i upravo uz veliku pompu (ali i zebnju) dočekan na Zapadu kao »poljski mag«, koji je za tili čas zapreo u vlastitu senku naizgled nedostižne bardove anglosaksonske naučne fantastike, autor monumentalnog »Solarisa« po čijim motivima Tarkovski pravi grandioznu filmsku fresku, u nas je, na žalost, doživeo istu sudbinu kao i sam žanr kojem je tako mnogo dao.

U početku nesustavno (da ne kažemo: nesumce) prevođen, Lem je, da bi adekvatno i u pravoj svetlosti bio predstavljen jugoslavenskoj čitalačkoj publici, morao da sačeka na pregalaštvo jednog entuzijaste, izuzetno plodnoga i vrsnog prevodioca Petra Vujičića, koji je, podrobno upućen u ceo njegov opus, počeo da odabira i da sistematski prevodi najreprezentativnija dela toga poljskog pisca. I tako, nakon niza priča, novela, drama i već pomenutog »Solarisa«, napokon je u prevodu na srpskohrvatski jezik

ugledao svetlost dana i roman »Nepobedivi«, delo za koje je jedan kritičar ne bez razloga primetio da »čak bi i u situaciji da osim njega nikada nije napisano nijedno drugo ostvarenje ovog žanra, naučna fantastika i dalje imala pravo na mesto među najvećim dosezima ljudskog duha u drugoj polovici našeg stoleća«.

Bez obzira na euforičnu intoniranost, navedena misao nije daleko od istine, premda se mora priznati da se do pravih vrednosti dela o kome je reč znatno celovitije može doći ako se ono postavi u odgovarajući referencijalni kontekst, u kojem tek do punog izražaja dolaze njegove osobenosti i odličja.

Napisan na prelazu između 1962. i 1963. godine, roman »Nepobedivi« javlja se u trenutku sumraka jednoga krupnog razdoblja u istoriji naučne fantastike. Posredi je period koji je doneo prvu ozbiljnu reviziju arhaične naučno-fantastične slike ćovekova mesta i uloge u ustrojstvu kosmosa i hijerarhiji razuma i inteligencije. Najzad je, naime, postalo jasno da mit space-opere o čoveku-pobedniku, koji saobražava univerzum svojim merama, nema nikakve realne podloge i da se na svaki način treba osloboditi mračnog nasleđa antroporasizma. Naučno-fantastička dela napisana u prvoj posleratnoj deceniji nisu se, međutim, suštinski udaljila od tog mita: čoveku je, doduše, oduzet aprioran suveren položaj u odnosu na njegovu svemirsku sabraću po

razumu, ali se antropomorfnim aršinom i dalje obilato razmahivalo, naročito onda kada su ljudi bili dovedeni u sukob sa neljudskim entitetima.

O verovatno najortodoksnijem takvom sukobu govori i Lemov roman »Nepobediv« ali osim ovoga spoljnoga tematskog okvira delo o kome je reč nema više nikakvih zajedničkih spona s tradicijom. Drevni konflikt na relaciji čovekmašina originalno je profilisan u knjizi, o kojoj razmišljamo od same sredine u kojoj se odvija, pa sve do dubokih motivacrjskih mreža koje najvećma odražavaju svu ironiju i tragikomičnost čovekove samozaljubljenosti.

Za razliku od klasičnih varijacija ovog sižea, u Lemovom romanu mašine ne predstavljaju osvajače što dolaze sa zlim pobudama na Zemlju, već je čovek uljez koji svojim prisustvom narušava delikatnu životnu ravnotežu jednoga dalekog kosmičkog ostrva. Ovaj svet bio je poprište izvanredno neobičnog evolucionog paradoksa: mašine, čiji su tvorci davno iščezli u dubinama vremena, otpočele su, sledeći osnovni postulat svojih programa, svojevrsnu borbu za opstanak, i to na dva nivoa: sa sredinom sveta na kojem su se obrele i između samih sebe. Taj proces, čija se dužina merila eonima, prebrodile su samo najprilagodljivije i najnezavisnije, udarivši u isti mah temelj jednoj do paroksizma osobenoj evolucij i — mrtvoj evoluciji mašina.

Doduše, teško da ovaj tradicionalni termin — »mašine« — odgovara strukturama koje dolaze u sukob s posadom kosmičkog broda »Nepobedivi« u istoimenom Lemovu romanu. U pitanju su znatno pre svojevrsne džinovske mehaničke ćelije, koje poseduju izuzetnu sposobnost organizovanja u moćne konglomerate kad god se pojavi neki činilac koji bi ugrozio njihovu životnu sredinu. Međutim, za razliku od biološke evolucije, mehanička, koja se odvija na planeti Hegis III, ne pretpostavlja razvoj svesti ni emocionalnog personaliteta. Krenuvši u sasvim drugom pravcu, ona se zaustavila na nivou saobražavanja vlastitog programa uslovima spoljnog sveta, ali, kada je to bilo potrebno, i obrnuto. Bez upliva svesti, sve akcije koje preduzimaju »mašine« što nastanjuju neobičnu planetu lišene su bilo kakve emocionalne hotimičnosti, one čak nisu ni instinkti već jedan još iskonskiji mehanizam što leži u temelju svake evolucije — mehanizam prava na opstanak, koji, u krajnjoj liniji, čini osnovu i antropomorfizma.

Međutim, sve do samog kraja dela ljudi se odnose prema mehaničkim žiteljima Regisa III kao prema svesnom neprijatelju, iza čijih napadačkih akcija stoji hotimična agresivnost; poenta romana upravo je u tome što u zaleđu ovog pripisivanja emocionalnih odrednica

potpuno neemocionalnim »mašinama« ne leži puka zabluda ljudi već potreba za svojevrsnim pokrićem, alibijem, koji bi motivisao nesumnjivo sračunato agresivne represalije čoveka — represalije izrazito antropomorfističke prirode.

Ironija ove situacije dostiže vrhunac na poslednjim stranicama dela, kada glavnom junaku najzad postaje jasno da je sukob s »mašinama« na Regisu III bio prevashodno uslovljen antropomorfizovanjem »neprijatelja«, što je i dovelo do konačnog poraza, čitalac, međutim, ne doživljava ovaj poraz s gorčinom ili čak s gnušanjem, kao što bi to, izvesno, bio slučaj u prethodnom razdoblju istorije naučne fantastike. Umesto toga, preovlađuje određeno katarzično osećanje, potencirano Rohanovom otupelošću pred spasonosnim prizorom džinovskoga kosmičkog broda »Nepobedivi« čiji naziv, kao, uostalom, i celog romana, tu najzad dobija punu ironičnu dvosmislenost...

IZ SADRŽAJA IDUĆEG BROJA „SIRIUSA”:

C. M. Kornbluth: CRNA TORBICA

Jedan običan, mali predmet, neugledna crna torbica, omaškom je zalutao i to tako da je dospio iz daleke budućnosti u nedavnu prošlost. Svom »poštenom nalazniku«, beznačajnom, propalom liječniku pijancu, on donosi sreću — ali kakvu? I dokle?

Poul Anderson: NAZADNJAŠTVO

Živahni i kombinatorički intelekt ovog autora, ako dodirne bilo koju, pa i najobičniju temu, pretvara je u provokativnu zamisao. Ovaj put tema je prihvaćanje »zaostale« Zemlje u galaktičku civilizaciju staru milijun godina, mnogo »napredniju«.

Murray Leinster: DA STE MOKLINAC

»Do posljednjeg trenutka nisam mogao zamisliti da će Moklin biti prvi planet s kojega će ljudi kidnuti, brzo, teško dišući i strašno se obilno znojeći...« Tako počinje ova duhovita i provokativna pripovijest... Zar smo zaista morali pobjeći?